Mason Sözlüğü'nde Gezintiler – 17

Tarihsel Konular

İkinci Bölüm

Bu çalışma **"Ansiklopedik Mason Sözlüğü"** adlı kitabın, 2013 tarihli 6. basımından alıntılarla düzenlenmiştir.

Masonluğun tarihi ve bağlantılı ilgili tarihsel konular üzerindeki gezintinin ikinci ve son bölümü: L-Z.

Böylece Mason Sözlütgü üzerindeki gezintilerimiz son buluyor.

Lapicida

Latince: "Taş yontucu".

Bu terim Latincedeki "lapis" *(taş)* ve "caedo" *(kesmek)* sözcüklerinden oluşur. Bazı eski masonik belgelerde, "mason" anlamında kullanılmıştır. Nitekim 14. yüzyılda bina inşaatı işleriyle uğraşan masonlara topluca "Lapicidae" dendiği de olmuştur.

Leviler

Hz. Yakup'un üçüncü oğlu ve ondan gelme olan bir kavmin adı.

Levilerin, İsraillilerin Mısır'dan çıkışlarından sonraki tarihçesinde, kutsal emanetlerin bulunduğu Ahit Sandığı'nı korumak ve göç sırasında da taşımak üzere görevli oldukları anlatılır. Leviler, İsraillilerin "din görevlileri" olarak nitelenmiştir.

Londra Büyük Locası

İng. Grand Lodge of London; *Fra.* Grande Loge de Londres; *Alm*. Grossloge den London

Çağdaş Masonluğun ilk obediyansı.

Londra Büyük Locası, 24 Haziran 1717 tarihinde İngiltere'de, o sıralarda iki ayrı kent sayılan Londra ve Westminster'deki dört mason locasının federatif bir düzen altında bir araya getirilmesiyle kuruldu. Böylece, zaten bir çöküntüye uğramış ve artık varlığı tarihe karışmaya yüz tutmuş olan Operatif Masonluğun sona erdiği, onun yerine yüzyıllardan beri çeşitli kuruluşların bünyesinde yer almış bulunan fakat bir örgütsel yapı içinde tek başına ortaya çıkmamış olan Spekülatif Masonluğun geçtiği âdeta vurgulanıyordu.

Londra Büyük Locası'nı kuran dört loca, o sıralarda toplantılarını yapmakta oldukları lokanta ya da taverna gibi yerlerin adlarıyla anılıyordu. Büyük Loca kurulunca, adları değiştirildi. Böylece, Spekülatif Masonluğun günümüze kadar gelmiş olan geleneksel loca adlandırması ve sıralaması yöntemi oluşturuldu.

Londra Büyük Locası'nı oluşturan localardan ikisi sonradan kapandı. Ancak hepsi birden topluca Spekülatif Masonlukta "dört eski loca" ya da "anısal localar" olarak nitelendirildi.

Kuruluş Öncesi:

Londra Büyük Locası kurulmadan önce, tüm operatif mason locaları, kendilerinden daha üstün bir yetke tanımaksızın, tümüyle bağımsız olarak çalışırdı. Genellikle her ülkedeki mason locaları, geleneksel olarak her yıl düzenlenen bir ortak toplantıda bir araya gelirdi.

Bu toplantılarda, mesleğin genel sorunları görüşülürdü. Zaman zaman tüm localarİçin bağlayıcı nitelik taşıyan kararların alındığı da olurdu. Ancak, locaların bu ortak toplantıları, hiçbir ülkede bir "mason locaları birliği" ya da benzeri bir örgütün kurulmasıyla sonuçlanmamıştı.

Orta Çağdan sonra, öncelikle İngiltere'de oluşturulan korporasyonlar, Fransa'da "métier" adını taşımış olan kuruluşlar, daha sonra da öncelikle vergi sorunlarının ortaklaşa çözümlenebilmesi amacıyla kurulmuş olan "gildler" birer localar birliği değildi. Çünkü zaten 18. yüzyıla gelininceye dek, Avrupa ülkelerinin toplumsalyapısı böylesine bir örgütlenmeye elvermiyordu.

Operatif mason localarının yıllık toplantılarına yalnızca meslek ve sanattan olanlar değil, ilgili ülkenin bazı üst düzey devlet memurları ve soylular da katılırdı.Dolayısıyla mason locaları bir bakıma devletin gözetimi altındaydı. Locala r, krallara, prenslere, soylulara, toprak sahiplerine, özellikle Kilise'ye hizmet etmekle yükümlüydü. Tüm halkın "köle" sayıldığı Ortaçağ düzeni içinde, "topluma hizmet etmek" diye bir düşünce yoktu.

Bazı ülkelerde zaman zaman ünlü bir mason ustası, o ülkede çalışan tüm locaları yönetmek üzere göreve getirilirdi. Bu kişiye, günümüzde olduğu gibi "büyük üstat" denirdi.

Ancak bir büyük üstat, öncelikle localara değil, devlete hizmet vermekleyükümlüydü; zaten ücretini de devletten alırdı. Başında olduğu locaları, devlet ya da hizmet verilmekte olan mal sahibine karşı, sınırlı bir yetki kullanarak denetlerdi. Görevlerinden biri de, her biri kendi başına buyruk olan locala r arasında eş güdüm,iş birliği ve uyum sağlamaktı. Bunun gerekçesi de, devletin ya da mal sahibinin çıkarlarının korunmasıydı. Büyük üstat, devlet ya da mal sahibi nezdinde locaların haklarını da elinden geldiğince korumaya çalışırdı ama herhangi bir loca büyük üstadın dediklerine uymazsa, karşısında devleti bulurdu.

17. yüzyıl son çeyreğinde Londra ve Westminster'deki mason localarının büyük üstadı olarak İngilizlerin ünlü mimarı Sir Christopher Wren görevliydi. Gerek mesleki bilgi ve becerisi, gerekse kişiliği bakımından çok saygı görürdü. Bir Stuart yandaşı olmasına karşın, 1688 yılında Birleşik Krallık tahtının Orange hanedanına geçmesinden sonra bile görevinde kalmıştı. Fakat Kraliçe Anne tahta çıktıktan sonra saray ile geçinemedi; görevinden ayrıldı.

Sir Christopher Wren'in yerine hiç kimse büyük üstat olmayı kabul etmeyince, bu çevredeki mason locaları başsız kaldı. Bunun üzerine, o sırada St. Paul Katedrali'nin onarımı işini yürüten loca bir bildirge yayımlayarak, bundan böyle "kabul edilmiş masonlar"ın özgür masonlar *(operatif masonlar)* ile eşit sayılarak aynı haklardan yararlanabileceğini belirtti. Bu bildirgenin anlamı şuydu: "Bundan böyle kabul edilmiş masonlar üyesi oldukları localarda yönetsel görevler de alabilir, hatta loca üstadı olabilir." Nitekim kabul edilmiş masonlar, öteden beri üyesi localardayönetsel görev alamıyordu.

St. Paul Locası'nın bu bildirgesinin, yalnızca "bir kabul edilmiş mason büyük üstat görevini üstlenmeye razı olursa, buna olanak sağladığı" gibi dar bir niyet taşıdığı düşünülebilir. Gerçekten de öyle olup olmadığı ise bilinmemektedir. Çünkü bu bildirgeden sonra Londra Büyük Locası kurulana dek hiçbir kabuledilmiş mason büyük üstat olmamıştır. Fakat bu bildirgenin içeriği, Spekülatif Masonluğun artıkgeleneksel yapıcılık mesleği ve sanatının *(Operatif Masonluğun)* örgütsel bakımdan yerini almaya başladığının bir göstergesi sayılmıştır.

Bir locanın bildirgesinin nasıl olup da tüm mason localarını bağlayabileceği hep sorula gelmiştir. Oysa bu soruya yanıt aramanın hiçbir gereği yoktur.

Aslında bu işin ardında bir başka niyet vardı ve Sir Christopher Wren de bu bağlamda düzenlenmesine çalışılan komplonun içindeydi. Amaç, çoğu yerde adı **"Prieuré de Sion"** olarak geçen Siyon Örgütü'nün işine yarayacak bir organizasyon kurmaktı.

Bu bağlamda, 1688 yılında Birleşik Krallık tahtından uzaklaştırılmış olan Stuart hanedanına destek vermek de öngörülüyordu. Bunun için, daha önce **"Royal Society"** adlı İngiliz krallık bilim araştırma kurumunun kullanılması öngörülmüş, bu tasarı yürümeyince mason localarından yararlanılması düşünülmüştü. Fakat Kraliçe Anne bu örgütlenme girişiminde Stuartların parmağı olduğunu anlayıp karşı çıkınca, Sir Christopher Wren büyük üstatlıktan istifa etmiş, yine Royal Society adlı kurumun kullanılması için aynı zamanda Siyon Örgütü'nün büyük üstadı olan ünlü Fizikbilgini Sir Isaac Newton bu kurumun başına geçmişti. Zaten Sir Christopher Wren de daha önce bir süre bu kurumun başkanlığını yürütmüştü.

Ancak Royal Society, Siyon Örgütü'nün işine yarayacak bir biçime dönüştürülemedi. Bu nedenle, Kraliçe Anne 1714 yılında ölünce yine mason localarını kullanmak denendi. Londra ve Westminster'de olağan birer loca görünümünde olmakla birlikte aslında tümüyle spekülatif nitelikli üç loca kuruldu. St. Paul Locası'nın da katılımıyla bir araya getirilen bu dört loca ile Londra Büyük Locası oluşturuldu.

Londra Büyük Locası'nın ilk binası

Londra Büyük Locası'nın Kuruluşu Üzerine Tepkiler:

Londra Büyük Locası'nın kuruluşu, yalnızca Spekülatif Masonluğun artık örgütlendiğini ortaya koyan bir olay değildi. Operatif Masonluğun yüzyıllarca sürmüş geleneksel uygulamalarından farklı bir şekilde, dört mason locası bir araya gelerek, hep birlikte bağlanacakları, "büyük loca" adını verdikleri yeni bir örgüt kurmuştu.

Bu yeni mason örgütüne neden "birlik", "federasyon" ya da bunlara benzer bir ad konmamıştı da "büyük loca" denilmişti?

Çünkü böylelikle bu kuruluşun, diğer localardan farklı olduğunun, bir büyüklüğünün vurgulanması amaçlanmıştı. Operatif Masonluk henüz varlığını yitirmemiş olduğu için ve bu işin ardındaki asıl niyeti belli etmemek amacıyla, tümüyle spekülatif nitelikli de tutulmamıştı. Yakın gelecekte sonradan Operatif Masonluk olarak anılmış geleneksel yapıcılık mesleği ve sanatının, yakında dünya yüzünden silinip tarihe karışacağı da hiç kimsenin aklına gelmemişti.

Bu örgüt kendini BÜYÜK olarak niteleyince, İngiltere'de henüz çalışmalarını sürdüren operatif mason localarının birçoğunun tepkisiyle karşılaştı.

Tepkinin nedenlerinden biri de bu locanın başına ilk büyük üstat olarak **Anthony Sayer**'in seçilmesiydi. Çünkü meslekten olmayan kişileri birer "kabul edilmiş mason" sıfatıyla üyeliklerine alan mason localarının gelenekleri uyarınca, bir locanın üstadı olarak seçilecek kişinin bile mesleğin kıdemli kalfalarından biri olması gerekirdi. St. Paul Locası'nın 1702 yılında yayımladığı bildirge, diğer localar için bağlayıcı olamazdı. Kaldı ki, Anthony Sayer'in kim olduğu da bilinmiyordu.

Londra Büyük Locası'nın Masonluğun Temel Yasası'nı yeniden düzenlemeye girişmesi, tepkileri daha da sertleştirdi. Kendine "büyük loca" adını takan bir örgütün tüm Masonluk adına yasaları yeni baştan düzenlemeye girişmesinin kesinlikle kabul edilememesi bir yana dursun; Londra Büyük Locası, böyle bir işe kalkışmakla Masonluğu amaç ve ilkelerinden saptırmak, bu mesleğin ve sanatın çağlar boyunca sürmüş temiz adını ve saygınlığını kötüye çıkarmakla suçlandı.

Operatif mason localarının bu tepki ve suçlamaları, konuya ve olaya geleneksel yapıcılık mesleği ve sanatı açısından bakıldığında haklı görülebilir. Çünkü Londra Büyük Locası, Operatif Masonluğu yadsıyıp bir kenara bırakmamakla birlikte, açıkça bundan böyle düşünsel etkinliklere, bir diğer deyişle Spekülatif Masonluğa ağırlık veriyordu.

Operatif mason localarının tepkilerinin yanı sıra, Londra Büyük Locası, bazı tutucu din çevrelerinin de saldırılarına hedef oldu. Çünkü bu örgütün 1723 yılında yayımlanan temel yasasının "Tanrı ve din" konusundaki ilk yükümlülüğünün kapsamı, dinsel çevrelerce uygun görülebilir, sindirilebilir değildi.

Tüm bunlara karşın, bir yandan operatif mason localarının büyük bir ekonomik kriz ve mesleki çöküntü içinde olması, diğer yandan Londra Büyük Locası'nın görünüşte ortaya koyduğu amaçların yüzyıllar boyunca özlemle beklenmiş bulunması, bu yeni kurumun destek görmesini, çok kısa bir süre içinde gelişip genişlemesini sağladı.

Kuruluş Sonrası:

Londra Büyük Locası, büyük üstat ile büyük görevlilerin her yıl yenilenmesini benimsemişti. Anthony Sayer'den sonra büyük üstatlığa **George Payne** seçildi.

Bu ikinci büyük üstadın görev döneminde temel yasa hazırlıklarına başlandı. 1719 yılında **Jean Théophiles Désaguliers**, ardından yine George Payne büyüküstat oldu.

Üzerinde hayli tartışma çıktığı için büyük locanın genel kurulundan bir türlü onay alamayan temel yasa tasarısı, 1722'de **Montegu Dükü John**'un büyük üstat olduğu sırada son haline getirildi; Londra Büyük Locası genel kurulunda onaylandı. Basılıp yürürlüğe girmesi ertesi yıla kaldı.

Montegu Dükü John'dan sonra büyük üstat olan **Wharton Dükü Philip**, bu yasa üzerinde kendine göre birtakım değişiklikler yaptırmak istediyse de başaramadı. Yasanın basılıp yürürlüğe girmesine ses çıkarmadı ama yeniden büyük üstatlığa adaylığını koyduysa da seçilmeyince kızarak Londra Büyük Locası'nı terk etti. Hatta sonraları Spekülatif Masonluğa karşıt eylemlerde bulundu.

Spekülatif Masonluğun ilk temel yasası yürürlüğe girmeden, Londra Büyük Locası'nın çatısı altında salt spekülatif nitelikli locaların sayısı, henüz Londra'da yapıcılık mesleği ve sanatını sürdürmekte olan locaların sayısını birkaç kez aşmıştı.

Bu arada, Londra dışında da spekülatif nitelikli üyeleri bulunan operatif nitelikli localar arasında, Londra Büyük Locası'na katılmak isteminde olanlar vardı. Hattasalt spekülatif nitelikli localar kurmak eğilimi görülüyordu. Dolayısıyla Masonlukta bir yandan spekülatif eylem gelişirken, diğer yandan obediyans kavramı doğuyordu.

Londra Büyük Locası'nın 1724 yılı sonundaki seçimlerinde **Richmond Düküü Charles** büyük üstat oldu. Spekülatif Masonluk tarihinin en ünlü çehrelerinden biri olan Jean Theophile Désaguliers, bundan sonra yıllarca büyük üstat yardımcısı niteliğiyle hem yenilenen Masonluk akımının hem de örgütlenmenin gelişmesine hizmet etti. Onun yöneltişiyle, Londra Büyük Locası 1725 yılında İngiltere Büyük Locası adını aldı.

Londra Büyük Locası'nın kurucu localarına bir göz atalım…

Kaz ve Izgara

İng. Goose and Gridiron

1717 yılında Londra Büyük Locası'nı kurmuş olan dört locadan birinin, o tarihlerdeki toplanma yeri.

Bu loca, St. Paul Katedrali'nin onarımını üstlenmiş olduğu için, önceleri "St. Paul Locası" adını taşıyordu. Locanın, yapıcılık mesleği ve sanatından olmayan kabul edilmiş üyelerinin hayli artması nedeniyle, toplantılarını Kaz ve Izgara adlı lokantada yapmaya başlamış ve bu adla anılır olmuştu.

Londra Büyük Locası'nın kuruluşu sonrasında "2 No.lu Antiquity Locası" adını aldı.

Elma Ağacı Tavernası

İng. Apple Tree Tavern

Londra Büyük Locası'nı kuran dört mason locasından birinin toplantı yeri.

Bu taverna günümüzde bile nostaljik bir bar olarak varlığını sürdürmektedir.

Taç Birahanesi

İng. Crown Alehouse

Bu konuda başka bilgi yok.

Kadeh ve Salkım Tavernası

İng. Rummer and Grapes Tavern

Lüksemburg Anlaşması

Avrupa'daki bazı obediyansların 1954 yılında Lüksemburg'da toplanan birkonvanda bağıtlamış oldukları anlaşma.

Gelenekçi Masonluk anlayışını yansıtan bu anlaşma, ancak birkaç obediyans arasında bağıtlanabilmiş, sonra da pek bir işe yaramamıştır.

Mabedin Yıkılması

Kudüs'te Hz. Süleyman tarafından yaptırılmış olan mabedin yıkılması olayı.

Masonlukta "mabedin yıkılması" sözü geçtiği zaman doğrudan bu olay anımsanır. Gerçi Kudüs'te Hz. Süleyman tarafından gerçekten de bir mabet yaptırılmış olup olmadığı belli değildir ama yaptırılmışsa, bunun tarihi M.Ö. 10. yüzyıl ortalarıdır. Bu mabedin yıkıldığı tarih, kimi kaynaklarda M.Ö. 588, kiminde M.Ö. 586 olarak verilir. Bu çelişkilerin nedeni, Babil Kralı Nabukadnezar'ın Kudüs'ü ilk kez ele geçirdiğinde Süleyman Mabedi'nin yağmalanarak yakılmış olması, ertesi yıl Yahudilerin başkaldırması üzerine, bu kez Kudüs'ün tümüyle yerle bir edilerek İsraillilerin de tutsaklanıp, Babil'e götürülmesidir.

Mabet Rahipleri Sistemi

Alm. Klerikals der Tempelherren; *Fra*. Système des Clercs du Temple;
İng. System of Clerks of the Temple

Almanya'da 1765 yılında Sıkı İzleyiş Riti kapsamında oluşturulmuş bir masonik yüksek dereceler sistemi.

Johann August von Starck tarafından oluşturulmuş olan bu sistem, Sıkı İzleyiş Riti kapsamında hayli tartışma açmış olmakla birlikte, Alman masonlarının ilgi ve beğenisini çekmişti. Sonra bu sistem "Klerikat Riti" olarak da anılan Rahatlatılmış İzleyiş Riti'ne dönüştü.

Maceria

Ortaçağ Latincesi: "Uzun ya da büyük duvar".

Bu terim, operatif masonların yaptığı işi betimlediğinden, bir bakıma Operatif Masonluk ile eş anlam da taşır.

Macio

Ortaçağ Latincesi: "Duvarcı" ya da "duvar yapan kişi".
Bir varsayıma göre, "mason" sözcüğü etimolojik olarak bu sözcükten çıkmadır.

Maconetus

Eski Latince: "Yapıcı".

14. ve 15. yüzyıllarda kaleme alınmış olan bazı eski el yazmalarında bu sözcüğün, "mason" sözcüğünün karşılığı olmak üzere kullanılmış olduğu görülür.

Maczo

Ortaçağ Latincesi: “Mason”

Magister

Latince: “Usta” ya da “üstat

Tarih boyunca “magister”, çeşitli meslek ve sanatlarda en yüksek aşama sayılmıştır. M.Ö. 4. yüzyıldan Ortaçağ sonlarına kadar bu nitelik, birçok dilde hiç değiştirilmeksizin kullanılmıştır.

Magister Ad Vitam

Latince: “Yaşam boyu üstat”.

Bu terim, ilgili üstadın bu niteliğinin yaşam boyu süreceğini vurgulamak üzere kullanılır. Burada “üstat” denilince bundan anlaşılması gereken, bir locanın yöneticisidir. Nitekim özellikle Operatif Masonluk döneminde bir locanın üstadı, özel bir durum dışında yaşamı boyunca locasının başında kalırdı. Bu geleneksel uygulamanın Spekülatif Masonlukta da sürdürülmesini öngörenler, localarda yaşamboyu görevde kalacak saygıdeğer üstat / üstad-ı muhterem (üstad-ı muhterem) seçimine yönelmiştir.

Magister Artifex / Artificum

Latince: “Sanatçı usta”.

Ortaçağ ve öncesinde, özellikle ince ve özenli el işlerini gerektiren meslek ya da zanaat dallarından herhangi birinin ya da aynı anda birçoğunun ustası.

Magister Caementariorum

Latince: “Yapı ustası”

Ortaçağda, büyük bir binanın yapımını üstlenen usta.

Magister Lapidum

Latince: “Taş ustası” ya da “duvar ustası”

Ortaçağda yapılar için taş keserek hazırlayan ve duvar örme işleri yapan masonların ustası.

Magister Operarius / Operarum / Operis

Latince: “Uygulama ustası”.

Ortaçağda, bir yapının tüm işlerinden sorumlu olan usta.

Bu terimin kullanılışı, o dönemlerdeki uygulamaya ilişkin iki özelliği belirtir. Bunlardan biri, yapılacak olan binanın tümünden sorumlu, yönetici niteliğini detaşıyan bir mimar ya da ustanın varlığıdır. Diğeri ise, bu sorumlu yöneticinin altında çalışmakta olan başka ustaların da bulunduğudur.

Magister Perrerium

Latince: "Taşçılık ustası"

Ortaçağ ve öncesinde, bir taş ocağındaki çalışmaları yöneten usta.

Magister Pontificum

Latince: "Köprü ustası"

Ortaçağ ve öncesinde yol ve köprü yapımı işlerini yürüten usta.

Makabiler

Fra. Macchabées; *İng*. Maccabes; *Eş*. Machobim

1. M.Ö. 2. yüzyılda Suriyeliler ile savaşan Yahudi ordularının komutasını yürütmüş olan kişiler.

2. 19. yüzyıl sonlarında İngiltere ve Kanada'da etkinlikleri görülmüş paramasonik nitelikli bir örgüt.

Manastır

Fra. Monastère, Prieuré; *İng*. Monastry, Priory; *Alm*. Kloster

Ortaçağ'da, özellikle Avrupa'da, halkın dine daha iyi bağlanmasını ve dinsel yükümlülüklerini daha olumlu bir şekilde yerine getirebilmesini sağlamak için birtakım etkinliklerde bulunmuş olan Hıristiyan halk kurumu.

Manastırlar, Ortaçağ'da Avrupa'ya egemen olan feodalitenin etkinliklerine izin vermiş olduğu tek halk örgütleriydi. Bu örgütlerden her biri "bağımsız" sayılsa da Katolik Kilisesi'nin denetimi altındaydı. Örgütlenmelerine ve çalışmalarına izin verilmesi, amaçlarının dinsel bir nitelik taşımasından ileri geliyordu.

Manastırlarda yalnızca keşiş ve papaz gibi din adamları ve din ile uğraşan diğer insanlar bulunmazdı. Bu kurumlar, amaçlarını pratiğe dönüştürmeyi öngörmüştü. Bunun için eylemsel çalışmalarda bulunurlardı. Bu nedenle de birçok meslek sahibi ve sanatçıyı da aralarına almışlardı.

Bu tutum ve yaklaşım, bir bakıma, bir karşılıklı çıkar alış verişiydi. Manastırların, amaçlarını gerçekleştirebilmek için meslek sahiplerine ve sanatçılara gereksinmeleri vardı. Meslek sahipleri ve sanatçılar da, meslek ya da sanatlarını başarılı bir şekilde uygulayabilmek için, düzenli bir örgüte gereksinme duyuyorlardı. Oysa feodalite tüm halk örgütlerini ortadan kaldırmıştı. Roma İmparatorluğu'nun egemenlik döneminden kalma kolejler dağıtılmıştı.

Kolejlerin dağılmasından sonra bir süre için varlığını koruyabilmiş olan tek topluluk, Collegium Artificum olarak anılan bina yapıcıları birliğiydi. Bunun nedeni de, saray, konak, şato ve özellikle kiliselerin yapımına sürekli gereksinme duyulmasıydı. Ancak bu yapıcılar da, bir türlü daha önceki dönemlerde kendilerine tanınmış olan özgürlük ve toplum içindeki ayrıcalıklarını elde edememiş, sürekli ve ağır bir baskı altında çalışmak zorunda bırakılmışlardı. Sonunda çalışmalarını istedikleri gibi değil, kendilerinden istenildiği gibi yürütmek zorunda kalmış, manastırları güvenli birer korunak olarak görüp onlara sığınmışlardı.

Manastırların asıl güçlenmeye başladığı dönemin 7. yüzyıl olduğu söylenebilir. Ardından, 12. yüzyıl ortalarına kadar, bugün "Operatif Masonluk" olarak anılan yapıcılık mesleği ve sanatının Avrupa'daki uygulamaları, doğrudan manastırların örgütsel çatısı altında yürütülmüştür. Bu bakımdan manastırlar, Operatif Masonluk tarihinde önemli bir yer tutar. 11. yüzyılda doğarak tüm Avrupa'ya yayılan, Operatif Masonluğa en parlak çağını yaşamasını sağlamış olan **Gotik Mimari Stili** manastırlardan çıkmadır.

Benediktin Tarikatı'nın manastırları, yapıcılık mesleği ve sanatıyla çok yakından ilgilenmiş olan manastırların başında gelir. Bu bakımdan onları **Dominikenler**, **Fransiskenler** ve **Kluniyenler** izlemiştir. Yapıcılık mesleği ve sanatıyla ilgilenmiş diğer manastırlar arasında **Sistersiyenler**, **Augustiniyenler**, **Hermitler**, **Kartacalılar**, **Karmelitler** ve **Premontriyenler** de görülür.

Operatif masonlar, manastırların çatısı altında, meslekî uygulamalarına ve sanatlarına duyulan gereksinme ile kendilerine gösterilen saygının etkisiyle, yine Roma Kolejleri döneminde olduğu gibi ayrıcalık elde etti.

Bu ayrıcalığın gelişimi, tüm halkın "köle" sayıldığı bir toplum düzeninde, operatif masonların özgürlüklerine kavuşmasına yol açtı. Bu özgürlük, sadece toplumda bir "nesnel özgürlük" olarak kalmadı; operatif masonlar, yaşam tarzlarını istedikleri gibi seçebilmeye, mesleklerini uygulamak üzere istedikleri yere gitmeye yöneldi. Bunun yanı sıra, sanatlarının uygulanmasında da sınırlamaları zorlamaya giriştiler.

Katolik Kilisesi bu gelişimden tedirgin oldu; masonları kontrol ve denetimi altında tutabilmek için manastırlara baskı yapmaya girişti.

Bunun üzerine masonlar birer ikişer manastırlardan ayrılmaya başladı.

Manastırdan ayrılırken, yanlarında çalışan kalfalarıyla çıraklarını da götüren mason ustaları, Kilise'ye karşı kralların, prenslerin ve diğer soyluların desteğini kazandı. Roma kolejlerinden örnek alarak, kendi bağımsız örgütlerini yani localarını kurdular.

Böylece Ortaçağ boyunca meslek ve sanat adamlarına kucak açmış, birçoğunun yetişmesini sağlamış olan manastırların, yapıcılık mesleği ve sanatı üzerindeki hegemonyası giderek zayıfladı; sonunda ortadan kalktı. Gotik yapıtların en görkemli ve incelikli olanları da bundan sonra gerçekleştirildi.

Keşiş

Fra. Moine; *İng*. Monk; Friar; *Alm*. Mönch

Bir manastırda kendi içine kapanık bir yaşam süren din adamı.

Ortaçağın bir döneminde, Avrupa'da Operatif Masonluk, ancak manastırların çatısı altındaki bir organizasyonla yürütülebilmişti. Bu nedenle, Ortaçağ manastırlarındaki keşişler, yer yer masonlarla özdeşleştirilmişti. Bunların arasında doğrudan yapıcılık işleriyle uğraşanlar da vardı.

Manyetik Masonluk

Fra. Maçonnerie magnétique; *İng*. Magnetic Freemasonry; *Alm*. Magnetische Freimaurerei

Masonluğun ilkelerini gizli bilimlere, çalışma yöntemlerini de birtakım gizemsel uygulamalara bağlayan sistemler.

Aslında bu sistemlerin ilke ve yöntemleri Masonluğun dünya çapında yaygınolarak benimsenmiş ilke ve yöntemlerinden hiçbiriyle uyuşmaz. Bununla birlikte, henüzbu ilke ve yöntemlerin tamolarak yerli yerine oturmamış olduğu 18. yüzyılda, sonradan "Manyetik Masonluk" olarak anılmış bir akım ve çalışma sistemi bazı mason localarında geliştirilmiş ve uygulanmış olduğu için, masonik yazında da yer almıştır.

Bu sistemlerin ortak özelliği, çağımızda "parapsikolojik" olarak nitelenen birtakım yöntemleri Okültizm ile karıştırarak uygulamaya çalışmış olmalarıdır. İlkelerinin çoğu Alşimistlerden ve okült bilimlerden alınmadır. Tüm varlıklar arasında manyetik ilişkiler bulunduğunu ilk temel ilke olarak benimsemiş ve bunları manyetizma yöntemleriyle anlayıp yararlanmaya çalışmışlardır.

Bu sistemlerden bazıları, temellerini çok eski ezoterik ve gizemsel kurumlardan aldığını ileri sürmüştür. En çok ilgi çekmiş olan örnekleri **Cagliostro Riti** ile **Evrensel Ahenk Tarikatı**'dır.

Evrensel Ahenk Tarikatı

Fra. Ordre de l'Harmonie Universelle; *İng*. Order of Universal Harmony

1782 yılında Fransa'da **Friedrich Anton Mesmer** tarafından kurulmuş olan bir masonik örgüt.

Mesmer, Masonlukta kendine göre öğretimin temelini, tüm hayvanlar arasındaki "manyetik ilişkiler"in öğrenilip kullanılması üzerine yerleştirmişti.

Bu örgüt, masonik yazında "Manyetik Masonluk" adı altında toplanmış gizemci *(mistik)* sistemlerin örneklerinden birini yansıtmıştır.

Marsilya Ana Locası

Fra. Mère Loge de Marseille

18. yüzyıl sonlarında kendi başına âdeta bir mason riti oluşturmuş bulunan ünlü Fransız locası.

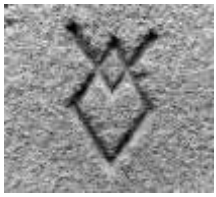
Masonluk tarihinde bu locanın özel bir yeri vardır. 1751 yılında kurulmuş, birçok locanın kuruluşunu sağlamıştır. Ancakkurmuş olduğu bu locaların bir obediyans gibi federatif birörgütlenmeye yönelmelerini engelleyip, doğrudan kendi jüridiksiyonu altında tutmuş, 19. yüzyıl başlarında ise tümörgütüyle birlikte Fransa Büyük Doğusu'na *(Grand Orient de France)* katılmıştır.

Mason İşaretleri

Fra. Marques des Maçons; *İng*. Mason Marks; *Alm*. Maurerzeichen

1. Operatif Masonluk döneminde, bir masonun, yapmış olduğu bir işin kendisi tarafından yapılmış olduğunu belirtmek üzere koyduğu işaret.

Bu tür bir işaret, dünyanın hemen her yanında bina ve köprü yapımcıları tarafından taş yontucular tarafından kullanılmıştır. Taşı yontup işleyen kişinin imzası niteliğini taşır. Eski yapıtların duvarlarındaki taşlar incelendiğinde, bir köşesinde böyle bir işaretin bulunduğu görülür. Yapının belli bir yerine konulacak olan taşın yontulup işlenmesi bitirildikten sonra, bu işaretin dışta kalacak şekilde konulmasına özen gösterilmiştir.

Operatif Masonlukta taş yontan ve işleyen bir mason, mesleğinde bilgi ve becerisinin yeterli düzeye gelmiş olduğunu gösterip kalfalığa geçtikten sonra, yapıtlarının üzerine koyacağı işareti belirler, bundan böyle hep o işareti kullanırdı.

Masonluğun el ile yazılmış ve çağımıza kadar gelebilmiş eski belgelerinden biri olan **Schaw El Yazması**'nda, her masonun kendine özgü olarak belirlediği işaretinin kayda geçirilip sicilinin tutulduğu belirtilir.

2. Operatif Masonluk döneminde, bir masonun gerektiğinde kendisini tanıtıp hangi derecede olduğunu da kanıtlamak amacıyla yaptığı bedensel işaret.

Operatif masonlar, sürekli olarak aynı yerde çalışmaz, gerek bilgi ve deneyimlerini artırmak, gerekse mesleklerinde ilerlemek için değişik yerlere giderdi. O tarihlerde Masonlukta yazılı belge olmadığı için, tanınmadıkları bir yerde kendilerini ancak öğrenmiş oldukları sözcük ve işaretleri kullanarak tanıtabilirlerdi.

Spekülatif Masonluktaki işaretlerin, operatif masonlarca kullanılmış olanlar ile aynı olduğunu ileri sürenler çıkmıştır. Bu doğru olmasa bile çağdaş Masonluktaki bu geleneksel uygulamanın Operatif Masonluk döneminden alınma olduğu kuşkusuzdur.

Mason İşaretleri konusunu biraz daha geliştirelim…

Taş Masonları

Alm. Steinmetzen; *İng*. Stone-masons; *Fra*. Maçons Tailleurs de Pierre

Ortaçağ sonları ve sonrasında, Orta Avrupa'daki operatif masonlar.

Operatif Masonluğun genel tarihinde, bu terimin, değişik dönemlerde biraz farklı anlamlara gelmek üzere kullanılmış olduğu görülür. Yapıcılığı kendilerine meslek ve sanat edinmiş olan kimselerin manastırların çatısı altında çalıştığı dönemde (yaklaşık 8.-12. yüzyıllar), bu mesleğin asıl inceliklerini bilmeyen ve yalnızca taş kesip yontan kişiler, Batı dillerinde "taş masonları" anlamına gelen adlarla anılmıştır. 13.-17. yüzyıllarda ise, Orta Avrupa'daki taş masonları, sonradan Spekülatif Masonlukta "operatif masonlar" olarak anılmasına geçilen özgür masonlar ile bütünleşmiştir.

18. yüzyıl ortalarından başlayarak günümüze kadar uzanan son evrede ise, taş masonları, çok eskiden olduğu gibi, "taş kesmek ve yontarak işlemek" işini kendilerine meslek edinmiş kişileri niteler.

Spekülatif Masonluk bakımından tümbunların arasında en önemli dönem, Ortaçağ sonları ve sonrasını içeren 13.-17. yüzyıllar dönemidir.

Bu dönemde Orta Avrupa'daki taş masonları, Strazburg kentini kendilerine merkez edinmiş, Kıta Avrupa'sındaki locaların büyük çoğunluğunun katıldığı bir birlik oluşturmuşlardı. 1278 yılında Papa 3. Nicholas, Strazburg Locası'nı, "taş masonlarının ana locası" olarak ilan etmişti. Nitekim bundan üç yıl önce Strazburg'da yapılan bir genel toplantıda, taş masonlarının yasaları kabul edilerek yürürlüğe girmişti.

Bu yasalar, 1459 yılında yeniden gözden geçirildi ve çağın gereklerine uyarlandı. Bu nedenle, Avrupa taş masonlarının yasaları, hem **Strazburg Yasaları** hem de o dönemde popüler olan mimarî stili nedeniyle **Gotik Yasalar** olarak anılır. Bu yasalar, 1498 yılında İmparator Maximilien tarafından da onaylanmıştı. Taş masonları, 18. yüzyıl başlarına kadar, 1598 yılında Basel'de yapılan bir genel toplantıda yeniden şekillendirilen bu yasalara bağlı olarak çalıştı.

1707 yılında Strazburg'un Fransa topraklarına katılması üzerine, Alman ülkelerindeki localar bundan böyle Strazburg Locası'nın "ana loca" niteliğini kabul etmezoldu. Bu durum, diğer ülkelerdeki operatif mason localarına da yansıdı. 1731 yılında ise, Kıta Avrupa'sında operatif mason localarının bağımsız çalışma yetkileri kaldırıldı. Tüm localar, bulundukları ülkelerde devlete bağlandı.

Böylelikle, daha önce İngiltere'de çöküntüye uğramış olan Operatif Masonluk, Kıta Avrupa'sında da örgütsel özgürlüğünü yitirdi. Bu durum, Spekülatif Masonluğun hızlı bir gelişim ortamına kavuşabilmesini kolaylaştırırken, geleneksel yapıcılık ve mimarlık mesleği de, devletin denetimi altındaki yüksekokul ve akademilerde eğitim gören kişilerin eline geçti.

Orta Avrupa'daki taş masonlarının, Spekülatif Masonluğun oluşumunda bir payı yoktur. Ancak, meslek örgütleri ortadan kaldırıldıktan sonra, taş masonlarından birçoğu, bu kez düşünsel çalışmalarda bulunmak üzere spekülatif mason localarına girmiştir.

Taş Masonlarının İşaretleri

Fra. Marques des Maçons Tailleurs de Pierre;
İng. Marks of the Stone-Masons; *Alm*. Steinmetzenzeichen

Eski çağlarda, taş yontan ve işleyen masonların, hazırlayıp bitirdikleri taşlar üzerine koyduğu işaretler.

Operatif Masonluk döneminde, her taş yontucu masonun, taşını işleyip yerine konmaya hazır duruma getirdikten sonra, bu taşın bir köşesine -genellikle dıştakalacak şekilde- kendine özgü bir işaret koyması, yüzyıllar boyunca uygulanmış bir gelenektir. Bu işaret, bir ressamın, yaptığı tablonun bir köşesine imzasını atmasına benzer.

Özellikle Avrupa'nın her yanında, Ortaçağ ve öncesinden kalma eski yapılarıntaşları dikkatle incelenirse, bu tür işaretlerden birçoğu bulunabilir.

Bunlardan bazıları, çağdaş Masonluktaki simgelerle de yer yer benzerlik gösterir.

Taş işleyen masonların kullanmış olduğu işaretler üzerinde yapılan incelemeler sonucunda, bunların görünümleri bakımından üçe ayrıldığı belirlenmiştir:

a) Harf görünümlü işaretler;
b) Geometrik işaretler;
c) Simgesel işaretler.

Ancak bu ayırım, bir akademik sınıflandırmadır. Harf görünümlü olan bir işaret,bunu kullanmış olan masonun adının ilk harfinin öyle oluşundan ileri gelebilir. Ancak geometrik ya da simgesel işaretlerin kesin bir açıklaması yoktur.

Bu konuda birçok spekülasyon yapılmış olmakla birlikte, çıkarılmış sonuçlar birer yorum ya da varsayım olmaktan öteye gidememiştir.

Operatif Masonluk dönemindeki taş masonlarının bu eski geleneği, günümüzde İngiliz Masonluğu Sistemi'ndeki "**Mark derecesi**"nin temelini oluşturmuştur.

Masonik Arkeoloji Enstitüsü

İng. Masonic Archeological Institute

1871 yılında İngiltere'de kurulmuş bir masonik araştırma kurumu.

Bu kurumun amacı, doğrudan ya da dolaylı olarak Masonluk ile ilgili tarihsel ve arkeolojik araştırmalar yapılmasını sağlamak, bu tür çalışmaları desteklemekti. Bu kurumun üyelerinin çoğu, İngiltere Birleşik Büyük Locası'na bağlı olarak çalışan ünlü Quatuor Coronati Locası'nın üyeleriydi. Nitekim bu kurumda sonradan yapılan çalışmalar da bu locaya mal edildi.

Mirari

1832 yılında Papa 14. Gregorius'un yayımlamış olduğu aforozbuyruğunun başlığı.

Mistagog

Fra. Mystagogue; *İng.*Mystagogue; *Alm.* Mystagog

Bazı Antikçağ Yunan Misterleri'nde, kuruluşun başkanı ya da yüksek rahibi.

Mops Tarikatı

Alm. Mopsorden; *Fra*. Mopses; *İng*. Mopses

18. yüzyılda kurulmuş bir paramasonik örgüt.

1738 yılında Papa 12. Clement Masonluğu aforozedince, özellikle Katolikler Masonluğa girmekten hayli çekinir olmuştu. Ancak, masonik ilkelere ve Masonluğun sistemine uygun olarak çalışmak isteyenler de çoktu. Bundan ötürü, 18. yüzyıl ortalarında Avrupa'da birçok paramasonik örgüt kurulmuştu. Mops Tarikatı da bunlardan biriydi.

1740 yılında Güney Almanya'da kurulmuş olan bu tarikatın adını almış olduğu "mops", bir köpek türüdür. Tarikatın en önemli amblemi olarak alınan bu köpek, sevgi ve bağlılık kavramlarının simgesi olarak benimsenmişti.

Hem kadın hem erkek üyeleri eşit sayıda kabul eden bu tarikatın tüm çalışmaları, doğrudan Masonluğu taklit etmekteydi.

Bir mason ritine dönüştürülmesi öngörülmekteydi. Ancak 18. yüzyıl ortalarında Katolik Kilisesi'nin Masonluğa giderek daha çok yüklenmesi, umut kırıcı oldu. Mops Tarikatı bundan ötürü ilgi yitirdi ve dağıldı.

Multa Paucis

1763-64 yıllarında Londra'da basılmış, yazarı bilinmeyen ilginç bir kitap.

Latince olan başlığı *"çok ama yetersiz"* anlamına gelen bu kitap, Masonluk tarihinin çok iyi derlenmiş bir özetini içerir. Farklı birtakım tezleri vardır.

Bu kitabın en ilginç savlarından biri, Londra Büyük Locası'nı dört değil, altı locanın kurmuş olduğunu belirtmesidir. Bu sav çok araştırılmış, doğru olabileceğine ilişkin birtakım ipuçları ele geçirilmiş, ama kanıtlanamamıştır.

Multiplices Inter

Papa 9. Pius tarafından 1865 yılında yayımlanmış olan aforoz buyruğunun başlığı.

Mutluluk Tarikatı

Fra. Ordre de Félicité; *İng*. Order of Felicity; *Alm*. Orden der Glückseligkeit

1743 yılında Paris'te denizcilerin kurmuş oldukları bir ezoterik örgüt.

Mutluluk Tarikatı varlığını sadece birkaç yıl sürdürebilmiş, yerini **Çapa Şövalyeleri ve Hanımları Tarikatı'**na bırakmıştır.

Müstakil Türk Masonluğu Azim Mahfil-i Âlisi Cemiyeti

1932 yılında Türkiye'deki kimi masonların kurmuş oldukları bir dernek.

Bu dernek, Türkiye Maşrık-ı Âzamı'na bağlı "Azim" adlı locanın, 1931 yılında kapatılması ve bazı üyelerinin de Masonluktan çıkarılması üzerine; kapatılan locanın üyelerinin bir bölümü ile onlara katılan kimi masonlarca kurulmuştu. Türkiye'deki Masonluğun "Uyku Dönemi"ne girdiği 1935 yılına kadar bağımsız bir masonik dernek olarak varlığını sürdürdü.

Napolyonik Masonluk

Fra. Maçonnerie Napoléonique; *İng*. Napoleonic Freemasonry

1816 yılında Paris'te, imparatorluğunu yitirmiş olan Napoléon Bonaparte'ın yakınlarınca kurulmuş bir örgüt.

Fransız Noaşitler Örgütü (*Fra*. Ordre français des Noachides) adını taşıyan bu kuruluşun, aslında Masonluk ile doğrudan ya da dolaylı bir ilgisi yoktu. Ancak çalışmalarında masonik yöntemleri izlemekteydi. Paramasonik olarak da nitelenebilecek bu örgütün üç temel derecesi vardı:

1. Şövalye
2. Komandör
3. Büyük Seçilmiş

Bu sistemin ve örgütün varlığı ancak birkaç yıl sürebilmişti. Pek önemsenmedi ama masonik yazında yer aldı.

Naymus Grecus

Eş. Naemus Grecus, Mamon Gracus, Mommongratus

Masonluktaki Eski El Yazmaları'ndan bazılarında belirtildiğine göre; Operatif Masonluk mesleğini doğudan batıya getirmiş olan kişi.

Bu eski el yazmalarında, Naymus Grecus adlı kişinin birçok ülkede dolaştığı, kiminde yeni hünerler öğrendiği, kiminde öğrettiği, bilgilerinin Süleyman Mabedi'nin yapımına hatta Öklit'e kadar uzandığı anlatılır.

1583 tarihli bir eski el yazmasında Naymus Grecus ile ilgili olarak anlatılan bir efsanesel öyküde, şunlar geçmektedir:

«Meraklı sanatçı birçok ülke dolaştı; bazılarında daha çok sanat ve hüner öğrenmek, bazılarında ise sanatı bilmekle birlikte yeterince hünerli olmayanlara daha iyisini öğretmek için. Süleyman Mabedi'nin yapımını da bilen bu Naymus Grecus adlı meraklı mason, Fransa'ya gelip Fransızlara Masonluk bilimini öğretti. Fransa'da ***Charles Martel*** *adlı bir kral bu sanatı çok sevdi ve Naymus Grecus ile yakınlaşarak ondan sanatı öğrenip yükümlülükleri ve işareti de aldı.»*

Bu ve buna benzer anlatımlarda birtakım tarihsel çelişkiler vardır. Kimi masonik tarihçilere göre bu kişi belirli bir kimse olmayıp, meslek ve sanatını kuşaktan kuşağa aktararak taşımış olan operatif masonların bir tasarımsal temsilcisidir. Kimi masonik tarihçiler ise, Naymus Grecus'u kimi tarihsel kişilerle özdeşleştirmiştir: 15. yüzyılda **Öklit**'in yapıtlarını derlemiş olan **Simon Grynaeus** ve Şarlman'ın mimarı **Marcus Graecus** bunlardan ikisidir. Daha akla yatkın görünen bir açıklama ise şöyledir: «Naymus Grecus bir kişinin adı değil, "bir Yunan adı taşıyan bir kişi" demektir; böylelikle, aslında **Pitagor**'dan söz edilmektedir.»

Nazarenler

Fra. Nazarenes; *İng.* Nazarenes; *Alm*. Nazarenen

Hıristiyanlığın doğuşundan bir süre önce İsraillilerin yerleşik olduğu bölgenin kuzeyinde toplaşmış ve Yahudilerin olağan dinsel yöntemlerine karşı çıkmış, âdeta anarşist nitelikli bir topluluk.

Neozor / Neozoros

1. Eski Mısır'daki hermetik ekollerin ikinci derecesi.

2. Hermetizm'de rahip yardımcısı.

Nicolai Kuramı

Alm. Nicolaische Theorie; *Fra*. Théorie de Nicolai; *İng.* Theory of Nicolai

Spekülâtif Masonluğun tarihsel kökenine ilişkin kuramlardan biri.

Bu kuram, 1783 yılında Almanya'da, **Christoph Friedrich Nicolai** tarafından ortaya atılmıştı. Aslında mason olmayan Nicolai, bu kuramı, Tapınakçılara karşı yapılan suçlamaları savunmak üzere kaleme aldığı bir kitapta oluşturmuştu.

Kimi masonik tarihçilerce de benimsenmiş olan bu kuramın özeti şöyledir:

*"Spekülâtif Masonluğun oluşturulmasını önce İngiltere Kralı **Charles I** tasarlamıştır. Kral, **Francis Bacon**'un yapıtı **Yeni Atlantis**'te yer alan ve **Rokruacıların** ilkelerinden etkilenerek tasarlanmış olan toplum düzenini çok beğenmiştir; fakat iç savaşlar projesini gerçekleştirebilmesini engellemiştir. Aynı eğilimde olan bazı İngiliz aydınları, 1646 yılında Bacon'un "bilimsel ve filozofik gerçeklerin topluma iletilmesi" tasarısını eyleme dönüştürebilmek amacıyla çalışmaya başlamış, bunun sonucunda **"Royal Society"** adı verilmiş olan ünlü bilimsel araştırma kurumunu oluşturmuşlardır.*

*Aynı sıralarda, kimileri de **alşimi** ve **astroloji** üzerinde çalışacak bir başka dernek kurmuştur. Özellikle bu ikinci grup, çalışmalarını rahatça yürütebilmek için mason kumpanyalarına ortak olmuş, toplantılarını mason localarının toplandıkları yerlerde yapar olmuşlardır. Kral Charles I tarafından daha önce tasarlanmış olan bir projeyi gerçekleştirmeye çalıştıklarından ötürü, **Stuartlar**'ın iktidarda olduğu dönemlerde desteklenmişlerdir.*

Stuart hanedanının İngiltere'den 1688 yılında sürülmesi üzerine,onlarınpeşinden Fransa'ya geçmiş, çalışmalarını orada sürdürmüşlerdir. İngiltere'de kalanlarise ***Londra Büyük Locası'****nı kurmuş, böylece Spekülatif Masonluk başlamıştır."*

Bu kuramın öncesinde Tapınakçılar ile Rozkruacıların bağlantısı anlatılır. Tapınakçılar 14. yüzyıl başlarında ortadan kaldırıldığı için, kuramın doğruluk ölçüsü oldukça tartışmalıdır. Fakat burada "Tapınakçılar" denirken bundan anlaşılması gereken **"Siyon Örgütü"** olursa durum farklı bir boyut kazanır.

Nicolai, mason olmadığı halde konuya böylesine yakın bir değerlendirmeyle katkıda bulunuşu nedeniyle masonik yazında kutlanmaya değer bulunmuştur.

Obelisk

Fra. Obélisque; *İng.* Obelisk; *Alm*. Obelisk

En kesiti kare ya da dikdörtgen şeklinde olan bir dikili taş türü.

Obelisk sözcüğünün tanımı uyarınca, her dikili taş obelisk değildir. Obelisk olabilmesi için, en kesitinin kare ya da dikdörtgen şeklinde olması zorunludur. Bu en kesit, aşağıdan yukarıya doğru giderek daralır; tepede bir piramit gibi sivri bir uçla sonuçlanır.

Obelisk, Eski Mısır'ın en yaygın anıt türüydü. Genellikle üzerinde hiyeroglifle işlenmiş yazılar bulunurdu.

Oduncular Tarikatı

Fra. Ordre des Fendeurs; *İng.* Order of the Wood Cutters

1743 yılında Paris'te kurulmuş olan bir paramasonik örgüt.

Bu örgüt, simgelerini doğadan, özellikle orman ile odunculuk araçlarından almıştı. Birimlerinin toplantıları, olanak bulundukça açık havada yapılır, kapalı yerlerde yapılan toplantılarda ise salon bir ormana benzetilirdi.

Masonluk ile benzerlikleri gözönünde tutularak, bu tarikatın, 18. yüzyıl başlarında yapıcılık (inşaatçılık) mesleği gibi çöküntüye uğramış olan geleneksel odunculuk mesleğinin, spekülatif nitelikli bir devamı olduğu da ileri sürülmüştür.

Öte yandan bu örgütün, Karbonarilerin bir kolu olduğu da söylenmiştir ama bu bakımdan tarihler tutmamaktadır, çünkü Oduncular Tarikatı'nın 18. yüzyıl sonlarında varlığını yitirmiş olmasına karşılık Karbonariler o sıralarda ortaya çıkmıştır. Ancak, Karbonarilerin örgütsel oluşumunda Oduncular Tarikatı'ndan esinlenilmiş olduğu söylenebilir.

Operatif Mason

Esk. Amelî Mason; *Fra*. Maçon opératif;
İng. Operative Freemason; *Alm*. Operative Freimaurer

Ortaçağ başlarından 18. yüzyıl ortalarına kadar, genelde yapıcılık (inşaatçılık) işini kendine meslek edinmiş olan, özelde ise taş kesip yontarak şekillendiren kişi.

Çağımızda "mason" denilince, Türkçede doğrudan "spekülatif mason", Batı dillerinde ise "taş ya da tuğla duvar ören kişi" anlaşılmaktadır. Batı dillerinde bir zanaatkâr olan "mason" ile localarda düşünsel çalışmalar yapan masonun farkı, eskiden öncekilerin kullandığı ve "özgür" anlamına gelen bir sıfatın şimdi ikincilere eklenmesiyle belirlenir.

18. yüzyıl öncesinde "operatif mason" diye bir terim yoktu. Hele 14. yüzyıl öncesinde yalnızca "mason" vardı. "Mason" ile "özgür mason" (hür mason) arasındaki ayırım, 14. yüzyılda ortaya çıktı.

Ortaçağın ilk dönemlerinde ve öncesinde operatif masonlar, "taş yontucu", "yapıcı", "duvarcı" gibi anlamlara gelen sıfatlarla anılırdı. Latincede, taş ocağında çalışanlara perrerius, taşları yontarak şekillendirenlere latomus, bunları kullanarak duvar ve sütun yapanlara caementarius denirdi. Gene Ortaçağ'ın erken dönemlerinde, bir yapının tümünden sorumlu olan ustaya magister operaris (işin ustası) denirdi. İşte burada "operatif" sıfatının etimolojisinin kullanılmış olduğu görülür.

Sonradan özellikle duvarcılara Latincede maczo ya da macio denilir oldu. Bu da bir süre sonra maconetus, massonus ve massonerius gibi aralarında ancak ayrıntı farkları olan terimleri ortaya çıkardı. Batı dillerindeki çağdaş kullanımındaki "mason" sözcüğü de buradan gelmedir.

Ortaçağ'ın ileri dönemlerinde, mesleğin inceliklerini ve sanatsal uygulamalarını öğrenen kişiler, tüm halkın köle sayıldığı bir toplum düzeni içinde ayrıcalıklı haklar elde edince; kendilerini "özgür mason" (hür mason) olarak nitelendirdiler. Herkes de onları bu unvanlarıyla tanıdı. Salt "mason" sözcüğünün karşılıkları ise, yalnızca yapı işlerinde çalışan ve meslekte herhangi bir ilerleme umutları ya da hakları bulunmayan sıradan işçiler için kullanılır oldu.

15. Yüzyıl ortalarından başlayarak, özgür masonlar, meslek ve sanattan olmayan kişileri de aralarına almaya yöneldi. Yalnızca spekülatif (düşünsel) çalışmalarda bulunan bu kişilere, o tarihlerde "kabul edilmiş mason" denildi.

Kabul edilmiş masonlar, 17. yüzyıl sonlarında kendilerine "spekülatif mason" adını taktı; 1717 yılından sonra da, geleneksel yapıcılık mesleği ve sanatını sürdürenlere "operatif mason" dediler. Spekülatiflerin "operatif mason" olarak andıkları kişilerse, bu terimi hiç kullanmadı; niteliklerinin "özgür mason" olduğunda direttiler.

18. yüzyıl ortalarından sonra, geleneksel yapıcılık mesleği ve sanatının yerini, ayrı ayrı olmak üzere çeşitli meslek ve sanat dalları aldı. Batı dillerinde salt "mason" sözcüğü özgün anlamına uygun olarak kullanılır oldu. Bundan böyle "özgürmason" ve "spekülatif mason" terimleri eş anlamlı olmaya dönüştü. 17. yüzyıl ve öncesinin geleneksel yapıcılık mesleği ve sanatını "Operatif Masonluk" terimiyle anmak iyice yerleşti.

Çağdaş İtalyan sanatçı akademisyen Sergio Sarri'nin ilginç bir karikatürü var:

Geleneksel yapıcılık mesleği ve sanatı tarihe karışmaya yüz tutunca; spekülatif masonlar, "Özgür Masonluk" terimine de sahip çıktı. Bundan ötürü özellikle 18. yüzyılın ilk yarısında, operatiflerle spekülatifler arasında tartışmalar görüldü.

Masonluğun eskiden kalma geleneklerinin olduğu gibi sürdürülmesi gerektiği görüşünde olanlar, bu kez ortaya bir bileşik terim çıkardılar: "Özgür ve Kabul Edilmiş Masonlar"… Sonraları, böyle bir bileşik terimin kullanılmasının gereği de kalmadı ama bu kullanım günümüze kadar geldi.

Operatif Masonluk

Esk. Amelî Masonluk; *Fra.* Maçonnerie opérative;
İng. Operative Freemasonry; *Alm.* Operative Freimaurerei

Avrupa'da 18. yüzyıl ortalarına kadar varlığını sürdürmüş olan geleneksel yapıcılık mesleği ve sanatı.

Bu terim, Masonlukta düşünsel çalışmalarda bulunan spekülatif masonlarca çıkarılmıştır. Böylelikle, geleneksel yapıcılık mesleği ile bu mesleği simgesel olarak değerlendirip düşünsel çalışmalarda bulunan bir ezoterik kurumun arasındaki niteliksel ayırımın kolay ve etkili bir şekilde yapılabilmesi öngörülmüştür.

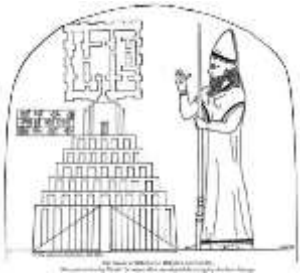
Operatif Masonluğun Tarihi (Kısaltılmış):

Operatif Masonluğun nerede ve ne zaman başlamış olduğu, masonik tarihçilerin, üzerinde uyuşmaya varamamış oldukları konulardan biridir.

Kimine göre, dünya yüzünde ilk kez büyük yapılara gereksinme duyulmasıyla başlamıştır.

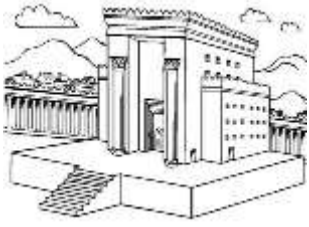
Kimisi bu görüşü "pek romantik" bulur; Operatif Masonluğun başlangıcını, ünlü Babil Kulesi'nin yapımına bağlar.

Kimisi bu yaklaşıma "belirsizliklerle dolu bir varsayım" diyerek Operatif Masonluğun gerçek başlangıcını **Eski Mısır**'a, geometrinin kurucusu sayılan Öklit'e uzandırır.

Kimisi bunu da belirsiz görerek daha somut bir köken bulunması gerektiği görüşünü savunur; dolayısıyla, Kudüs'teki ünlü Süleyman Mabedi'nin yapımını, Operatif Masonluğun başlangıcı olarak alır.

Kimisi bunun "spekülatif bir değerlendirme" olduğunu ileri sürer; bundan daha önce, Fenike ve Eski Yunan uygarlıklarında yer alan Dionysos İşçileri'nin, Operatif Masonluğun temelini oluşturduğunu savunur.

Mason tarihçilerden kimileri de, tüm bu eski kaynakların ve benzerlerinin Operatif Masonluğun asıl başlangıcı değil, ancak kökleri olabileceği görüşündedir. Onlara göre Operatif Masonluğun asıl başlangıcı genelde Kolejler *(Collegia)* olarak anılan esnaf ve zanaatkâr örgütlerindedir. Batı Roma İmparatorluğu parçalanıp kolejler ortadan kaldırılınca, Komo Ustaları olarak anılan topluluk, yapıcılık mesleği ve sanatını korumuştur. Bu geleneksel meslek ve sanat, daha sonra "manastırlar"ın çatısı altında yaşatılmıştır.

Kimine göre Operatif Masonluğun tarihçesini böylesine gerilere uzandırmak gereksizdir. Bu görüşte olanlar, Operatif Masonluğun gerçek başlangıcının 10. yüzyılda Avrupa'da büyük katedrallerin yapımına girişilmesinde, bu amaçla ilk locaların kurulup ilk yasaların oluşturulmasında olduğunu savunur.

Ortaçağ:

Ortaçağ başlarında Avrupa'da güçlenen feodalite, tüm halk kurumları gibi kolejleri de ortadan kaldırınca, Operatif Masonluğun genel tarihinin 5. ve 7. yüzyıllar arasındaki döneminde bir boşluk görülür. Hemen ardından manastırlardan sözedilmesine başlanır. 10. yüzyılda ise, operatif masonların artık manastırlardan kopmaya başlamaları ve bağımsız localar kurmaya girişmeleri evresine geçilir.

Bundan sonra operatif masonların, henüz etkisini yitirmemiş olan feodalite çerçevesinde, askerler ve din adamları gibi birtakım ayrıcalıklar elde edişleri ve "özgür insanlar"dan sayılışları görülür.

Özgür masonlardan büyük bölümü, herhangi bir yerde toprağa bağlı kalmayıp, her nerede kendilerine göre yapılacak yeni bir iş varsa oraya gittikleri için, "gezgin masonlar" olarak da anılmışlardır.

Operatif masonların, yaşadıkları toplumların içindeki ayrıcalık ve saygınlıkları, yalnızca meslek ve sanatlarındaki üstün yeteneklerinden ileri gelmemiştir. Bunun bir de sosyal ve kültürel yönü vardır. Mesleğe alınan her çırak masona, yalnızca yapıcılık bilgilerinin verilmesi ve beceri kazandırılmasıyla yetinilmemiştir; öncelikle görgü kuralları öğretilmiş, alçak gönüllü fakat ağırbaşlı kimseler olmaları sağlanmıştır. Toplumda okuma yazma bilenlerin sayısının pek az olduğu dönemlerde bile, gerek doğa bilimleri gerekse sosyal bilimler alanlarında, oldukça ileri düzeyde bilgilerle donatılmışlardır. Nitekim operatif mason localarına meslekten ve sanattan olmayan kişilerin kabul edilmesinin nedenlerinden biri de, "özgür masonlar"ın, bu niteliklerine yaraşır bir şekilde eğitilmesini sağlamak için kendilerinden yararlanmak olmuştur.

Operatif Masonluğun, 14. ve 15. yüzyıllarda mesleğin ve sanatın doruğuna yükselmiş olduğu söylenebilir. Gotik Mimarî Stili'ndeki görkemli yapıtların çoğu bu dönemin ürünüdür.

Ortaçağ'ın son dönemlerinde ise operatif masonlar, localar arasında güç birliği oluşturmayı denemişlerdir. İngiltere'de korporasyon, Kıta Avrupası'nda *métier* olarak anılmış örgütler kurulmuştur. Ancak bunlar, localar üstü bir otorite ya da bir ortak yönetim organı niteliği taşımadıkları, buna izin verilmediği için, yeterli bir örgütsel başarı sağlayamamışlardır.

16. ve 17. Yüzyıllar:

16. yüzyılın ikinci yarısı, Avrupa'da Operatif Masonluğun gücünü yitirmeyebaşladığı dönemdir. Bu zayıflamanın en başta gelen etkeni ekonomiktir. İşte bu dönemde, locaların, çalıştıkları yerdeki devlete karşı olan vergi yükümlülüklerini ortaklaşa yerine getirmek üzere gildler kurmaya giriştikleri de görülür.

Öte yandan, Hıristiyanlıktaki reform eylemlerinin başarılı çıkarak Roma Katolik Kilisesi'nin gücünü ve otoritesini azaltmasının da, Operatif Masonluk üzerinde olumsuz etkisi vardır.

Papaların tüm engelleme girişimlerine karşın, masonlar, 16. yüzyılda ortaya çıkan Hıristiyan mezheplerine de hizmet vermekten geri kalmayıp, onların kiliselerini de yapmışlardır. Nitekim bu yüzden Roma Katolik Kilisesi, daha o tarihlerde masonlara gizliden diş bilemeye başlamıştır. Ancak, salt kilise yapımı operatif masonlarıyeterince doyuramamış, geçimlerini sağlamaya yetmemiştir. Katolik Kilisesi kendilerinden yüz çevirince, operatif masonlar, krallara ve prenslere bağlanmak, onlar için çalışmak yolunu tutmuşlardır.

Bundan böyle operatif masonlar, dinsel yapılardan çok, genelde çeşitli kamu binaları, özelde konak ve saraylar yapmaya yönelmiştir.

17. yüzyıl, operatif masonların yapımını gerçekleştirdikleri büyük ve görkemli binalar için gerekli parasal kaynaklarda büyük kesintilerin baş gösterdiği bir dönemdir. Bu sıralarda, oldukça yaygın bir işsizlik sorunu doğmuştur. Bunun nedeni ise, artık yapılabilecek iş kalmamış olması değil, Avrupa'yı saran ekonomik krizdir. Mason localarının, aralarında birlikler kurma ve parasal dayanışma oluşturma gereksinmesini duymalarının bir nedeni de budur.

Operatif Masonluğun düştüğü sıkıntılardan en çok etkilenenler ise, gündelikle çalışmakta olan kalfalar ve çıraklar olmuştur. Mesleğe giderek daha az sayıda yeni çırak alınırken, bir çırağın kalfa olabilmesi için geçirmesi gereken sürenin uzatılması, kalfaların da ücretlerinin düşürülmesi gibi yöntemlere başvurulmuştur.Bunun üzerine birçok yerde, "kompanyonaj" adını alan işçi birliklerinin kurulmasına başlanmıştır. Bu kuruluşlar, kalfaların ve çırakların haklarını korumaya çalışan bir tür ilkel "sendika" niteliğini taşımıştır.

Gene aynı dönemde, daha ucuz çalışan niteliksiz işçilerin kullanımı artırılmıştır. Bu durum bir yandan işçilik kalitesinin düşmesine neden olurken, diğer yandan da çırakların meslek ve sanatlarından soğumalarına yol açmıştır. Bu olgunun bir diğer yan etkisi de, yapıcılık mesleğine karşı olan ilginin, bu mesleğe girme isteminin azalmasıdır. Böylelikle Operatif Masonluk, 17. yüzyıl sonlarına doğru,birçöküntünün eşiğine gelmiştir.

Operatif Masonluğun Çöküşü:

Yüzyıllarca varlığını koruyabilmiş olan Operatif Masonluğun çöküntüye uğrayışı salt ekonomik etkenlerle olmamıştır. Bu çöküntüyü hazırlayan bir diğer önemli etken, bilim ve tekniğin gelişimidir.

Operatif Masonluk, yüzyıllar boyunca hep geleneksel sanata ve alışılmış uygulama yöntemlerine bağlı kalmıştır. Çağın değişen koşullarına ve gereksinmelerine ayak uydurmamış, kendini yenilememiştir.

Gotik Mimarî Stili giderek gözden düşmüştür. Bunda ise, yalnızca ekonomik etkenlerin değil, hem bir gotik yapı işinin çok uzun sürmesinin hem de yeterince kullanışlı olmamasının payı vardır.

Bundan böyle daha hızlı yapılabilen, üstelik hem daha kullanışlı hem de maliyeti daha az olan Yeni Roma (Neoromanesk) ve Barok stillerin sanat ve tekniğinin ise okullarda öğretilmesine başlanmıştır. Zaten insanlar artık gotik stilden bıkmış, yeni bir estetik anlayışı aramaya başlamıştır.

Operatif masonlar ise, yalnızca gotik stilde çalışmaya alışmış olup, bir tek bu stilin inceliklerini bildiklerinden, artık iş bulamaz olmuşlardır. Okullardan yetişme mimarlar ve inşaatçılar, operatif masonların işlerini kapar olmuşlardır.

Bu durumda operatif masonlar, meslekten olmayan ve "kabul edilmiş mason" olarak anılan kişilere, bir de çıkarlarını koruyabilmek bakımından gereksinme duyar olmuşlardır. Bu amaçla, özellikle 17. yüzyıl ortalarında çeşitli kesimlerden "mason" sıfatını almaya istekli kişileri localarına kabul etmeyi hızlandırmışlardır. Ancak, "kabul edilmiş masonlar"ın geleneksel yapıcılık mesleği ve sanatının varlığının korunmasına katkıları pek sınırlı bir düzeyde kalmıştır. Bu kişiler, gerek Masonluğa girerken gerekse girdikten sonra, kamuoyunda saygınlığı onanmış ve özgür tartışma olanakları sağlayan bir ortamda spekülatif çalışmalarda bulunma olanağını kullanmayı öncelikli tutmuşlardır.

Operatif Masonluk, 18. yüzyılın ilk yarısında, kaçınılmaz olarak tarihe karışma yolunu tutmuştur. 1717 yılında kurulan Londra Büyük Locası'nın, o tarihte salt spekülatif bir nitelik taşımakta olmamasına karşın, Operatif Masonluğun yüzyıllardan beri süregelen saygınlığının ve örgütsel düzeninin Spekülatif Masonluğa dönüşmesinin öncüsü olduğu kabul edilir.

Kimi masonik yazarlar, 1717 yılındaki yenileşme eylemini, "Operatif Masonluğun sonu ve Spekülatif Masonluğun başlangıcı" olarak benimser. Ancak, Operatif Masonluk bu tarihte birdenbire sona ermediği gibi, Spekülatif Masonluk da aynı tarihte birdenbire başlamamıştır.

Operatif mason localarının çalışmaları 18. yüzyıl ortalarına kadar hatta daha da sonra, giderek azalmakla birlikte sürmüştür.

Nitekim Masonluğun 1723 tarihli özgün temel yasası ile bu yasa üzerinde 18. yüzyıl içinde yapılmış olan değişiklikler, salt Spekülatif Masonluk için düzenlenmemiş, Operatif Masonluğun varlığını yitirmekte oluşu bile göz önüne alınmamıştır.

Bütün bunlardan sonra, tek tük operatif mason locası, uzunca bir süre daha geleneksel inşaatçılık mesleği ve sanatını uygulamayı sürdürmüştür. Operatif Masonluğun tümüyle yok oluşu, 19. yüzyılın ilk yarı ortalarını bulmuştur.

Operatif Masonluk Yasaları

Ortaçağ'da yapıcılık *(inşaatçılık)* mesleği ve sanatının yönetim şekline ve masonların uymaları gereken kuralları belirlemek üzere oluşturulmuş yasalar.

Bilindiği kadarıyla, Operatif Masonluğun her yerde ve her dönemde belirli yasaları vardı. Ancak operatif masonlar, yüzyıllar boyunca gelenek edinmiş oldukları üzere, mesleklerine ve sanatlarına ilişkin hiçbir şeyi yazıya dökmez, her şeyi sözlü olarak öğrenir, birçoğunu ezberlerdi. Yasalar da ezbere bilinir, hiçbir yere yazılmazdı.

Gene bilindiği kadarıyla bu gelenek ilk kez İngiltere'de kırılmıştır. Bu konuda çağımıza kadar gelebilmiş olan en eski belge, 14. yüzyıl sonlarında kaleme alınmış olduğu sanılan ve "Regius" başlığını taşıyan bir el yazmasıdır.

Operatif Masonluğun yasaları, genellikle 10.-15. yüzyıl dönemine ilişkin olduğundan "gotik yasalar" adıyla da anılır.

Bilinenlerin en eskisi, 926 yılında İngiltere'de oluşturulmuş **York Yasaları**'dır. Onları 1275 yılında Güney Almanya'da oluşturulmuş **Strazburg Yasaları** izler. Aynı yerde 1459 yılında yeniden düzenlenmiş olan yasaların Kuzey Almanya için 1462'de yapılmış uyarlamaları **Torgau Yasaları** adıyla tanınır.

Operatif Masonluk yalnızca Britanya ve Almanya'da değil, Avrupa'nın diğer ülke ve bölgelerinde de yaygındı. Bu nedenle başka yerlerde de zaman zaman yasalar oluşturulmuş ya da olanları uyarlanarak kabul edilip uygulamaya konmuş olsa gerektir. Fakat bu yalnızca bir varsayımdır ve bu varsayımı ne doğrulayabileceknede yadsınmasını gerektiren herhangi bir belge ya da kanıt vardır.

Operatif Sanat

Fra. Art operatif; *İng.* Operative Art; *Alm*. Operative Kunst

Ortaçağ ve sonrasının Operatif Masonluğu.

Bu terimi kullanan masonik yazarlara göre, Masonluk ikiye ayrılır. Bunlardan biri "operatif sanat", diğeri "spekülatif bilim"dir. Spekülatif bilimin, operatif sanat üzerine kurulduğu kabul edilir.

Şu başlığı özellikle sonraya bıraktık…

Operatif Dereceler

İng. Operative Degrees

18. yüzyıl başlarında İngiltere'de Operatif Masonlukta uygulanmış olan bir çalışma sistemi.

Aslında Operatif Masonlukta yalnızca çırak ve kalfa olmak üzere iki derece vardı. Çok daha eski çağlarda ayrıca bir de usta(üstat) derecesi varken, Ortaçağ'da bağımsız locaların kurulmasıyla birlikte ustalık yalnızca bir locanın yöneticisi durumundaolan masonun unvanına dönüşmüştü.

1666 yılında geçirdiği büyük yangından sonra âdeta bir yıkıntı kent halinegelmiş olan Londra'da, birçok mason locasının bir araya toplanmasına ve ortak çalışmalarına gereksinme duyulmuştu. Bu locaların eş güdümü ve denetimi için de Sir Christopher Wren'e "büyük üstat" unvanı verilmişti. Sir Christopher Wren, aslında bir devlet görevlisiydi ama tüm localarca kendisine saygı gösterilmekteydi. 1702 yılında politik nedenlerle görevinden ayrıldı. Kimileri, görevden ayrılmasının bir komplo olduğunu, bunun Londra'da toplanan kabul edilmiş masonlar tarafından hazırlandığını ileri sürer.

Sir Christopher Wren istifa edince, Londra'da çalışmakta olan localar âdeta başsız kaldı. Hiç kimse onun yerine geçmeyi kabul etmedi. Bunun üzerine, Londra'dakitüm locaların, kendi aralarında oluşturacakları bir kurul tarafından yönetilmesi uygun görüldü. Londra locaları, bu yönetim ve denetim işlerinin, birbirini izleyen birkaç aşamada yürütülmesini kararlaştırdı.

Böylece ortaya salt yönetsel nitelikli beş aşama çıktı. Kimilerinin ileri sürdüğünegöre bu yöntemin uygulamaya konuşu da Spekülatif Masonluğun örgütlenmesi hazırlıklarının bir bölümüydü. Nitekim Spekülatif Masonluğun örgütseloluşumundan sonra, İngiliz masonik yazınında, geleneksel çırak ve kalfa dereceleriyle birlikte bunların hepsine birden "Operatif Dereceler" dendi.

Operatif Dereceler, yalnızca locaların hep birlikte yaptığı toplantılar için geçerliydi. Bu toplantılar, üç loca üstadının ortak yönetimi altında yapılırdı; bu kişilere **"üç yönetici üstat"** denirdi. Bir toplantı, yalnızca bu üç yönetici üstadın katıldığı 7. derecede açılırdı. Bundan sonra sırayla diğer derecelere geçilirdi.

6. dereceye her biri **"onaylı üstat"** olarak anılan tüm asil loca üstatları katılırdı.

5. dereceye **"nazır ve üstün nazır"** derecesi denirdi; burada "üstün"olarakanılannazır, bir locanın üstadının başyardımcısıydı.

4. derecede, localarında yöneticilik görevi de üstlendikleri için **"yapıcı üstün kalfa"** olarak anılan kalfalar da toplantıya katılırdı.

3. dereceye, **"üstün kalfa"** olarak anılan kıdemli kalfalar da girerdi.

Bundan sonra sıra "kalfa" ve "çırak" derecelerine gelirdi. Böylece bir genel toplantı tüm loca üyelerinin katılımı ile sona ererdi.

Tümüyle yönetsel nitelikli olan bu derecelerin, kendilerine özgü birer açılış vekapanış yöntemi vardı ama ayrıntılı ritüelleri yoktu. Bu uygulamaya, Londra Büyük Locası kurulduktan sonra da kısa bir süre devam edildi.

Ordugâh

Fra. Campement; *İng*. Encampment; *Alm*. Zeltlager

Tapınak Şövalyesi derecesinde çalışan masonik birim ve kuruluşlardan bazılarının, oturumlarını yaptıkları mabede ve toplantılarına verilen ad.

Bu terimin kullanımı, daha çok 20. yüzyıl öncesine özgüydü. Bu derecede çalışan masonik birimlerin otoriter yönetsel organının toplantısı "büyük ordugâh" olarak anılırdı. Günümüzde ise, bunun yerine "komandörlük" terimi kullanılır.

Ölüler Kitabı

Fra. Livre des Morts; *İng*. Book of the Dead; *Alm*. Buch den Toten

Mısır Misterleri'nin ve Eski Mısır'daki ezoterik ekollerin ritüelleriyle açıklamalı öğretilerini içeren bir kitap.

Eski Mısır inançlarına göre, Tanrı Thot bu kitabı kendisi yazmıştır. Bu inançlara göre kitabın M.Ö. 3000 yılı dolaylarında yazılmış olması gerekmektedir.

Bu kitabı içeren ve çağımıza kadar gelebilmiş yaklaşık 100 metrelik bir papirüsün, M.Ö. 1600 dolaylarında yazılmış olduğu hesaplanmıştır.

Ölüler Kitabı'nın tamamı 165 bölümden oluşur. Özellikle Eski Mısır efsanelerini içerir. Eski Mısır'ın ezoterik öğretilerinin niteliğini yansıtan çok önemli ve değerli bir kaynaktır.

"Özgür Taş" Masonları

Fra .Franche-pierre maçons; *İng*. Free-stone masons; *Alm*. Freisteinmaurer

14. yüzyıl sonları ve 15. yüzyıl başlarında, Malta taşı işleyen masonlara takılmış ad.

Bu ad, Malta taşının, Batı dillerinde, sözlük anlamı bakımından "özgür taş", daha doğrusu "kolay taş" anlamına gelen terimlerle anılmasından kaynaklanmıştır. Bu terimin kullanımında özgür ya da kolay olan, aslında masonlar değil, işlenen taşın kendisidir. Burada "özgür" anlamına da gelen sıfatın kullanılmasının nedeni, bu taşı işleyen kişinin, istediği biçimi taşa kolayca verebilmesidir. O tarihlerde bu terimin kullanımı, yeni yeni özgürlük haklarını elde etmeye başlamış olan operatif masonlar ile Malta taşı işleyen kişilerin birbirlerine karıştırılmalarına neden olmuştur.

Özgür ve Kabul Edilmiş Amerikalılar

İng. Free and Accepted Americans

1853 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde kurulmuş olan ulusçu nitelikli bir gizli örgüt.

Bu örgüt, ilk kurulduğu sıralarda "American Brethren" *(Amerikalı Kardeşler)* olarak anılmaktaydı. Daha sonra "Wide Awakes" *(Uyanıklar)* ve "The Order of the Temple of the American Star" *(Amerikan Yıldızı Mabedi Tarikatı)* adını da kullandı. Sonradan "Know-nothing Party" *(Hiçbir Şey Bilmeme Partisi)* adını alarak kimlik değiştirdi.

Örgütün amacı, Amerikan ulusçuluğunu geliştirmek ve yaygınlaştırmaktı. Amerikan kamuoyunda bu örgütten hayli söz edildi; Masonluk ile de ilişkisi olduğu ileri sürüldü. Bunda, "özgür ve kabul edilmiş" sıfatının kullanılmış olmasının etkisi olsa gerektir.

Bilindiği kadarıyla bu örgütün varlığı 1870 yılı dolaylarında son a erdi.

Özgür ve Kabul Edilmiş Mimarlar

İng. Free and Accepted Architects

19. yüzyıl sonlarına doğru Amerika Birleşik Devletleri'nde kurulmuş olan bir masonik çalışma sistemi.

Bu sistemde, özellikle masonik simgeleri yorumlama yöntemlerinin öğretilmesi öngörülmüştür. Bu amaçla, önceleri bazı localar kurulmuş, ancak sonra bu tür çalışmaların obediyansların çatısı altındaki localarda yapılmasına başlanınca, bu sistem 20. yüzyılda etkinliğini yitirmiştir.

Özgürlük Örgütü

Fra. Ordre de la Liberté; *İng.* Order of Liberty

1740 yılında Fransa'da kurulmuş olan bir paramasonik örgüt.

Bu örgütün çalışmalarının sonradan Masonlukta kurulan "adopsiyon locaları"nın oluşturulmasında yararlı olduğu söylenir.

P2 Locası Skandalı

1970'li yılların sonlarında İtalya'da Masonluk ile bağlantılı olarak ortaya çıkan ve tüm dünyada büyük yankılar uyandıran bir olay.

Bu olayda sözü geçen "P2 Locası", 1966 yılında İtalya Büyük Doğusu'na bağlı olarak "Propaganda Due" adı altında kurulmuş bir özel locaydı. Bu locaya, Masonluğa girmeye istekli, ancak toplum içinde "mason" olduğunun bilinmesini istemeyen kişiler alınıyordu. Bu nedenle toplantılarına da kendi üyelerinden başka hiç kimse katılamıyordu.

1969 yılında bu locanın saygıdeğer üstadı / üstad-ı muhteremi olan **Lucio Gelli**, kendi bildiğince gizli kapaklı işler çevirmeye başlamıştı. Bu yüzden, 1976 yılında bu loca resmen kapatılmıştı. Ancak Lucio Gelli, İtalya'nın bazı parlamenterlerini, üst düzey bürokratlarını, yüksek rütbeli subayları ve özel sektörden birtakım kimseleri topladığı bir gizli örgütün etkinliklerini aynı locanın adı altında yürütmeyi sürdürmüştü.

Gelli, örgütünün üyelerinden, çeşitli yollarla devletin önemli bilgi ve sırlarını alıyordu. Örgüte katılmış olanlar, bir özel mason locasının üyesi olduklarını sanıyor, kendilerine Masonluğun gereği olduğu söylendiğinden sorulanlara gönül rahatlığı ve içtenlikle yanıt vermekten kaçınmıyorlardı.

Bu örgüt hakkında bir rastlantı sonucu bazı bilgiler elde edilip soruşturmalara başlanınca, Gelli'nin Sovyet gizli istihbarat örgütü KGB ile ilişkisi bulunduğu, İtalya'da ekonomik ve politik dengesizlikler yaratmaya çalıştığı ortaya çıktı. Bunun ardından, büyük boyutlu rüşvet olayları, yolsuzluk ve dolambaçlı işler belirlendi. Üstelik açığa çıkarılan konular bir tek İtalya'yı ilgilendirmekle kalmıyor, uluslararası boyuttaki çeşitli ilişkileri de kapsıyordu.

Durumun böyle olduğu duyulunca, bu dünya çapında büyük yankı uyandırdı.

Aslında bu olayın Masonluk ile doğrudan ilgisi yoktur. Sorun, örgütlenmenin, sonradan kapatılmış olan bir locanın çatısı altında başlatılmış ve bundan yararlanılmış olmasıdır. Fakat özellikle antimasonik girişimlerde bulunanlarca bu olay bir *"masonik skandal"* olarak nitelendirilmiştir.

Palladium Örgütü

Fra. Ordre de Palladium; *İng.* Order of the Palladium

1737 yılında Paris'te kurulup, kısa bir süre yaşamış bir paramasonik örgüt.

Bu örgütün çalışma sistemi ve öğretisi, kısmen Pitagorculuk, kısmen de Yunan mitolojisi üzerine kurulmuştu. İki derecesinden ilki hem kadın hem de erkek üyeler içindi ve **"Adelf"** olarak anılırdı. İkinci derecede ise erkeklere **"Ulis Dostu"**, kadınlara **"Penelope Dostu"** denirdi.

Paris Yasaları

Masonluktaki "Gotik Yasalar"ın Fransa'da uygulanmış olanları.

Bu yasalara, ilk kez 1837 yılında Fransa tarihine ilişkin eski belgeler birikimini konu alan bir araştırma çalışmasında değinilmiştir. Bunların 13. yüzyılda yazılmış olduğu belirtilir ama günümüze dek herhangi bir özgün el yazması bulunmamıştır.

Aslında bu yasalar salt Operatif Masonluğa özgü değildir. Fransa'da **Métier** geneladı altında toplanan meslek ve sanat birliklerinin üyesi olan kişilerin tümünün uymalarının gerekli görülmüş olduğu kuralları içerdiği anlaşılmaktadır.

Pastofor

Eş. Pastophorus

Eski Mısır'daki hermetik ekollerin ilk derecesi.

Perrerius

Ortaçağ Latincesi: "Taşçı"

Philo-Musicae et Architecturae Societas Apolloni

1725 yılında Londra'daki bazı masonlarca kurulmuş bir dernek.

Bu derneğin Latince olan adının Türkçesi "Apollon'un Müzik ve Mimarlığı Sevenlerinin Derneği" olarak verilebilir.

Bu derneğe, konuk olarak bile ancak masonlar girebilirdi. Üye olarak alınacak bir kimse mason değilse, önce inisiye edilmesi gerekirdi. Bu inisiyasyonu, dernek üyeleri, aslında bir loca olmadığı halde kendileri yapardı. Bu durum büyük bir sorun yarattığından, derneğe karşı baskılar oluştu ve derneğin yaşamı pek kısa sürerek 1727 yılında ortadan kalktı. Fakat o tarihler İngiltere'de Spekülatif Masonluğun genişleme bakımından en etkin dönemi olduğundan, bu dernek de masonik yazında yer aldı.

Pitagor Ekolü

Fra. Ecole de Pythagoras; *İng*. Pythagoraen School; *Alm*. Pythagorische Schule

Pitagor'un kurmuş olduğu ezoterik nitelikli örgüt.

Bu ekol iki bölüme ayrılmıştı. Bunlardan birinde halka açık öğretim verilir, özellikle töresel eğitim üzerinde durulurdu. Hiç kimse, bu açık öğretim sırasında iyice gözden geçirilip sınanmadan asıl ve ezoterik nitelikli ekole alınmazdı. İnisiyasyon yöntemiyle ezoterik öğretime alınacak olanlar, özellikle akıl ve buyrultu güçlerinin sınandığı zorlu sınavlardan geçirilirdi. Bu sınavlarda korkan ya da güçlüğe dayanamayanlara her an geri dönüş izni verilirdi.

Pitagor Ekolü, kendi kendine yeterek yaşayan bir kapalı toplum olarak düzenlenmişti. Üyeler, aileleriyle birlikte, hayli basit koşullar altında bir yaşam sürerdi. Öğretimin ve spor etkinliklerinin yanı sıra, herkesin, toplumun gereksinmelerini karşılamak üzere yerine getirmesi gereken bir görevi vardı. Pitagor ekolü, bu bakımdan **Essenler** ile benzeştirilebilir.

Bu ekolün üç dereceli bir sistemi vardı:

1. Matematikçi
2. Kuramcı
3. Filozof

Bu derecelerden ilkinde bilimsel, ikincisinde dinsel nitelikli gizemci ve filozofik öğretim verilir, insanın geleceği anlatılırdı. Üçüncü derecede de Pitagor'un felsefesi ayrıntılı bir biçimde incelenirdi.

Bu ekol ancak 30 yıl kadar ayakta durabildi. Kroton'un zengin ve güçlü kişilerinden biri olan Kylo, bu ekole kabul edilmemesi üzerine sinirlenerek, ekolün tüm varlığını yıktırıp yaktırdı; bazı üyeleri de öldürttü. Böylece Pitagor ekolü ortadan kalktı ama günümüze dek hemen tüm ezoterik kurum ve sistemlerin bir esinlenme ve yararlanma kaynağı oldu.

Pontif

Fra. Pontife; *İng*. Pontiff; *Alm*. Pontifex

1. Ortaçağ ve öncesinde, yol ve köprü yapımcısı.

Etimolojisi bakımından pontif sözcüğü, Latincedeki "pons" *(köprü, geçit)* ve "facere" *(yapmak)* sözcüklerinin birleşiminden dönüştürülerek oluşturulmuştur.

Ortaçağ ve öncesinde pontifler, bina yapımıyla uğraşan, günümüzde "operatif mason" olarak anılan meslek ve sanat sahiplerinden ayrı topluluklar olarak çalışmıştır. Nitekim Roma İmparatorluğu dönemindeki kolejlerde yapıcılıkla uğraşanların Collegium Artificum ve Collegium Caementariorum gibi kuruluşları varken, yol ve köprü yapımcıları **Collegium Pontificum** çatısı altında örgütlenmişlerdi.

2. Roma İmparatorluğu'nda bir din adamı.

Hıristiyanlığın yaygınlaşmasından önce, Roma İmparatorluğu'nda, üstdüzeydekidin adamlarının "pontif" olarak anıldıkları görülür. Pagan inançlarına göre bu din adamları, Tanrılar ile insanlar arasında bir köprü oluşturuyordu. Bundan ötürü, enüst düzeydeki din adamına "Pontifex maximus" denirdi.

Hıristiyanlığın Roma İmparatorluğu'nun resmî dini olarak kabul edilmesindensonra, din adamları da meslek ve sanat sahipleri gibi bir kolej kurdular. Bu bir meslek ya da sanat örgütü değildi; imparatora din konusundaki danışmanlık yapardı. Bu olgu, "Köprücüler Koleji" ile "Din Adamları Koleji"nin, isim benzerliği nedeniyle karıştırılmasına yol açmıştır.

Din Adamları Koleji'nin bir meslek ya da sanat örgütü olmamasına karşın bu ad altında örgütlenip kolejlerin ayrıcalıklarından yararlanması, 3. yüzyıldan sonra artık kolejlerin yozlaşmaya başladıklarının göstergelerinden biridir.

Sonradan, Tanrı ile insanlar arasında doğruluk ve erdem yolunu arayan kişilere yol gösteren Hıristiyan rahiplerine de "pontif" denildi. Böylelikle bu sözcük "piskopos" ile hemen hemen eş anlamlı tutulur oldu.

3. Eski ve Kabul Edilmiş İskoç (Skoç) Riti'nin 25. derece çalışmasında, areopajda sözcü (hatip / yasalar sözcüsü) olarak görevli olan masonun bu dereceye özgügörev unvanı.

4. Masonluğun bazı ileri ve yüksek derecelerinde geçen bir nitelik.

Masonluğun bazı ileri ve yüksek derecelerinde pontif, dinsel nitelikli olsun ya da olmasın, "yol gösterici kişi" anlamına gelmek üzere kullanılır. Ancak Masonluk, özellikle bina yapıcılığı mesleği ve sanatının öğelerini birer simge olarak aldığından, yol ve köprü üzerinde pek az durulmuştur.

Tekrarlar içeriyor ama şöyle bir başlık da var:

Köprü Yapımcıları

Fra. Pontifices anciens; *İng*. Ancient Bridge Builders; *Alm*. Alte Brückenbauer

Köprü yapımıyla uğraşan, Operatif Masonluğa benzer bir kardeşlik topluluğu.

Çağlar boyunca yolcular için en büyük zorluk, akarsu ve vadileri geçmekti. Yol, gide gele kendiliğinden oluşurdu. Dağlık bölgelerde bile, yamaçların biraz kazılması ve tepelerin çevrelerinden dolaşmak suretiyle bir geçit oluşturmak olanağı vardı. Fakat akarsuları ve vadileri geçmek büyük sorundu. Bu nedenle köprü yapımcılığı da bina yapımcılığı gibi, çok eski çağlardan beri önemli ve değerli bir zanaat olmuştu.

Bu meslek, Eski Yunan uygarlıklarında hayli gelişmişti. Roma İmparatorluğu parlak dönemlerini yaşarken, daha da önem kazanmıştı. Fakat köprü yapımcıları yalnızca köprü yapımıyla uğraşmakla kalmayıp, kırsal alanlarda parke taşlarıyla, kentsel yörelerde bir drenaj sistemi de olan taş ve mermer kaplama yollar da yaparlardı.

Latincede "pontifex" olarak anılan köprü yapımcıları, savaşlar sırasında köprülerin bilerek yıkılması nedeniyle hiçbir çağda işsiz kalmadı. Bununla birlikte 11. ve 12. yüzyıllarda yıldızları daha da parladı.

Ortaçağ sonlarına doğru köprü yapımcıları mesleklerini yalnızca geçit sağlamak amacıyla sürdürmekle kalmayıp, köprülerine bir de "estetik" katmaya başladı. Dolayısıyla, operatif mason localarıyla da daha sıkı ilişkiler kurdular.

16. yüzyılda köprü yapımcıları da operatif masonlar gibi önce korporasyonlar, ardından gildler kurmaya girişti. Özellikle 17. yüzyılın ekonomik ve politik koşullarıyla çağdaş tekniğin ilerleyişi, Operatif Masonluk gibi köprü yapımcılığı mesleğini de zor duruma düşürdü. 17. yüzyıl ortalarında bu meslek de artık tutunamaz duruma düştü; köprücüler de operatif mason localarına katıldı.

Prens Masonların Yüksek Konseyi

Fra. Suprême Conseil des Princes Maçons; *İng*. Supreme Council of Prince Masons; *Alm*. Oberrat der Maurer Prinzen

Yetkinleşme Riti'nin egemen otoritesi olan Doğu ve Batı İmparatorları Konseyi'nin 1779 yılında almış olduğu ad.

Providas

1751 tarihinde Papa 14. Benoit tarafından yayımlanmış olan aforoz buyruğu.

Qui Pluribus

1846 yılında Papa 9. Pius tarafından yayımlanmış olan aforoz buyruğunun başlığı.

Quo Graviora

1825 yılında Papa 12. Leo tarafından yayımlamış olduğu aforoz buyruğunun başlığı.

Sacerdos

Bir Roma kolejindeki din görevlisi.

Samaritanlar / Samiriyeliler

Fra. Samaritains; *İng*. Samaritans; *Alm*. Samaritaner

Tarih öncesi çağlarda Kudüs'ün kuzeyinde yer alan bir kent ve bölgenin halkı.

Samiriyeliler aslında İsrailoğullarından olmakla birlikte, Hz. Süleyman'ın krallığının ilk yıllarında ayrılarak kendi kentlerini kurmuşlardı. Bu ayrılığın temel nedenlerinden biri, dinsel inançlardaki uyuşmazlıktı. Bu inanç farklılığından dolayı, Süleyman Mabedi'nin yapımına karşı çıkmış, zaman zaman bu mabedin yapımını durdurmaya çalışmışlardı. Daha sonra, Kudüs'teki ikinci mabedin yapımını da engellemeye uğraşmışlardı.

Sap ve Salkım

İng. Rummer and Grapes

Londra Büyük Locası'nı kurmuş olan dört mason locasından birinin o tarihlerde toplantılarını yapmakta olduğu yerin adı.

Schalaraffia

1859 yılında Prag'da kurulmuş olan bir paramasonik örgüt.

Schola

Bir Roma kolejinin, eğitim ve öğretim amacıyla kullanılan toplantı yeri.

Scriba

Bir Roma kolejinde, yazı işlerini yürüten görevli.

Seniorus

Bir Roma kolejinde, meslek ya da sanatta eskimiş, deneyimli bir uzman.

Sculptores Lapidum Liberorum

Latince: "Özgür Taş Sanatçıları"

Bu nitelik, Ortaçağ'da, "özgür taş" anlamına gelen terimlerle anılan, yumuşak ve kolay işlenen bir taş türü (Malta taşı) üzerinde çalışan kimselere verilmişti.

Siyon Protokolleri

Fra. Protocoles du Vieux de Sion, Protocoles des Sages de Sion;
İng. Protocols of the Elders of Zion; *Alm*.Protokolle der Weisen von Zion

19'uncu yüzyılın üçüncü çeyreğinde Fransa'da düzenlenmiş olan, sonradan çok farklı yorumlanıp yanlış değerlendirmelere yol açmış bulunan bir dizi belge.

Siyon Protokolleri'nin ne olup ne olmadığını gerçekçi bir şekilde kavrayabilmek için tümünü okuyup ayrıntılarını incelemek gerekir. Aksi halde, Siyon Protokolleri'ni dillerine dolayan antisemitist ve antimasonik yazarların propagandalarına kapılmak olanaksız gibidir.

Oysa bu konunun perde arkasında bambaşka olaylar vardır. Özetle; bu belgeler Siyon Örgütü'nün o tarihlerdeki büyük üstadı **Victor Hugo** ile Eski ve Kabul Edilmiş İskoç (Skoç) Riti Fransa Yüksek Konseyi Büyük Komandörü **Adolphe Crémieux** arasında bağıtlanmış bir dizi anlaşmayı yansıtır.

Strazburg Yasaları

Fra. Constitutions de Strasbourg; *İng.* Strasbourg Constitutions;
Alm. Strasbourger Ordnungen

Avrupa'daki operatif mason localarının Ortaçağ sonrasındaki yasaları.

Bu terim yalnızca Strazburg'da düzenlenmiş olan yasaları değil, genel olarak Ortaçağ sonlarında Kıta Avrupa'sındaki operatif mason localarının benimsediği yasaları nitelemek üzere kullanılır. Bunun nedeni de, Ortaçağ'ın son dönemlerinde, Strazburg'un Masonluğun Avrupa'daki merkezi olmasıdır.

Bu yasalardan ilki 1275 yılında oluşturulmuştur. Bundan epeyce sonra, Almanya'nın Ratisbon kentinde toplanan localar, yasalarını yeniden gözden geçirerek birtakım değişiklikler yapmış, bu değişiklikler 1459 yılında gene Strazburg'da yapılan birdiğer toplantıda, onaylanmıştır. Aynı yasaları 1498 yılında İmparator Maximilien de onaylamıştır.

Strazburg Yasaları'nın bütünü, kimi Alman masonlarının 19. yüzyılın ilk yarısında kaleme almış oldukları yapıtlarında yer alır. Bu yapıtların kaynakçaları olması gereken Eski El Yazmaları ise belirsizdir. Çünkü tarihsel belgelerde bu yasaların İmparator Maximilien tarafından onaylanmış olduğu belirtilir ama kapsamı anlatılmaz.

Strazburg Yasaları'nı inceleyen çağdaş masonik araştırıcılar, yaptıkları karşılaştırmalarda vardıkları sonuçlara göre **Regius** adlı ünlü eski el yazmasında yer alan yasalar ile Strazburg yasaları arasında pek büyük bir fark olmadığını belirtir. Bu yakınlık ve benzerlik, Ortaçağ'da gerek Büyük Britanya'daki gerekse Kıta Avrupa'sındaki mason localarının, hemen hemen aynı kural ve yöntemleri benimseyerek uygulamış olduklarını göstermektedir. Ancak Ortaçağ sonrasında bu kural ve yöntemler, yerel etkilerle bazı değişimlere uğramıştır.

Torgau Yasaları

Alm. Konstitutionen vom Torgau; *Fra*. Constitutions de Torgau
İng. Constitutions of Torgau

15. yüzyılda, Kuzey Almanya'da çalışan masonların kendi çalışma bölgelerinde uygulamak üzere oluşturdukları yasalar.

1462 yılında benimsenmiş olan bu yasalar, genelde, 1459 yılında yeniden düzenlenmiş olan Strazburg Yasaları ile uyum içindeydi. Ancak, Saksonya ve dolaylarında çalışan masonlar, bunların üzerinde, kendilerine göre birtakım değişiklikler yapmış, 112 maddeden oluşan bir yasayı kabul etmişlerdi. Bu yasanın geçerliliği, sonradan Strazburg'da onaylanmıştı.

Sur

Eş. Tyr, Tyre, Tir, Tyrus

Antikçağda bir Doğu Akdeniz kenti.

Sur, M.Ö. 10. yüzyıl ve dolaylarında Fenikelilerin en önemli kentlerinden biriydi. Hem bir ticaret merkezi hem de o dönemin sanatçılarının toplandıkları bir yerdi. Tarihteki **Dionysos İşçileri** de aslında burada doğmuştu. Surlular, özellikle bina yapımı ve maden işlemeişlerindede ünlüydü. Sur'un hemen yakınındaki Sidon kentinde ise, özellikle ahşap üzerinde çalışanlar toplanırdı.

Surlu Masonlar

Fra. Maçons de Tyr; *İng.* Tyrian Masons; *Alm*. Maurer von Tyrus

Süleyman Mabedi'nin yapımında çalışmak üzere, Sur'dan Kudüs'e gitmiş olan inşaatçı ustalar.

Süleyman Mabedi

Fra. Temple de Salomon; *İng.* Solomon's Temple; *Alm*. Solomonis Tempel

M.Ö. 10. yüzyılda Kudüs'te Kral Süleyman tarafından yaptırılmış olduğu anlatılan ünlü mabet.

Süleyman Mabedi, Masonlukta, bir ülkü olarak benimsenmiş olan ideal **"İnsanlık Mabedi"**nin simgesi olarak kabul edilir. Önemli olan noktalardan biri, tarihte Kudüs'te böyle bir mabedin gerçekten de yapılmış olup olmadığıdır. Bu konudaki tek kaynak Tevrat'tır.

Tevrat'a göre, Kudüs'te ulu bir mabet yaptırmayı ilk kez Süleyman'ın babası Davut tasarlamış ve birtakım ön hazırlıklarda bulunmuştu.

Bunun için Sur Kralı Hiram, Davut'a büyük yakınlık göstermiş, özellikle mabedin yapımında kullanılacak keresteyi göndererek destek sağlamıştı. Ancak, Davut'un hemen tüm yaşamı komşularıyla savaşmakla geçmişti. Çağın din bilginlerinden Natan da Davut'a bu mabedin ancak barış ortamında yapılabileceğini söylemiş, bu yüzden mabedin yapımı oğluna kalmıştı.

Mabedin Tarihçesi (Tevrat'a dayanarak):

Mabedin yapımına başlanabilmesi için gerekli ortam sağlandıktan sonra, Kral Süleyman da bunun için babasının yakın dostu olan Sur Kralı Hiram'a başvurmuştu. Yıllarca savaş içinde yaşamış olan İsraillilerin bilim ve sanatta hemen hiçbir bilgileri yoktu. Kendi başlarına böyle bir mabedin yapımını başaramazlardı. Fenikeliler ise, birçok alanda olduğu gibi yapıcılık *(inşaatçılık)* tekniği ve sanatındadaçokilerigitmiş, bilgili ve yetenekli ustalar yetiştirmişlerdi. Sur Kralı Hiram, gerekli sedir kerestesini Lübnan Dağları'ndan sağlamakla kalmamış, Süleyman'a mabedin başmimarı olacak Hiram Abif ile birlikte diğer ustaları göndermişti.

Mabedin inşaatına M.Ö. 966 yılında İbranî takvimine göre "tebet" ayında başlandı. Yapı yedi yıl ve yedi ay sonra "adar" ayında tamamlandı.

Bu mabedin görkemi ancak 33 yıl sürebildi. M.Ö. 925 yılında (Süleyman'ın ölümünden sekiz yıl sonra) Kudüs'ü ele geçiren Mısırlılar mabedi yağma etti. Onarılan mabet, sonra birçok kez daha yağmaya uğradı. Bununla birlikte yaklaşık 370 yıl kadar ayakta kaldı. M.Ö. 586 yılında ise, Babil Kralı **Nabukadnezar**'ın ordusu Kudüs'e girdiğinde, Süleyman Mabedi yakıldı ve taş taş üzerinde kalmamacasına yıkıldı.

Geleneksel benimseyişe göre bu mabet "Tek ve Ulu Tanrı" adına yapılmış ilk mabet olduğundan, yalnızca Yahudilerce değil, Hıristiyanlar ve Müslümanlarca da hep saygıyla ve övgüyle anıldı. Yıkılmasından 70 yıl kadar sonra aynı yerde yapımı gerçekleştirilen **İkinci Mabet**, önceki görkemi ve işlevi sağlayamadı.

Aynı yerde çok sonra yapılan **Herod Mabedi** de, çok daha süslü ve gösterişli olmasına karşın öncekiler kadar önem ve değer kazanamadı. Nitekim üçüncü mabedin de Romalılar tarafından yıkılmasından çok sonra aynı yerde Müslümanlarca Mescid-ül Aksa ve Hz. Ömer Camii de yapıldı.

Kudüs'te kimilerine göre **Siyon Tepesi** kimilerine göre **Moriah Dağı** üzerinde yapılmış olan Süleyman Mabedi'nin yerinde, günümüzde birkaç taş parçasından başka hiçbir şey kalmamıştır. Yahudilerin ünlü "Ağlama Duvarı"nın Süleyman Mabedi'nden kalma olduğu benimsenmekteyse de, bunun yalnızca bir inanç konusu olduğu, söz konusu duvarın Herod Mabedi'nden kalma olduğu belirtilmektedir.

Mabedin Yapısal Özellikleri:

1659 yılında Samuel Lee tarafından yayımlanan "Orbis Miraculum" adlı bir yapıtta, bu mabedin yapısal özellikleri ayrıntılarıyla anlatılmıştı. 1688 yılında ilk kez yayımlanan John Bunyan'ın "Solomon's Temple Spiritualized" adlı yapıtta da bu mabedin yapımı ve özellikleriyle ilgili konular işlenmekteydi. Ünlü fizik bilgini Isaac Newton da bu mabedin yapısal özelliklerini ayrıntılı olarak incelemişti.

Yakın geçmişimizde, özellikle Amerikalı arkeologların yapmış olduğu araştırmalar sonucunda, bu mabedin bazı maketleri geliştirildi. Tümünün, yaklaşık 60 dekarlık bir alanı kapladığı hesaplandı.

Mason ritüellerinde ise Süleyman Mabedi'nden sözedilirken, bunun tümüne değil, yalnızca ana tapınak binasına *(yukarıdaki maket resmindeyüksek birbina gibigörünen yer)* ve çevresine değinilir. Buna ilişkin anlatıların özeti şöyledir:

"Mabede 12 basamaklı bir mermer merdivenle çıkılırdı. Bununsonunda,eniveboyu 20 arşın olan kare şeklinde bir teras vardı. Giriş kapısının önü, eni 5 arşınveboyu 7 arşın olan siyah beyaz kareli bir mozaik döşeme ile süslenmişti."

Sonra sıra ikiz sütunlara gelir:

"Giriş kapısının her iki yanında, 4'er parmak kalınlığındabronzdandökmeiçleriboş birer süsleme sütunu yer almaktaydı. Bu sütunların her birinin çevresi 12 arşın, yüksekliği 17,5 arşındı. Başlıklarına yakın olan bir yere yedi sıradolanmışbiraltın zincir asılmıştı. Bu sütunların başlıkları, zambak yaprağı şeklinde motiflerle zenginleştirilmiş birer taç şeklindeydi. Başlıklarının üzerinde de birer nar (ancak kimine göre birer küre**,** kimine göre yüzer nar) *bulunmaktaydı. Bu iki sütundan biri Beth* ***(B)****, diğeri ise Yod* ***(J)*** *harfiyle işaretlenmişti."*

Sonra da binaya giriyoruz:

"Bu bina 20 arşın eninde, 60 arşın boyunda ve 45 arşın yüksekliğindeolmaküzere yapılmıştı. İçeri girildiğinde Kutsal Yer olarak anılan ilk bölme 40 arşınboyundaydı. Bunun ardındaki Kutsalların Kutsalı bölmesi, öncekibölmeden defnevezeytindalları şeklindeki işlemelerle süslenmiş altın parmaklıklarlaayrılmışveçeşitlirenklerdeipek perdelerle kaplanmıştı."

Yapıldığı dönemde, -gerçekten yapılmışsa- Süleyman Mabedi, zengin kaplama ve süsleme malzemeleriyle, kendi başına âdeta bir hazine niteliğindeydi.

Süleyman Mabedi'nin Yapımı

M.Ö. 10. yüzyılda Kudüs'te yapılmış olduğu kabul edilen Süleyman Mabedi'nin, yapımına ilişkin bazı varsayımsal evrelerin ve bu çerçevede geçmiş olduğu anlatılan olayların tümü.

Bu varsayımsal evre ve olaylar, Tevrat'ta geçmez. Benzerleri de tambir uyum içinde değildir. Çünkü başka kaynaklardan alınmış ya da esinlenilerek özellikle Masonluğa özgü olarak düzenlenmiştir.

Bu nedenle de ritüellerdeki alegorik öykü ve olayların ne denli gerçek ne denli kurgu olduğu pek önemli değildir. Eğer bunlar bir gerçek olaylar dizini olarak benimsenirse, alegorik değerlerini yitirir ve töresel bir nitelik taşıyamaz olur.

Masonluğun çeşitli derecelerinde, birer alegori niteliği taşımak üzere anlatılan bu öyküler, genellikle bir tiyatro oyunu gibi canlandırılır.

Bu öyküler, mabedin yapımının sonlarına yaklaşıldığı sıralarda Başmimar Hiram Abif'in öldürülmesi olayı ile başlar.

Hakları olmadığı halde Hiram Abif'ten ustalara özgü sözcük ve işaretleri isteyen üç kalfa, istediklerini alamayınca, Hiram Abif'i öldürür ve cesedi bir başka yere taşıyıp gömdükten sonra kaçarlar. "Hiram Efsanesi" olarak da anılan bu alegorik öykünün sonrası ise şöyle özetlenebilir:

"Hiram Abif'in ortalıktan yok olması ile birlikte mabedin döşemesi üzerinde yeryer kan izlerinin bulunması, başına kötü şeyler gelmiş olduğunu göstermektedir. Öldürülmüş olduğu bellidir; ama cesedinin ortada olmayışı anlaşılamamaktadır. Mabedin yapımı durmuştur. Ne olduğunun kesinlikle anlaşılabilmesi için cesedin aranmasına başlanır. Gömülmüş olduğu yerde üzerine dikilmiş olan uydurma akasya dallarının kurumuş olması (kimine göre, birinin tutunduğu bir akasya fidanının kökünden çıkıvermesi), *cesedin bulunmasını sağlar. Bunun üzerine görkemli bir cenaze töreni düzenlenir. Bu olay, mabet yapımcıların büyük bir yas ve huzursuzluk içine düşmelerine neden olmuştur.*

Hiç kimse, katiller *yakalanıp cezalandırılmadıkça çalışmak istememektedir.*

Bir çoban ın verdiği bilgi üzerine katiller Yapu Dağı'ndaki bir mağara*da kıstırılır. Çıkan çatışmada, içlerinden biri öldürülür; diğerleri kaçmayı başarır.*

Aradan aylar geçtikten sonra, Hiram'ı öldürenlerin, adlarını değiştirip Get ülkesinde çalıştıkları öğrenilir. Bu kez ikisi de yakalanır ve zincire vurularak Kudüs'e getirilir. Yargılanmaları sonucunda suçlu bulunarak idam edilirler. Kral Süleyman katillerin yakalanmasında yararlık gösterenleri ödüllendirir.

Mabedin yapımı, Hiram Abif'in sağlığında kendisine en yakın olan yardımcılarının gözetiminde, özellikle Adoniram'ın yönetiminde tamamlanır."

Süleyman Mabedi'nin yapımına ilişkin öykü, aslında burada sona erer. Fakat mason ritüelleri, bundan biraz daha fazlasıyla ilgilenir ve şunları da anlatır:

"Başmimar Hiram Abif, sağlığında, mabedin Kutsalların Kutsalı *olarak anılan bölmesinin altında, fakat bir başka yerden açılmış bir tünelle ulaşılabilen bir* Gizli Bölme *yaptırmaya girişmiş, bu bölme de kendinden sonra gelenlerce bitirilmişti. Mabedin en değerli eşyası bu bölmeye saklanmıştı. Mabedin yapımı bittikten 33 yıl sonra Kudüs'ü yağmalayanlar, bu gizli bölmeyi bulamamıştı. Mabedin Babilliler tarafından yakılıp yıkılması sırasında da buraya ulaşılamamıştı. Bundan sonra gizli bölmenin yerini bilerek oraya girenler, başkalarının eline geçmemesi için, orada bulunan her şeyi kırıp dökerek ortadan kaldırdı."*

Süleyman Mabedi ile ilgili öykülerin bu son aşaması, Masonluktaki bir diğer önemli konu olan Royal Arş ile bağdaşır.

Süleyman Mabedi ve bununla bağlantılı konular, Masonluğa karşıt girişimlerde bulunanlarca *"Masonluk ile Yahudiliğin özdeşleştiğini gösteren bir kanıt"* olarak gösterilmiştir. Bu bakımdan Süleyman Mabedi ile ilgili olmak üzere Masonlukta anlatılan öykülerin tümü çok önemlidir. Çünkü bu öykülerde sadece Süleyman Mabedi'nin ana tapınak binasının ölçüleri ile birtakım özellikleri Tevrat ile uyuşma gösterir. Bunun dışında anlatılanların hiçbiri Tevrat'ta geçmediği gibi, Yahudilerin geleneksel öyküleri arasında da yer almaz.

Süleyman Mabedi'nin Yapımcıları

Süleyman Mabedi'nin yapımında çalışmış olan işçi ve yöneticilerin tümü.

Tevrat'a bakılacak olursa, Süleyman Mabedi'nin yapımcılarının tümünün 42 bin kişi olması gerekir. Ancak boyutlarına bakılacak olursa, bu sayı abartılı gibi bir izlenim vermektedir.

Mabedin yapımında üst düzey yöneticileri **Harodim** olarak anılırdı. Bunların tümünün 300 kişi olduğu, prensler, yargıçlar ve mimarlardan oluştuğu söylenir.

Harodimin altında olup, **Menaşim** adıyla anılan ustalar topluluğunun sayısı ise 3300 kişi olarak verilir. Mabedin yapımında çalışan asıl büyük grup, "kalfalar" olarak nitelenebilecek bilgili ve yetenekli işçilerdi. Toplamının 80 bin kişi olduğu söylenen bu topluluk üçe ayrılmıştı:

Giblim : Taş yontucular

İş Hozeb : Ahşap işleyiciler

Bonaim : Yapıcılar

Bunlardan sonra ise, toplam sayısı 70 bin kişi olarak verilen ve **İş Sabal** olarak anılan çıraklar ya da niteliksiz işçiler geliyordu.

Mabet yapımcılarının dışında, tomruk hazırlayarak bunları kereste haline getiren işçiler vardı. Bunlar, her biri 10 bin kişiden oluşan gruplar halinde Lübnan'a gitmişlerdi. Bu topluluğun toplam sayısının da 80 bin kişi olduğu söylenir.

Harodim

Eş. Heroden

İbranice: "Yöneticiler"

Süleyman Mabedi'nin yapımı sırasında, usta derecesindeki masonlar ile prens unvanının taşıyan kimselerin topluluğu.

Masonik yazında yer yer bu sözcüğün "heredom" sözcüğüyle karıştırıldığı görülebilir. Bu yanılgıya düşmemek gerekir; çünkü heredom bambaşka bir anlam taşıyan apayrı bir sözcüktür.

Harodim'i oluşturan usta ve prenslerin toplam sayısının 3600 olduğu söylenir. Bunların her birinin yönetim ve denetimi altında çalışan kalfa ve çıraklar, ayrıca meslekten olmayan işçiler de vardır.

Bu kadar çok sayıda çalışandan sözedilmesi, Süleyman Mabedi'nin basit ve tek bir tapınaktan oluşan bir bina değil, epeyce geniş bir alana yayılmış bir yapılar topluluğundan oluştuğunu gösterir.

Diğer çalışan ve çalıştıranları da sıralayalım…

Menaşim

Eş. Menatschim, Menatskhim

İbranîce: "Önderler" ya da "denetçiler"

Süleyman Mabedi'nin yapımı sırasında, işçilerin çalışmalarını düzenleyen, onlara işin nasıl yapılacağını gösteren, çalışmalarını denetleyen topluluk.

Süleyman Mabedi'nin yapımı sırasında "kalfa" derecesindeki yapıcıların karşılığıdır.

Giblim

Eş. Ghiblim, Gibalim, Gibulum

İbranice: "Taş yontucular"

Süleyman Mabedi'nin yapımında taş yontma ve işlemeyle görevli olan topluluğun adı olarak geçer.

Bonaim

Eş. Banaim, Benaim, Bonim

İbranice: "Yapıcılar", "inşaatçılar"

Süleyman Mabedi'nin yapımı sırasında, duvar işleyen ve çatıları kapatan yapıcılar topluluğu.

İş Hozeb

Eş. Ish Hoseb

İbranîce: "Yarıcılar".

Aslında ağaç kesen, tomruk biçen ve kereste hazırlayan işçileri niteler. Fakat Süleyman Mabedi'nin yapımında "ahşap işlemeleriyle uğraşan kişiler" anlamında kullanılmıştır. Tevrat'ta bu kişiler doğrudan "marangozlar" olarak anılır.

İş Sabal

Eş. Ish Sabal

İbranîce: "Yük taşıyıcılar", "hamallar"

Süleyman Mabedi'nin yapımında çalışan niteliksiz işçiler *(ameleler)* bu adla anılır. Tevrat'ta bunlara "angaryacılar" denmiştir.

İş Sodi

Eş. Ish Sodi

İbranîce: "İşine güvenilir kişiler" ya da "yakın dostlar"

Masonik yazında bu terim Süleyman Mabedi'nin yapımı ile bağlantılı olarak kullanılır. Mabet yapımcılarının arasında güvenilir kimseleri niteler. Bu mabedin yapımına ilişkin öyküdeki "seçilmiş üstatlar"ın karşılığıdır.

Bu aşamada İkinci Mabet kavramına değinmeden geçilemez. Ancak buna Süleyman Mabedi'nin yıkılımsamdan sonra gelen "Tutsaklık Dönemi" ile başlamalı.

Tutsaklık Dönemi

Fra. Période de Captivité; *İng.* Captivity Period, Babylonian Captivity
Alm. Babylonische Gefangenerheit

İsraillilerin sürgün olarak Babil'de geçirmiş oldukları dönem.

Tarihsel bilgilere göre, M.Ö. 6. yüzyıl sonlarında **Babil Kralı Nabukadnezar**, Kudüs'ü ele geçirir. Yahudilerin kendisine karşı hâlâ kafa tutması üzerine M.Ö. 586 yılında kenti ve **Süleyman Mabedi**'ni yakıp yıkar. İsraillilerin ileri gelenlerini zincire vurarak Babil'e götürür. Böylece, başsız kalan Yahudiler, Babil boyunduruğu altına girer.

İsraillilerin ileri gelenleri aslında Babil'de rahat koşullar altında yaşamış, sosyal haklara sahip olmuş, bu haklarını kullanmıştır. Fakat Babil'den ayrılmaları yasaklanmıştır. Ülkelerine dönemedikleri için kendilerini "tutsak" saymışlardır.

Pers Kralı Kurus *(Keyhüsrev)* Babil'i aldıktan sonra, M.Ö. 536 yılında İsraillilere özgürlüklerini bağışlar. Yeni kuşaktan çoğu Babil'de kalmayı yeğler, bir bölümü ise zorlu bir yolculuktan sonra Kudüs'e döner.

Buna göre, İsraillilerin tutsaklık dönemi 50 yıl sürmüştür. Ancak bazı masonik kaynaklarda bu dönemin 70 yıl olduğundan söz edilir. Bu 70 yıllık süre, Süleyman Mabedi'nin yıkıldığı tarihten, Kudüs'teki **İkinci Mabet**'in yapılıp bitirilmesine kadar geçen zamandır.

İkinci Mabet

Fra. Deuxième Temple; *İng*. Second Temple; *Alm*. Zweiter Tempel

Kudüs'te, Süleyman Mabedi'nin yıkılmasından yaklaşık 70 yıl sonra yapılmış olan mabet.

Tüm mason ritlerinde çok önemli bir yer tutan Süleyman Mabedi, M.Ö. 586/587 yılında Babil Kralı Nabukadnezar'ın askerlerince yağma edilmiş, sonra da yakılıp yıkılmıştır. İsraillilerin büyük bir bölümü zincire vurularak Babil'e götürülmüştür. Daha sonra Babil'i ele geçiren Pers Kralı Kurus (Keyhüsrev) İsraillililere özgürlüklerini bağışlayınca, bunlardan bir bölümü, M.Ö. 536 yılında Prens Zorobabel'in önderliğinde Kudüs'e dönmüş ve İkinci Mabet'in yapımına başlamıştır.

Suriye ve Filistinliler, Kudüs'teki bu ikinci mabedin yapımını engellemeye çalışmıştır. Pers İmparatorluğu'nun sınırlarını Mısır'a kadar genişleten Darius, Zorobabel'i Kudüs prensliğine atayıp koruması altına aldıktan sonra, İkinci Mabet'in yapımı hızlanmış ve M.Ö. 516 yılında bitirilebilmiştir.

Dendiği kadarıyla bu mabet Süleyman Mabedi'ne benzer ama onun kadar zengin işlemelerle donatılamamış ve ancak üçte biri kadar bir yer kaplamıştır.

Bu mabet de zaman zaman yağmalamaya uğramış, ancak üç buçuk yüzyıl kadar bir süre ayakta durabilmiştir. M.Ö. 168 yılından sonra tümüyle terk edilmiş ve bir yıkıntıya dönüşmüştür.

Zorobabel Mabedi

Fra. Temple de Zorobabel; *İng*. Temple of Zerubabel; *Alm*. Tempel der Zerubabel

M.Ö. 5. yüzyılda Kudüs'te yapılmış olan **ikinci mabet**.

Zorobabel

Eş. Zerubabel

Kudüs'te, Babil Kralı **Nabukadnezar**'ın yıktırmış olduğu **Süleyman Mabedi**'nin yerine **İkinci Mabet**'i yaptırmış olan Yahudi prensi.

İbranicedeki sözlük anlamı bakımından Zorobabel "Babil'in tohumu" demektir. Bu anlam, Zorobabel'in, İsraillilerin **tutsaklık dönemi** sırasında Babil'de doğmuş olmasından ileri gelir. Tevrat'ta adı "Yahuda Prensi Şeşbatzar" olarak da geçer.

Masonluğun ileri ve yüksek derecelerinden bazılarının alegorik nitelikteki töresel öyküleri gözönüne alınırsa; Zorobabel, en az **Kral Süleyman** kadar önemlidir. Bunun nedeni ise, Kral Süleyman'ın "bilgelikle bezenmiş otorite" kavramını simgelemekte oluşuna karşılık, Zorobabel'in "tüm erdemlerle donanmış ve güçlenmiş özgür düşünce"yi simgelediğinin benimsenmesidir.

M.Ö. 538 yılında Mezopotamya'yı ele geçiren Pers İmparatoru **Kurus** (Keyhüsrev), Babil'de tutsak olan İsraillilere özgürlüklerini bağışlamış ve ülkelerine dönerek mabetlerini yeni baştan yapmalarına izin vermiştir.

Bu konudaki tarihsel öykülerde, Yahudilerden çoğunun Babil'de kalmayı yeğlediği, yalnızca Yahuda ve Benjamin kabilelerinin 42 bin 360 kişilik bir kafile oluşturarak Zorobabel'in önderliğinde Kudüs'e döndüğü anlatılır. Nitekim Babil'den Kudüs'e sadece bu iki kavmin dönmüş olması, diğer on kavmin kayıp olduğu biçiminde yorumlanmıştır.

Masonluktaki ilgili ritüel bakımından asıl önemli olan dönüş yolculuğudur. Bu hiçde kolay olmamıştır. İsrailliler, Fırat boyunca kuzeye doğru ilerledikten sonra nehri geçerken, Suriyelilerin kendilerine engel olmaya çalışması üzerine savaş makzorunda kalmışlardır. Bu savaşın yapıldığı köprünün adı "Gabara" olarak belirtilir.

İkinci Mabet çok zor koşullar altında yapılabilmiştir. Özellikle Samiriyeliler, Babil'den dönen İsraillilerin çalışmalarını durdurmak için sürekli olarak Kudüs'e baskın düzenlemiştir. Hele Pers İmparatoru Kurus ölüp yerine Kambis geçince, Samiriyeliler Kudüs'teki ikinci mabedin yapılmasını engellemek üzere kendisinden izin ve yetki bile almıştır.

Ancak, Kambis'in kısa süren imparatorluk döneminden sonra tahta çıkan Darius ile Zorobabel'in çocukluk arkadaşı olmaları nedeniyle Darius bir buyruk yayımlayarak İsraillilerin ülkelerinde rahat bırakılmasını istemiş, Zorobabel'i de tam yetkiyle Yahuda valiliğine atadığını duyurmuştur. Bundan sonra Kudüs'teki ikinci mabet bitirilebilmiştir.

Daniel

İsraillilerin, Babil'deki tutsaklık dönemi sırasında ileri gelenlerinden biri.

Anlatılanlara göre; İsrailliler M.Ö. 6. yüzyılda Babil'de sürgün olmakla birlikte, kendilerine birçok ayrıcalık hatta devlet işlerinde görev almalarına olanak tanınmıştı. Babil valiliğine kadar yükselmiş olan Daniel, kentin Perslerin eline geçmesinden sonra Kral Kurus'un saray nazırı olmuş, İsraillilerden isteyenlerin ülkelerine dönebilmesi için Kurus'u razı etmişti.

Kurus

Eş. Cyrus, Keyhüsrev, Koreş

M.Ö. 550-529 yılları arasındaki Pers kralı.

Kurus, Masonluğun ileri ve yüksek derecelerinin bazılarının alegorik nitelikli töresel öykülerinde önemli bir yer tutar. Buna göre; M.Ö. 538 yılında Mezopotamya'yı ele geçirdikten sonra, Babil'de sürgünde bulunan İsraillilere özgürlüklerini bağışlamış ve ülkelerine dönmelerine izin vermiştir.

Nehemiah

Eş. Nekhemiah

İbranîce: "Tanrı avutucudur"

İsraillilerin Babil'de tutsak olduğu dönemde (M.Ö. 6. yüzyıl ortası), Yahudiye valiliğine atanmış olan kişilerden biri.

Kudüs'ün Babillilerin egemenliği altında olduğu bu dönemde yeni Babil kralı, Nehemiah'a kenti onarma ve yıkılmış olan mabedi yeniden yapma izni vermişti. Ancak, ilk 12 yıl Nehemiah olanaksızlıklar nedeniyle bir varlık gösterememiş, sonra kahîn Ezra ile işbirliği ederek ikinci mabedin yapımının tamamlanmasını sağladı.

Fırat

Eş. Euphrates, Starbuzanai

Doğu Anadolu'dan çıkarak Basra'ya dökülen büyük ırmak.

Fırat, öteden beri doğu ile batının sınırı olarak kabul edilmiştir. Tarih boyunca Fırat nehrini geçmek bir sorun olagelmiştir. Bu nedenle Fırat, Masonluğun bazı yüksek derecelerinde, gerçek özgürlüğe ulaşabilmek için aşılması gereken zorlu engellerin bir simgesi olarak benimsenir.

Gabara

Fırat nehri üzerindeki bir varsayımsal köprü ya da bu köprünün bulunduğu yöre.

Tutsaklıktan kurtulmanın ve özgürlüğe geçişin simgesi olarak benimsenmiştir.

Köprü

Fra. Pont; *İng.* Bridge; *Alm.* Brücke

Bir vadi ya da bir akarsuyu enlemesine kesen bir yolu iki yakada birleştiren, böylece geçit sağlayan yapı.

Köprü, Masonluğun bazı sistem ve derecelerinde *"özgürlük"* kavramının simgesi olarak benimsenir. Bu amaçla, eski çağlara özgü *"kemer"* şeklinde ve tek açıklıklı bir köprü resmi kullanılır. Bu köprünün üzerinde genellikle bir de bu simgenin anlamını vurgulayan birkaç harflik bir kısaltma yer alır. Bu kısaltma, doğrudan *"özgürlük"* kavramıyla ilgilidir. Dolayısıyla, burada söz konusu edilen özgürlüğün *"nasıl bir özgürlük"* olduğu da yoruma ve değerlendirmeye bağlıdır.

Darius

Eş: Dara, Daryaveş

M.Ö. 522-486 tarihleri arasındaki Pers imparatoru.

İsrailliler, Babil'de geçirmiş oldukları "tutsaklık dönemi"nden sonra Kudüs'e dönüp ikinci mabedi yapmaya giriştiği zaman, Samiriyeliler bunu engellemeye çalışmıştı. Pers İmparatoru Darius, İsrailliler desteklemiş ve korumuştu.

Şövalyelik Tarikatları

Fra. Ordres des Chevaliers; *İng*. Orders of Knighthood; *Alm*. Ritterorden

Ortaçağ'da bazı şövalyelerin, belirli bazı amaçlar ve ilkelerde birleşerek oluşturduğu kardeşlik kurum ve örgütleri.

Özellikle 11. yüzyıl ve sonrasında, Avrupa'nın hemen her yerinde birçok şövalyelik tarikatı kurulmuştur. Bunlardan çoğunun ilk kuruluş amacı, "hac" niyetiyle Kudüs'e gidecek olan Hıristiyanların, gerek yolculukları boyunca gerekse Kudüs'te bulundukları sırada korunmalarını sağlamak olarak belirtilmiştir. Bir süre sonra bu amaç, *"Kudüs'ü Müslümanlar'a karşı savunma ve Hıristiyanlığın egemenliğini koruma"* şeklinde bir değişim göstermiştir.

Aslında bu tür amaçların arkasında ekonomik bir kaygı vardır. Bu da "İpek Yolu"nu denetim altında tutmaktır. Dolayısıyla, şövalyelik tarikatları, Haçlı Seferleri ile yakından bağdaşmıştır.

Bu tarikatlardan, yalnızca ilkeleri daha sağlam ve güçlü olup, örgütsel düzenini de tutarlı bir şekilde kurabilenler, özellikle parasal güç elde edebilmiş olanlar varlığını uzun süre koruyabilmiştir.

Kudüs'ün yine Müslümanların eline geçmesi ve hac yolunun kesilmesi, şövalyelik tarikatlarının ortadan kalkmasını gerektirmemiştir. Bu olgu da şövalyelik tarikatlarının Kudüs'e bağlı olmadığını gösterir.

Çağdaş Masonluk açısından şövalyelik tarikatlarının en önemlileri şunlardır:

- Tapınak (Tampliye) Şövalyeleri;
- Sonradan Malta Şövalyeleri adını da alan Hastane (Hospitaliye) Şövalyeleri;
- Cermen Şövalyeleri olarak da anılan Töton Şövalyeleri.

Şövalyelik tarikatlarının en önemli ortak yanları, âdeta ezoterik bir sistem benimseyerek çalışmış olmalarıdır. Öğretileri, temelde Hıristiyanlık ile bağdaşır. Ancak bu öğretilerin düzenlenmesinde, Doğu kaynaklı etkiler ve esinlenmeler de yer alır

Tabernakl

Fra. Tabernacle; *İng*. Tabernacle; *Alm*. Tabernakel

Çadır ya da otağ.

Spekülatif Masonluğun bazı yüksek derecelerinde, özellikle ritüelik öğretimin İsraillilerin Mısır'dan çıktıktan sonraki göçebelik dönemindeki birtakım varsayımsal olaylar ile bağlantısı kurulan derecelerde tabernakl, "Ahit Sandığı"nın korunması için yapılmış olan çadırı nitelemek üzere kullanılmıştır.

Aslında bu sözcüğün kökeni İbranice değil Latincedir. Latincede tabernaculum ""büyük çadır" demektir. Roma İmparatorluğu zamanında bu sözcük, askerlerin topluca barınmaları için kullanılan ve en az altı direkli olarak yapılan çadırları nitelerdi.

Masonik yazında belirtildiği üzere; tabernakl, yaklaşık 5 m. eninde, 15 m. boyunda ve 5 m. yüksekliği olan ahşap plakalardan yapılma bir büyük çadırdır. Kendi içinde ayrıca perdelerle ikiye bölünmüştür. Bunlardan iç bölme, daha sonra Süleyman Mabedi'nde yapılmış olan "Kutsalların Kutsalı" bölmesinin karşılığıdır.

Ooliab

İbranîce: "Çadır'ın babası"

Tabernakl'ı inşa etmiş olanlardan biri. Diğer kişinin adı da **Bezalel** olarak verilir.

Tabor Dağı

Fra. Mont-Thabor; *İng*. Mount Thabor

İsrail'in kuzeyinde, eskiden Galile olarak anılan ülkede yer alan bir dağ.

Tabor Dağı Hanımları

Fra. Dames du Mont-Thabor; *İng*. Dames of the Mount Thabor

1742 yılında Fransa'da kurulmuş bir paramasonik örgüt.

Bu örgütün amacı, bir masonik bağlantısı olan hanımlara, herhangi bir sıkıntıya düşmeleri durumunda yardımcı olmaktı. Amacının basitliğine karşın, bu örgütün ezoterik nitelikli bir çalışması ve üç derecesi vardı:

1. Acemi Bayan Mason
2. Mitolojik Acemi
3. Mutluluk Tarikatı

Örgütün sonuncu derecesinin, bir başka paramasonik kuruluş olan Mutluluk Tarikatı ile herhangi bir ilgisi yoktu.

Bu örgütün etkinlikleri pek yaygınlaşamamıştı ama benzer örgütlere oranla uzunsüre varlığını sürdürdü. 1818 yılında Fransa Büyük Doğusu'nun gözetimi altına alındı.

Taç Prensesleri

Fra. Princesses des Couronnes; *İng.* Princesses of the Crown

1770 yılında Saksonya'da kurulmuş ve varlığını çok kısa bir süre için koruyabilmiş bir kadın mason örgütü.

Taklitçi Masonlar

İng. Mock Masons

1735-1740 yıllara arasında, İngiltere'de, Masonluğu alaya almak için kurulmuş olan antimasonik nitelikli bir dernek.

İsa'nın Yoksul Askerleri

Lat. Pauperes Commilitones Jesu Christi

Tapınak Şövalyeleri Tarikatı'nın ilk kuruluşu sırasında üyelerinin aldığı ad.

Tapınakçılar (Tampliyeler)

Esk. Mabediyyun; *Fra.* Ordre des Templiers;
İng. Order of the Templars; *Alm.* Orden der Tempelherren

Bazı mason ritlerinin ileri ve yüksek derecelerinin önemli bir bölümünün temel esinlenme kaynağı olan bir Ortaçağ şövalyelik tarikatı.

Adının benzerliğinden ötürü **"Tapınak Tarikatı"** ile karıştırılmamalıdır. Bu tarikatın kuruluş amacı, Haçlı ordularının Kudüs'ü ele geçirmeleri üzerine Batılı Hıristiyanların "Kutsal Topraklar"a hacca gittiklerinde esenlik içinde olabilmelerini sağlamakolarak belirtilmiştir. Ancak Tapınakçıların tarihi, bu klasik görüşü pek doğrulamamaktadır. Yakın geçmişimizde gün ışığına çıkarılmış olan birtakım belgeler de Tapınakçıların aslında bambaşka amaçlar peşinde koşmuş olduğunu göstermiştir.

Tapınakçıların Kuruluşu:

1099 yılında, Birinci Haçlı Seferi sonunda Hıristiyanlar Kudüs'ü ele geçirmişti. Kudüs bir Hıristiyan kenti haline getirilmiş, burada başlı başına bir krallık oluşturulmuştu.

1118 yılında **Hugues de Payen**'in önderliğinde bir araya gelen dokuz şövalye, bundan böyle kendilerini sürekli olarak Kudüs'ü korumaya adayacaklarına ant içerek **"Pauperes Commilitis Christi"** *(Mesih'in Yoksul Askerleri)* adını aldı.

Kimi tarihçiler bu örgütlenmenin daha önceki bir tarihte gerçekleştiğini ileri sürer. Fakat 1118 tarihi genel olarak kabul görmüştür.

Tapınakçıların örgütü ilk kez kurulurken, kurucu şövalyeler yoksul bir yaşam süreceklerine, mal ve mülk edinmeyeceklerine söz vermişti. Görünüşte buna uymuşlardı. Nitekim birçok yerde iki Tapınak şövalyesinin tek bir atı paylaşmak zorunda kaldığı belirtilerek, yoksulluklarının özenle vurgulanmasına çalışılmıştır.

Bu örgütün tarihçesinin kuruluş yıllarına ilişkin bölümlerinde pek gizli tutulmuş olan birtakım sırların bulunduğundan kuşku yok gibidir. Anlatılmış olan şeyler, yazılı tarihsel bilgiler, bu sırların gizli saklı kalabilmelerini sağlamak üzere özellikle kaleme alınmış izlenimini verir.

Bu konudaki en derli toplu tarihsel bilgileri, ünlü tarihçi **Guillaume de Tyre** *(Surlu Giyom)* vermiştir. Fakat bu bilgiler, 1175-1185 tarihleri arasında yazılmıştır. Osıralarda Kudüs Krallığı'nın sarayında tarih yazmanı *(vak'anüvis)* olarak görev yapan **Fulk de Chartres**, her nedense Tapınakçılar hakkında hiçbir şey yazmamıştır. Kimileri onun tutmuş olduğu güncel bilgi notlarının sonradan ortadan kaldırıldığını ileri sürer.

Örgütün kuruluşu sıralarında, Kudüs'ü ele geçiren kahraman olarak nitelenen **Godfroi de Bouillon**'un küçük kardeşi **Kudüs Kralı 1. Boudin**, Tapınakçılara destek olmuş ve çok yardım etmiştir. Onlara kendi sarayında bir yer ayırmıştır. Ertesi yıl ölümü üzerine daha önce Urfa valisi iken kral olan **2. Boudin** ise bu şövalyeleri, eskiden üzerinde Süleyman Mabedi'nin bulunduğu tepeye yerleştirmiştir.

Kimine göre kral bu şövalyeleri sarayından uzaklaştırmak istemiş, kimine göre de şövalyeler özellikle bu tepeye yerleşmek istemiş.

Tarihsel bakımdan bu örgüte "Tapınakçılar" denilmesi de bundan sonradır.

Guillaume de Tyre'in yazdıklarına göre; Tapınakçılar, kuruluşlarından sonraki ilk dokuz yıl boyunca örgütlerini genişletmek için hiçbir girişimde bulunmamış, aralarına hiç kimseyi almamışlardır. Ancak 1127 yılında bu şövalyelerin ünü birdenbire tüm Avrupa'yı sarıvermiştir. O sıralarda Sistersiyen Tarikatı'nın kurucusu ve Katolik Kilisesi'nin başsözcüsü olan **Saint Bernard de Clairvaux**, bu şövalyeleri âdeta göklere çıkarırca övgüye boğmuştur. Aynı yıl bu şövalyeler Avrupa'nın her yerinde görkemli törenlerle, âdeta "krallar gibi" karşılanmıştır.

Bu noktada Tapınakçılar hakkındaki spekülasyonlar yoğunluk kazanır. Böylesine saygı görmeyi hak etmek için ne yapmış oldukları sorulur. Bu sorunun yanıtı ancak varsayımlarla verilebilmektedir.

Bundan sonra Tapınakçılar, başta Katolik Kilisesi olmak üzere hemen hemen tüm dinsel kurumlardan ve Batı ülkelerinin çoğu soylularından büyük yardım ve destek görmüş. Örgüte bu tarihten sonra katılan şövalyelerin sayısı kısa süre içinde büyük artış göstermiş. Birçok soylu, bu örgüte katılabilmek için birbiriyle âdeta yarışmış.

Hugues de Payen'in Kudüs'e dönerken yanında 300 yeni şövalye götürdüğü söylenir.

Tapınakçıların Örgütlenme Tarzı:

Başlangıçta Tapınakçıların pek basit bir örgütlenme düzeni vardı. Ancak katılanların sayısının artışıyla birlikte bu sistem karmaşıklaştı. Örgüt, ezoterik nitelikli bir çalışma sistemini benimsedi. Katolik Kilisesi'nin de onayı ile bir "tarikat" olarak tanındı.

Örgütlenmesi bakımından üç asal ve iki yan sınıfa bölündü.

Birinci asal sınıf yalnızca şövalyelerden oluşurdu. Tarikata katılacak olan bir şövalyenin, kendi ülkesinde hiçbir kimseye karşı bir yükümlülüğü bulunmaması, hiç evlenmemiş, daha önce herhangi bir başka tarikata da katılmamış, ayrıca çok güçlü ve sağlıklı olması gerekirdi.

Örgütün ikinci asal sınıfı rahipler ve papazlar içindi. Bunlar, tarikat üyelerinin dinsel görevlerini düzenlerdi.

Üçüncü asal sınıf **"Hizmetçi Kardeşler"** olarak anılırdı. Bu sınıfa alınacaklar, soylu olmasa da özgür ve varlıklı kimseler arasından seçilirdi. Bu sınıf, sonradan ikiye bölündü. Bir bölüm, gereğinde dövüşe katılacak olan askerler, diğer bölüm de tarikatın her türlü gereksinmesini sağlamakla sorumlu olan meslek ve zanaat sahipleriydi. Bu sonuncuların arasında yapıcılar (operatif masonlar) da yer aldı.

Örgütün yan sınıflarından birinin üyelerine **"Affiliati"** *(Katılmışlar)* denirdi. Bunlar, doğrudan tarikatın üyesi olmayıp, yalnızca tarikatı korumaları altına almış ve destek veren kimselerdi. Diğer yan sınıf ise **"Donati"** *(Vakıflar)* adını taşımaktaydı. Bu sınıfta hem tarikata yardım ve destek sağlamış olduğu için onurlandırılmış kimseler hem de örgütün asal sınıf üyeliğine geçmek üzere yetiştirilen gençler bulunurdu.

Örgütün kendine özgü uzun ve karmaşık bir yöntemle seçtiği büyük üstadı, yaşamı boyunca bu görevde kalacak olan tek egemen yetkiliydi. Aslında büyük üstadın Kudüs'te oturması ve buradan hiç ayrılmaması öngörülmekteydi. Fakat Kudüs Müslümanların eline geçince, tarikatın merkezi, önce Akra'ya, sonra da Kıbrıs'a, daha sonra da Fransa'nın güneyindeki Languedoc'a taşındı. Büyük üstadın Kudüs'te oturması kuralı da böylece ortadan kalktı.

Tapınak Şövalyeleri'nin diğer insanlardan farklı bir görünümlerinin olması da gerekli bulunmuştu. O dönemde erkekler sakal tıraşı olur fakat saçlarını kesmeyerek uzatırlardı. Tapınakçıların ise bunun tam tersini yapmaları, saçlarını kısa kesip sakal bırakmaları öngörüldü. Beyaz tunik ve gerektiğinde üstüne beyaz manto giymeleri benimsendi. Sonraları, tuniklerinin göğsü üzerine kırmızı renkli ünlü **"Pençeli Haç"** da yerleştirildi.

1139 yılında Papa 2. Innocentus bir bildirge yayımladı. Buna göre, Tapınak Şövalyeleri doğrudan ve yalnızca papaya bağlı olacaktı. Bunun anlamı, hiçbir kralın ya da herhangi bir diğer gücün Tapınakçılar üzerinde bir yetkisinin bulunmadığıydı.

Böylece Tapınakçılar, papaya bağlı olmakla birlikte, kendi yasalarını yapan, kendi kendilerini yöneten özerk bir yapıya kavuştu. Kimilerinin değerlendirmesine göre, bir tür imparatorluk kurdular.

Tapınakçıların Gelişimi:

Bu tarikata o kadar çok parasal destek sağlandı ki; daha 1130 yılına varmadan örgüt Avrupa'nın birçok ülkesinde, özellikle İngiltere, İskoçya, Felemenk, Fransa, İspanya ve Portekiz'de geniş taşınmaz mülkler edindi. İskoçya'dan Kıbrıs'a kadar uzanan 15 ülkede eyalet örgütleri kuruldu. Her yerde tarikatın kendi tören ve çalışmalarının yapılabilmesi için mabetler inşa edildi.

12. yüzyıl ortalarından başlayarak, Tapınakçılar hemen her Hıristiyan ülkesindeki politik etkinliklerle de yakından ilgilenmeye başladı. Üst düzeydeki diplomasinin içinde yer aldıkları, ülkelerin yönetimine karıştıkları, kralların yanında söz hakkı sahibi oldukları görüldü.

Bu arada tarikatın kendine özgü ritüelleri oluşturuldu. 13. yüzyılda örgüt tümüyle ezoterik bir nitelik edindi. Giderek kendi içine kapandı. Törenlerine üyelerinden başka hiç kimse alınmaz oldu.

İlk kuruluşları sırasında benimsenmiş ilkeleri uyarınca, Tapınakçıların yoksul bir yaşam sürdürmesi, kişisel varlık edinmemeleri gerekmekteydi.

Buna karşılık, örgütsel varlık elde edebiliyorlardı. Çeşitli ülkelerde çiftlik ve liman satın alıp bunları tarikat hesabına işletmeye giriştiler.

Yalnızca mal sahibi ve işletmeci olarak kalmayıp "bankacılık" yapmaya başladılar.

13. yüzyılda, politik olmayan anlaşmazlıklarda hakemlik etmeyi de üstlendiler. Özellikle ticarette karşılaşılan önemli ve büyük uzlaşmazlıklarda Tapınakçıların aracılığına başvurulması, Avrupa'nın hemen her yerinde benimsenmişti. Bunun ötesinde, gerek papa gerekse herhangi bir ülkenin kralı vergi toplamakta sıkıntı çekecek olursa, hemen Tapınakçılara başvururdu. Onlar da bu sorunu, bir bedel karşılığında ve kısa bir sürede çözümleyiverirdi. Tapınak Şövalyeleri Tarikatı ise vergiden bağışık tutulmuştu.

Ticaret yapanlara ödünç para veriyor, bir ülkeden diğerine para transferi yapıyor, bundan da hayli kazanç elde ediyorlardı. Bunun ötesinde, gerek Haçlı Seferleri gerekse başka nedenlerle varlıklarının yitirmiş, ekonomik sıkıntılar içine düşmüş soylular bile Tapınakçılar'dan ödünç para alıyordu. Böylece Tapınakçılar, tüm Avrupa çapında büyük bir ekonomik güç haline geldi.

Çağlarındaki yeni düşünceleri, bilginin yeni boyutlarını, bilimsel gelişimleri, çağdaş teknolojinin her yeni bulgusunu günü gününe izlemekteydiler. Yararlı gördüklerini hemen kullanıma sokuyorlardı. Bu yüzden, birçok meslek ve zanaatın inceliklerini bilenlerle yakın ilişkiler kurmuşlardı. Özellikle arazi ölçümü, haritacılık, denizcilik *(navigasyon)*, yol ve köprü yapımı tekniklerinin gelişimine ellerinden geldiğince katkıda bulunuyorlardı. Bina yapımıyla da ilgilenmiyor değillerdi ama "ulaşım" konusunu yani ticaretin can damarlarını öncelikli tutuyorlardı.

Tüm bunların sonucunda Tapınakçıların çeşitli yerlerdeki mal ve mülklerinin yanı sıra, hem askerî hem de ticarî deniz filoları oluştu.

Bu arada yoksullara ve düşkünlere yardımeli uzatmaktan da geri kalmadılar. Feodal toplumsal yapıda köle sayılan halk için bir "kurtuluş umudu", soylular ve Kilise için ise bir "kâbus" olmaya dönüştüler.

Birçok yerde kendi hastane ve bakımevlerini kurdular. Bu hastanelerde yeni tedavi yöntemlerinin geliştirilmesine destek verdiler. Bu konuda **Hastaneciler**(Hospitaliyeler) ile aralarında çok yakın ve sıkı bir iş birliği oluşturulmuştu. Ancak sonraları bu olumlu ilişki bozulmaya yüz tuttu. İki tarikat arasında yer yer çekişmeler baş gösterdi. Buna karşın birçok yazar, bu yakın ilişki ve iş birliğinin öncesi nedeniyle Tapınakçılar ile Hastaneciler'i birbirine karıştırmıştır.

Tapınakçıların Sonu:

Masonluğun bazı rit ve sistemlerinde, Tapınakçılar'dan esinlenilirken, bu tarikatın Ortaçağ'daki düzen ve ilkelerinden çok, 14. yüzyıl başlarında ortadan kaldırılışı üzerinde durulur. Hatta tarikatın son büyük üstadının idam edilmesi olayı, Süleyman Mabedi'nin yapımına ilişkin alegorik öyküde Başmimar Hiram Abif'in öldürülmesi ile benzeştirilir.

Tapınakçıların hemen her şeye el atmaları, kendi başlarına buyruk oluşları, ne kralları ne Kilise'yi dinlemek bir yana dursun, kafa bile tutmaları birçokları için pek rahatsız ediciydi. **Fransa Kralı 4. Philippe** *(Güzel Filip)* bunların başında geliyordu.Odabir ara Tapınakçılar'dan borç almak zorunda kalmış, sonra tarikata katılmak istemiş, kabul edilmemişti. Bu örgütün, kendi ülkesinde kendinden daha güçlü oluşunu çekemiyordu. Örgütün Paris'te olduğu bilinen hazinesinde de gözü vardı. Hele Tapınakçılar Kıbrıs'ı terk edip Fransa'nın güneyindeki Languedoc bölgesine yerleşince, Fransa kralı için bu örgütün ortadan kaldırılması kaçınılmaz olmuştu.

Tarikatın ortadan kaldırılması mutlaka papa ile iş birliği etmeyi gerektiriyordu. Bu ise kolay değildi. Çünkü papalar, Tapınakçıların tutumundan pek hoşnut olmasalar da, doğrudan kendilerine bağlı olan bu büyük ekonomik ve siyasal gücü elden çıkarmak istemezdi. Fransa kralı, bunu da göz önüne alarak uzun vadeli bir entrika hazırladı.

1303 yılında Papa 8. Bonifacius bilinmeyen kişilerce kaçırıldı; sonradan ölü bulundu. Ardından gelen 11. Benedictus, 1305 yılında zehirlenerek öldü. Fransa kralı, Bordeaux Başpiskoposu Bertrand de Goth'un papa olarak seçilmesini sağladı ve ona **5. Clement** adını verdirdi. Bu kadarla da kalmayıp, papalığı Roma'dan Fransa'ya, Avignon kentine getirtti.

Bundan sonra papalık 1377 yılına kadar Avignon'da kaldı. Bu 70 yıl, kimi Katoliklerce "papalığın sürgün dönemi" olarak nitelenmiştir.

4. Philippe, papanın Tapınakçıları suçlayabilmesi için ona birtakım somut kanıtlar sağladı. Özellikle, bir süre önce bir anlaşmazlık sonucunda tarikattan ayrılmış olan **Esquin de Florian** adlı bir şövalyeden çok önemli bilgiler elde etti. 14 Eylül 1307 günü, ülkenin her bir yanına **13 Ekim 1307 Cuma günü** sabahı açılıp gereği yapılmak üzere kapalı zarf içinde mühürlü buyruklar dağıttırdı. Bu arada tarikatın büyük üstadı **Jacques de Molay**'ı bir vesileyle Paris'e davet etti. Jacques de Molay, yanında 60 şövalyesi ile birlikte Paris'e geldiğinde görkemli bir törenle karşılandı ama kralın buyruğu belirtilen gün ve saatte açıldığında, Fransa'daki Tapınak Şövalyeleri'nin hepsinin birden aynı anda tutuklanmasına başlandı. Ancak kimisi saklanmayı kimisi de Fransa dışına kaçmayı başardı.

Bu operasyonun pek gizli olarak yürütülmüş olması gerekirdi. Ancak bu konuda Tapınakçılara önceden bilgi sızdırılmış olduğunu gösteren bazı ipuçları vardır. Nitekim Jacques de Molay, tutuklanmadan önce örgütüne bir genelge göndermiş, tarikatın önemli ve gizli bilgilerini kapsayan tüm belgelerin yakılarak yok edilmesini sağlamıştı.

Bir çatışmaya giriştiklerinde ölünceye kadar savaşmakla ünlü olan Tapınak Şövalyeleri, kralın askerlerince tutuklanırken direniş göstermedi. Sanki nasıl davranmaları gerektiği konusunda tembihlenmiş gibiydiler. Bu konuda şöyle bir açıklama yapılmıştır:

«Asıl önemli olan Tapınakçıların kendileri değildi. Fransa kralının eline geçmemesi gereken çok daha önemli şeyler vardı. Öncelikli olan bunların kurtarılabilmesiydi. Şövalyeler nasıl olsa başlarının çaresine bakardı. Bu arada kralın askerleri oyalanmalı, şaşırtmalı ve zaman kazanılmalıydı.»

Tutuklama eyleminin ilk aşamasında, Tapınakçıların hazinesinin yönetiminden sorumlu olan şövalyeler ele geçirilemedi. Başlarında Fransa kralı ile örgütün Paris'teki karargâhına giren askerler, ne bir altın ne de bir belge bulabildi. Gerek hazine, gerekse örgütün belgeleri, Fransa kralının eyleme geçişinden önce ortadan kaldırılmıştı.

Bir söylentiye göre bunlar, Tapınakçıların Fransa'nın batısındaki La Rochelle'de kurulu limanına taşınmış, buradan aynı anda kalkan 18 ayrı gemi, bilinmeyen bir yöne ya da yönlere doğru denize açılmıştı.

Tapınakçılar tutuklandıktan sonra sıra yargılanmalarına, elbette suçlu bulunarak cezalandırılmalarına gelmişti. Papa 5. Clement, 1308 yılında **"Faciens misericordum"** başlığı altında yayımladığı bildirgede Tapınakçıların "heretik" *(sapkın)* olduğunu belirtti.

Yakalanan Tapınak Şövalyeleri, önce Fransa kralının adamları, sonra Engizisyon tarafından işkence altında sorguya çekilerek yargılandı. Kimileri yapılan işkenceye dayanamayıp konuştu. Çok garip itiraflar ortaya çıktı. Büyücülükle uğraştıkları, Haç'a tükürdükleri ve Şeytan'a taptıkları kanıtlananlar, yakılarak idam edildi.

Kimi tarihçilerin bu konudaki yorumuna göre; Tapınakçılar, kendilerini sorguya çeken engizitörleri alaya almış, olmadık saçmalıklar anlatmışlar. Kendilerinden neyi itiraf etmeleri istendiyse onu itiraf etmişler. Bir diğer deyişle kendilerine yöneltilen suçları hiç yadsımadan kabul etmişler. Sonradan itiraflarını geri almış olanlar çıkmış. Fakat onların da sonu pek farklı olmamış... Çünkü bu kez de, Hıristiyanlıkta çok büyük bir suç sayılan *"yalan yere yemin etmiş olmak"* nedeniyle idam edilmişler.

Papa 5. Clement, 1312 yılında Tapınak Şövalyeleri Tarikatı'nın kapatıldığını ilan etti.

Tapınakçılar ile ilgili sorgulama ve yargılamalar iki yıl daha sürdü. Son olarak 1314 yılında Büyük Üstat Jacques de Molay ateşte ağır ağır kızartılarak idam edildi.

Böylece Tapınak Şövalyeleri Tarikatı tarihten silinmiş oldu. Bununla birlikte, tarikatın kapatılmış olması, şövalyelerin tümüyle ortadan kalkmış olduğu anlamına gelmiyordu. Fransa'dan kaçmış, iyice saklanmış ya da tarikatın üyesi olduğunu gizlemeyi başarmış olanların dışında, tarikatın diğer ülkelerde de bir sürü şövalyesive üyesi vardı. Fransa'da bulunanların bile pek azı yakalanabilmişti.

Tapınakçıların Sonrası:

Bazı masonik kaynaklarda belirtildiğine göre; Tapınakçıların örgütleri dağıtılmışama tüm şövalyeler ortadan kalkmamıştı.

Aynı kaynaklarda belirtildiğine göre; Büyük Üstat Jacques de Molay, ölümünden birkaç gün önce, tarikatın yönetim yetkilerini gizlice bir başka şövalyeye devretmişti.

Bu kişi, kimine göre yeğeni **Beaujeu kontu**, kimine göre **Johann Larmenius**, kimine göre de **Pierre d'Aumont** idi.

Kimisi de, her üç varsayımın birden aynı anda geçerli olduğunu yani Büyük Üstat Jacpues de Molay'ın tarikatını yaşatmak üzere üç kişiyi birden yetkilendirerek görevlendirdiğini benimser.

Fransa kralının tüm diplomatik uğraşılarına karşın, diğer ülkelerin krallarından birçoğu Tapınakçılara kucak açtı. Bunların başında da, daha önce Katolik Kilisesi tarafından aforoz edilmiş olan **İskoçya Kralı Robert Bruce** geliyordu.

Masonlukta, İskoçya Kralı Robert Bruce ile Tapınakçıların ilişkisi çok önemlidir. Çünkü bu konu **İskoç Masonluğu**'nun kökeni ile bağlantılıdır ve birçok ileri ya da yüksek derecede Tapınakçılara verilen önemin gerekçesini açıklar.

Dendiğine göre; Beaujeu kontu önderliğindeki Tapınak Şövalyeleri, İsveç'e giderek orada kurulan mason localarıyla birleşti. Spekülatif Masonlukta sonradan kurulan **İsveç Riti** ile **Zinnendorf Riti**'nin tarihsel bakımdan bu birleşimden kaynaklandığı ileri sürülmüştür.

Larmenius'un önderliğini benimsemiş olan Tapınak Şövalyeleri, uzunca bir süre kendi içlerine kapanık kaldı. Neden sonra, 1804 yılında **Bernard Raymund Fabré-Palabrat** önderliğinde **"Tapınak Tarikatı"** adı altında bir yeni örgüt kurdular. Bu kuruluşta ortaya Larmenius'a verilmiş olduğu söylenen patentin tam 22 kezeldenele geçmiş olduğunu gösteren bir belge konmuştu.

Pierre d'Aumont'u önderliğindeki Tapınakçılar ise İskoçya'ya kaçtı. Oradaki mason localarıyla birleştiler.

Bu şövalyelerden bir bölümü, İskoçya'nın İngiltere ile tutuştuğu Bannockburn Savaşı'na katılıp İskoçların galibiyetini sağladı ve İngiltere'nin bu ülkeyi egemenliği altına almasını engellediler.

İskoçya'ya yerleşen Tapınakçılar, sonraları **"İskoçya Royal Tarikatı"**nı kurdu. Bundan 300 yıl kadar sonra, Spekülatif Masonlukta ilk kez "şövalyelik dereceleri" oluşturulurken, bu tarikatın ilke ve yöntemleri de örnek alındı.

Bazı kaynaklara göre Britanya'ya kaçan Tapınakçılar'dan İngiltere'ye yerleşenlerde vardı; bunlar, Londra, Bath, York ve Salisbury kentlerinde, eski geleneklerine uyarak bağımsız ordugâhlar kurdu. Bunların arasında en ünlüsü ve varlığını en uzun süre koruyabilmiş olanı, Bath ve Bristol dolaylarına örgütlenmişti: **Boudin Ordugâhı** (Baldwyn Encampment) adını taşıyordu. Ancak, 14. yüzyıldan sonra bu örgütün adı duyulmaz oldu. 18. yüzyılın ikinci yarısında yine aynı bölgede ve yine aynı adı taşıyan bir masonik sistem ortaya çıktı. Kimine göre Boudin Ordugâhı, İngiliz Masonluğu Sistemi ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Kutsal Royal Arş Tapınak Şövalyesi Rahibi Riti'nde yer alan "Tapınak Şövalyesi" derecelerinin temelini oluşturdu.

Böylece Ortaçağdaki bu tarikatın anısı, çağdaş Masonluğun ritlerinden birçoğunun ileri ve yüksek derecelerinden bazılarının kapsamında yaşatıldı. Bunun yanı sıra doğrudan kendilerini Tapınakçıların devamı sayan paramasonik niteliklikuruluşlarda oluşturuldu.

Doğrudan Tapınak Şövalyeleri Tarikatı'nın devamı olmasa da 14. yüzyılın sonraki döneminde Portekiz'de oluşturulan **"İsa'nın Şövalyeleri"** adlı örgüte değinmezsek olmaz. Bu kuruluş, Fransa Kralı 4. Philippe'in çılgına dönerek Tapınak Şövalyeleri'nin her ülkede tutuklanmasına ilişkin girişimlerine tepki gösterip, kendi ülkesinde Tapınak Şövalyeleri'ne kucak açarak kendi koyduğu kurallar altında çalışmalarını sağlayan Kral 1. Dinis tarafından örgütlenmiş ve uzun süre denizcilikle uğraşarak varlığını sürdürmüştü.

İsa Şövalyeleri

Por. Cavaleiros de Cristo; *Fra.* Chevaliers du Christ; *İng.* Knights of Christ

14. yüzyılda Tapınakçıların ortadan kaldırılmasından sonra, bu tarikatın geri kalan üyelerinden bazılarının Portekiz'de kendilerine takmış oldukları ad.

Devir Patenti

Lat. Carta Transmissionis; *Fra.* Carte de Transmission;
İng. Charter of Transmission; *Alm.* Uebertragungstiftsbrief

Belli bir yetkinin başkasına devredilmiş olduğunu gösteren belge.

Masonlukta bu tür bir patent pek ender olarak kullanılır. Böyle bir belge özellikle **Tapınakçılar** ile ilgili tarihsel anlatılarda sözkonusu edilir. Tapınakçıların sonbüyük üstadı **Jacques de Molay**'ın, ölümünden kısa bir süre önce, yetkilerinin tümünü bir başka Tapınak Şövalyesi'ne devretmiş olduğu söylenir. Bu işlemin Tapınakçıların geleneklerine aykırı oluşu bir yana dursun, böyle bir belge düzenlenmişse kime verilmiş olduğu da belli değildir.

Yeni Tapınakçılar

Fra. Néo Templiers; *İng.* New Templars; *Alm.* Neutempler

19. yüzyıl başlarında Fransa'da "Tapınak Tarikatı" adı altında kurulmuş olan beş dereceli bir tarikatın üyeleri.

Tapınak Tarikatı

Fra. Ordre du Temple; *İng.* Order of the Temple; *Alm.* Tempelorden

Tapınakçılar'ın devamı olduğunu ileri sürerek, 18'inci yüzyılda canlanmış ve asıl etkinlikleri 19'uncu yüzyılda görülmüş bir ezoterik örgüt.

Bu tarikata göre; Tapınakçılar'ın 1314 yılında Paris'te idam edilen son büyük üstadı **Jacques de Molay**, ölümünden önce yetkisini John Mark Larmenius'a devretmişti. Dendiğine göre, Larmenius'un önderlikettiği bir grup tapınak şövalyesi, tarikatın varlığını korumuştu.

Gene bu tarikatın ileri sürdüğüne göre; 1324 yılında Larmenius, Tapınak Şövalyeleri Tarikatı'nın büyük üstadı sıfatıyla bir patent düzenlemişti. Bupatent,bundan sonra tarikatın her büyük üstadı tarafından kendinden sonra gelene devredilmişti. Bu devir işlemi sırasında, patenti devreden ve devralan büyük üstatlar, patentin altını imzalamışlardı.

Böylece Larmenius'un patenti, tarikatın son büyük üstadı olan Bernard Raymund Fabré-Palaprat'a devredilinceye kadar 22 kez el değiştirmişti.

Bu patent **Tabula Aurea Larmenii** olarak anılır.

18'inci yüzyıl başlarına gelininceye kadar geçen yaklaşık dört yüz yıl boyunca, bu tarikatın ne yapmış olduğu bilinmemektedir. Tapınakçılar'dan artakalan şövalyelerden bir bölümü, Papa Clementhus V tarafından çıkarılan bir özel izinle **"İsa'nın Şövalyeleri"** adını alarak Kilise yararına çalışmaya girişmişlerdi. Fakat bunun Mabet Tarikatı ile bir ilgisi yoktur.

Tapınak Tarikatı'nın ortaya çıkışının, 1682 yılında Fransa'da "La Pétite Resurrection des Templiers" (Tapınakçıların Küçük Yeniden Canlanışı) adlı bir derneğin kuruluşuyla birlikte sağlandığı sanılmaktadır. Bu dernek Fransa Kralı Louis XIV tarafından kapatılmış, kalıntılarını sonradan Orléans Dükü Philip toplamıştır. Spekülâtif Masonluk tarihinin ünlü çehrelerden biri olan Orléans dükünün 1705 yılında yeniden düzenlediği Tapınak Tarikatı, asıl gelişimini, bundan yüz yıl kadar sonra **Bernard Raymund Fabré-Palaprat**'ın yönetimi altında göstermiştir.

Bu tarikat, mason ritlerine çok benzer bir sistem içinde derecelendirilmiştir. Hatta derecelerinin birçoğu, doğrudan Spekülâtif Masonluğun artık iyice gelişmiş olan derecelerinden, özellikle Eski ve Kabul Edilmiş İskoç (Skoç) Riti'nden yararlanılarak düzenlenmiştir.

Tarikatın dereceleri ve bunların Eski ve Kabul Edilmiş İskoç (Skoç) Riti'ndeki karşılıkları şöyledir:

1. İnisiye (Çırak)
2. İçerinin İnisiyesi (Kalfa)
3. Uzman (Üstat)
4. Doğu Uzmanı (On Beşler Seçilmişi)
5. Aziz Yahya'nın Kara Kartalı'nın Büyük Uzmanı (Kudüs Prensi)
6. Tarikat Adayı (Rozkrua Şövalyesi)
7. Silâhtar (Mabet Komandörü Şövalyesi)
8. Şövalye (Kadoş Şövalyesi)

18'inci yüzyılda, bu tarikata girmek isteyen adayların Katolik olmaları zorunlu görülüyordu. Bu açıdan tarikat kendi içinde bir çelişki yaşıyordu. 1814 yılından sonra ise, tarikatın öğretimine başta Yuhanna İncili'ne dayanan, fakat yer yer birtakım değişiklikler de içeren birtakım dinsel inanç ilkeleri yerleştirildi.

Bu yenileştirilmiş sisteme **"Yuhanizm"** adı verildi. Böylelikle Mabet Tarikatı, bir dinsel mezhep olmaya dönüştü.

Bir süre denenen bu sistemin tutmadığı görüldü. Bundan sonra da ne Mabet Tarikatı'ndan ne de Yuhanistler'den ses çıkar ve söz edilir oldu. Ancak, bazı kaynaklarda belirtildiğine göre bu sessizlik, tarikatın 18'inci yüzyıl öncesindeolduğu gibi kendi içine kapanmış olmasından ileri gelmektedir.

Taşçı

İng. Squareman

Operatif Masonluk döneminde İngiltere'de, işi taş kesmek, yontmak, şekillendirmek ve işlemek olan kişi.

17. yüzyıl ve öncesinde, Avrupa'da "taşçılar" ve "özgür masonlar", genellikle benzer hatta aynı adlarla anıldıklarından, zaman zaman birbirlerine karıştırılmışlardır. Bunun nedeni, geleneksel yapıcılık mesleği ve sanatı ile taşçılığın birbirleriyle yakından ilgili oluşudur. Nitekim Ortaçağ döneminde yapıcılık mesleği ve sanatı doğrudan taşçılığı da içermiştir.

Ortaçağ sonrasında Büyük Britanya'da bu iki meslek arasındaki farkın daha belirgin bir şekilde ortaya konulabilmesi bakımından, taşçılar, Türkçedeki tam karşılığı "kareci" olarak verilebilecek bir nitelikle anılmıştır.

Teavün Sandığı

Türk Masonluğu'nda, 1930'lu yıllarda kurulmuş olan bir sosyal yardımlaşma fonu.

Bu fonun amacı, Sonsuz Doğu'ya göçen bir kardeşin, gereksinmesi olan dul eşi ve yetim çocuklarını gözetmekti. 1935 yılında Türkiye'de Masonluk uykuya girince bu sandık da ortadan kalktı.

Tekâmül-ü Fikrî Cemiyeti

Türkiye'de masonların Dernekler Kanunu'na uygun olarak kurmuş olduklarılk resmî dernek.

1927 yılında kurulmuş olan bu dernek, **Türkiye Büyük Maşrıkı**'nın, ilk resmî örgütüydü. 1929'da adı **Türk Yükseltme Cemiyeti** olarak değiştirildi.

Temel Yasa

Eş. Ana Yasa; *Esk.* Kanun-u Esasî;
Fra. Constitutions; *İng.* Constitutions; *Alm.* Konstitutionen

Spekülatif Masonlukta, örgütsel olarak bir mason kuruluşunun, bireysel olarak da her masonun uyması ve uygulaması gereken temel kurallar.

Masonlukta "temel yasa"dan söz edilince, özellikle simgesel derecelerde çalışan obediyansların ve bu obediyanslara bağlı locaların uyması ve uygulaması gereken bir genel yasa anlaşılır. Ayrıca, her obediyansın kendine özgü birtakım yasaları ve tüzükleri de olabilir. Bu özel yasalar ve tüzükler, bir başka obediyansta geçerli değildir; ancak, temel yasaya aykırı olmamaları gerekir.

Masonluğun temel yasası, gerek örgütsel kuralları gerekse masonların yükümlülükleri bakımından, salt masonik bir yasadır. Ülkelerin ulusal yasalarına aykırı ya da onlarla çelişkili değildir. Yalnızca mason kuruluşları ve masonlar için bağlayıcıdır. Ulusal yasalara oranla bir üstünlüğü ya da önceliği yoktur.

Masonlukta, bazı ritlerin ve masonik sistemlerin de kendilerine özgü yasaları vardır. Bunlar da, herhangi bir obediyansın kendine özgü yasa ve tüzükleri gibi, özel nitelik taşır. Bağlayıcılıkları, yalnızca ilgili rit ya da masonik sistemde çalışan kuruluşlar ve birimler ile bu birimlerin üyeleri için geçerlidir. Bu tür yasalar arasında en ünlüsü **"Eski ve Kabul Edilmiş İskoç (Skoç) Riti'nin Anayasası"**dır.

Spekülatif Masonluğun ilk ve özgün temel yasası, 1723 tarihini taşır. Bundan sonra, bu temel yasanın üzerinde yer yer birtakım değişiklikler yapılarak başka temel yasalar da hazırlanmıştır. Her mason kuruluşu, hangi temel yasa kendi masonik anlayışlarına daha uygun düşmekteyse onu benimsemiştir.

Aslında, tanımına bakılacak olursa, Masonluğun tek ve evrensel nitelikli bir temel yasasının bulunması gerekir. Fakat mason kuruluşları arasında, masonik ilkeler üzerinde doğan uyuşmazlıklar ve bunun sonucunda oluşan bölünmeler,dünyadatek bir temel yasanın benimsenmesine olanak vermemiştir.

Spekülatif Masonluğun Özgün Temel Yasasının Hazırlanması:

1717 yılında Londra Büyük Locası kurulduğunda, İngiltere'nin diğer yörelerindeki mason localarından bir bölümü, bu şekildeki bir kuruluşun, Masonluğun eski geleneklerine uymadığını ileri sürmüş, hatta Londra Büyük Locası'nı *"Masonluğun adına leke düşürmek"* ile suçlamıştı.

Bunun üzerine, Londra Büyük Locası'nın ikinci büyük üstadı **George Payne,** bu kuruluşu daha sağlam bir temele oturtmak amacıyla, bir yasa hazırlanmasını gerekli gördü. Çünkü, geçerliliği sürmekte olan eski Operatif Masonluk Yasaları, spekülatif niteliği operatif niteliğine oranla çok daha ağır basan Londra Büyük Locası'na yetmiyor, gereksinmeleri karşılamıyordu.

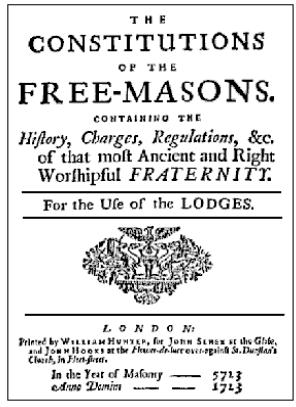
Ancak, bugün "Operatif Masonluk" olarak andığımız geleneksel yapıcılık mesleğive sanatı da tümüyle ortadan kalkmış değildi. Hatta bu meslek ve sanatın yakın bir gelecekte tümüyle varlığını yitireceği bile düşünülmemişti. Hazırlanacak olan temel yasanın, hem Operatif Masonluğu hem de Spekülatif Masonluğu içermesi gerektiği öngörülmüştü.

Bunun için de Operatif Masonluğun eski yasalarından yararlanılması gerekliydi.Bu amaçla, ülkenin dört bir yanında bulunan tüm el yazması masonik belgelerin, incelenmek ve değerlendirilmek üzere toplanmasına girişildi.

Ancak toplanan belgeler, o yıl Londra Büyük Locası'nın binasında çıkan biryangında yitirildi.

Bazı masonik yazarların bu konuda komplocu bir savı vardır: *«Bu yangın, eski belgelerin ortadan kaldırılarak, Spekülatif Masonluğun Operatif Masonluk ileolan bağlarının iyiden iyiye koparılması için kasten çıkarılmıştır.»* derler. Bu iddia kanıtlanamasa bile, bundan üç yıl kadar sonra ele geçmiş olan diğer birtakım eski el yazması belgelerin yakılarak kasten yok edilmiş olduğu bilinmektedir.

Londra Büyük Locası'nın üçüncü büyük üstadı **Jean Theophile Désaguliers**,temel yasa taslağı hazırlığında büyük çaba harcadı.

THE
CONSTITUTIONS
OF THE
FREE-MASONS.
CONTAINING THE
History, Charges, Regulations, &c.
of that moſt Ancient and Right
Worſhipful *FRATERNITY.*
For the Uſe of the LODGES.
LONDON:
Printed by WILLIAM HUNTER, for JOHN SENEX at the Globe,
and JOHN HOOKE at the *Flower-de-luce* over-againſt St. Dunſtan's
Church, in *Fleet-ſtreet.*
In the Year of Maſonry —— 5713
Anno Domini —— —— 1713

Ertesi yıl yine büyük üstat olan George Payne, Désaguliers tarafından hazırlanan taslağı, büyük loca genel kurulundan geçiremedi.

1721 yılında büyük üstat olan **Montagu Dükü John**, tasarıyı tümüyle yeni baştan hazırlaması için **James Anderson**'u görevlendirdi.

Anderson'un çalışması, üzerinde birtakım değişiklikler yapıldıktan sonra büyük loca genel kuruluna sunuldu.25 Mart 1722'de onaylandı. Yürürlüğe, **Wharton Dükü Philip**'in büyük üstatlık döneminde, 17 Ocak 1723 tarihinde girebildi.

Masonluğun bu özgün temel yasası, bazı masonik yazında **"Anderson Yasaları"** olarak anılır. Bunun birkaç nedeni vardır:

- Temel Yasa kitabının başında yer alan tarihsel bölümü doğrudan Anderson yazmıştır.
- Temel yasanın sonunda, o tarihte Londra Büyük Locası'na bağlı olan tüm locaların yetkililerinin yanı sıra Anderson'un adı belirtilirken, altında ***"bu kitabın yazarı"*** sözü de geçer.
- Özellikle dinsel çevreler bu temel yasaya karşı tepki gösterince; gerekli savunmanın yapılması, öncelikle, bir din adamı olan Anderson'a düşmüştür.
- Anderson, bu yasayı, 1738 yılında kendi başına değiştirip, "Yeni Yasa Kitabı" başlığını taşımak üzere yazarı olarak kendi adı altında yayımlamıştır.
- Bu yasanın aslında "Masonluğun temel yasası" değil, "Anderson'un birçalışması" olduğunu vurgulamak, bu yasayı benimsemeyenlerin işine gelmiştir.

Özgün Temel Yasanın Kapsamı:

1723 tarihli temel yasayı içeren kitap 91 sayfadan oluşur. Désaguliers tarafından kaleme alınmış olan bir önsözden sonra, 48 sayfa tutan bir tarihsel bölüm vardır. Bu bölüm birçok yanlışlık ve kronolojik çelişkiler ile doludur. Bu bölümde sözü geçen Eski El Yazmaları ise bulunamamıştır.

Bundan sonraki 21 sayfanın başlığı **"Yükümlülükler"** dir. Temel yasanın asıl bölümü burasıdır. Burada, masonların ödev ve görevlerinin neler olduğu, locaların nasıl kurulacağı, görevlilerin nasıl seçileceği, masonların tutum ve davranışlarının nasıl olması gerektiği, locaların toplantılarının nasıl yürütüleceği, 6 konu başlığı altında toplanmıştır.

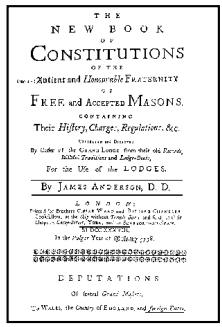
Yükümlülükler bölümü bir "son söz" ile bitirildikten sonra, 20 sayfa tutan bir diğer bölümde marşlar ve şarkılar yer alır. Bunlar, o dönemde loca toplantıları kapatılmadan önce ve kardeş sofralarında hep birlikte okunması gelenekselleştirilmiş olan masonik nitelikli ilahîlerdir.

Temel Yasa Üzerindeki Değişiklikler:

Spekülatif Masonluğun 1723 tarihli özgün temel yasasına ilk sert tepki York Locası'ndan geldi. Bu tepki, Londra Büyük Locası'nın hiç de beklemediği boyutta yandaş topladı.

Londra Büyük Locası, 1725'de adının İngiltere Büyük Locası olduğunu ilan etti. Anglikan Kilisesi ise, bu yasanın Hıristiyanlığın ilkelerine uymadığını ileri sürdü; bu konuda Anderson'un yaptığı açıklamaları yeterli bulmayıp büyük locanın açık bir bildirge yayınlamasını istedi.

Özellikle dinsel çevreler ile onları destekleyen güçlerin baskılarına dayanamayan İngiltere Büyük Locası, yasanın bazı yerlerinin uyumluca düzeltilmesi için yine James Anderson'a görev verdi.

THE
NEW BOOK
OF
CONSTITUTIONS
OF THE
Antient and Honourable FRATERNITY
OF
FREE and ACCEPTED MASONS.
CONTAINING
Their History, Charges, Regulations, &c.
DEPUTATIONS

Anderson'un hazırladığı değişiklik tasarısı, uzun tartışmalardan sonra genel kurulda kabul edildi. Bunun üzerine Anderson, 1738 yılında bu temel yasayı **"Yeni Yasa Kitabı"** adı altında yayımladı.

Aslında temel yasanın bu ikinci basımında, yalnızca Masonluğu ilgilendiren fazlabir değişiklik yoktu. Konu öncelikle "din ve inanç sorunu" üzerinde yoğunlaşıyordu. Değiştirilen birkaç sözcük ve tümce ile 1723 tarihli temel yasanın lâik ve evrensel kimliği kaldırılmış, Masonluğa belirli bir dinsel nitelik verilmesine çalışılmıştı. Bu arada, kitabın başındaki tarihsel bölüm üzerinde düzeltmeler yapılmış, bu bölüme açıklamalar ve yorumlar katılmıştı.

1738 tarihli "Yeni Yasa Kitabı"nın, 1723 tarihli yasanın yerini alması öngörülmüştü. Fakat bu gerçekleşemedi; İngiliz Masonluğu, benimsenip yürürlükte olacak temel yasa bakımından bir uzlaşmazlık, giderek bir çekişme içine girdi. Kıta Avrupa'sındaki mason kuruluşları ise 1723 tarihli temel yasayı geçerli tutmuşlardı. 1738 yılında yapılan değişiklikten etkilenmediler.

AHIMAN REZON
OLD and NEW REGULATIONS

İngiliz Masonluğu içinde beklenen bölünme 1751 yılında oluştu. Masonluğun 17. yüzyıl ve öncesinden kalma eski yöntem ve geleneklerine bağlı kalınmasını savunan, bundan ötürü de kısaca Eskiler *(Antients)* olarak anılan grup, yeni bir temel yasa hazırlığına girişti. **Laurence Dermott**'un hazırladığı ve **"Ahiman Rezon"** adını verdiği temel yasa, 1756 yılında kabul edildi.

Masonluğa yepyeni ve çağdaş bir kimlik kazandırılması gerektiğini savunmakta olan, bu nedenle de Yeniler *(Moderns)* olarak anılan İngiltere Büyük Locası ise 1723 tarihli özgün temel yasaya döndü.

Her iki grup da bundan sonra temel yasa üzerinde yer yer birtakım değişiklikler yaptı. Eskiler'in benimsediği temel yasa (Ahiman Rezon), 1764, 1778 ve 1787 yıllarında olmak üzere üç kez, Yeniler'in benimsediği temel yasa da 1767 ve 1784 yıllarında iki kez değiştirildi.

Eskiler'in temel yasası üzerinde biraz daha duralım.

Ahiman Rezon

Tarihte "Eski Kuruluşlara Göre İngiltere Özgür Masonları Büyük Locası" adını taşımış olan İngiliz obediyansının temel yasası.

18. yüzyılda İngiltere'deki masonlar, Masonluğun temel yasasının kapsamı üzerinde bir türlü uyuşmaya varamamıştı. İngiltere Büyük Locası, çağın koşul ve gerekleriyle uyum sağlamaktan yanaydı; 1723 tarihli özgün temel yasaya olan bağlılığını koruyor, James Anderson'un 1738 yılında yaptığı değişikliği göz ardı ediyordu.

Ancak, özellikle İrlandalı masonların çoğunlukta olduğu bazı localar İngiltere Büyük Locası'nın bu tutumuna karşı çıkıyor, Operatif Masonluğun eski geleneklerinin hiç değiştirilmeksizin korunması gerektiğini savunuyorlardı.

1751 yılında İngiliz Masonluğu ikiye bölündü. Eskiye bağlılıktan yana olanlara kısaca **Eskiler** *(Antients)*, çağdaşlaşmayı savunanlara ise kısaca **Yeniler** *(Moderns)* denir oldu. Eskiler, Masonluktaki ünlü çehrelerden **Laurence Dermott** tarafından hazırlanıp, "Ahiman Rezon" adı verilmiş temel yasayı benimsedi.

Bir terim olarak "Ahiman Rezon"un sözlük anlamı üzerinde ayrı görüşler vardır. İbranicede ahim"kardeşler", manah "seçmek", ratzon "yasa" anlamına gelir. Böyle olunca, Ahiman Rezon "Kardeşlerin Seçtiği Yasa" anlamına gelir.

Bir diğer etimolojik değerlendirmeye göre; Ahiman Rezon, "gerçek ve inanmış bir kardeşin görüşleri" anlamındadır.

Bu terimin aslının İspanyolcadan türetilme olduğunuileri sürenlere göre, ahiman rezon "bütün ilkelerin toplamı" demektir.

Ahiman Rezon, Eskiler ile Yeniler arasındaki görüş farklarını, Eskiler'den yana olmak üzere ortaya koymuştur. Buna göre, kendilerine "mason" adını takmış birtakım kişiler, Masonluk mesleği üzerine pek az şey bilmelerine karşın loca ve ritüellerinibu eski ve pek saygın kurumun üzerine kurmaya kalkışmışlardır.

Ahiman Rezon, kapsamı bakımından, James Anderson'un, Masonluğun 1723 tarihli özgün temel yasası üzerinde birtakım değişiklikler yaptıktan sonra 1738'de yayımladığı "Yeni Yasa Kitabı"na benzer. Ancak 1738 tarihli kitapta, öncekinin en önemli bölümü olan "Yükümlülükler"e pek az ek yapılmıştır.

Ahiman Rezon'da Operatif Masonluk dönemine özgü Eski Yükümlülükler'e özenle yer verilmiştir. Bir mason locasının kurulması ile locanın yönetimine ilişkin kuralların, Operatif Masonluk döneminden kalma gelenek ve yöntemlerle uyumlu olması öngörülmüştür.

Konuya genel olarak Masonluk tarihi açısından bakıldığında Ahiman Rezon adlıbu yasanın asıl önemi, bu yasayı benimseyen locaların kullandığı ritüellerin yenibaştan düzenlenmesini gerektirmiş olmasıdır.

İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın Temel Yasası:

İngiliz Masonluğu, kendi içindeki ayrılığı giderip 1813 yılında birleşir birleşmez, temel yasa konusu gündeme geldi. **Peter Gilkes** yönetiminde oluşturulan bir kurul, İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın temel yasasını yeni baştan hazırladı. Bu yasa, genel kurulda uzun uzun tartışıldı. Sonunda onaylanarak 1815 yılında yürürlüğegirdi.

Bu temel yasa, Eskiler ile Yeniler'in benimsedikleri temel yasalar arasında orta yolu bulan bir uzlaştırma yasası değildi. Şekil bakımından önceki yasalara benziyorsa da kapsam bakımından yeni baştan ve salt Spekülatif Masonluk için hazırlanmıştı. Bir diğer deyişle, bu temel yasa ile Masonluğun geleneksel yapıcılık mesleği vesanatıile olan örgütsel bağları koparılmıştı.

Bu temel yasanın yürürlüğe girmesi Anglosakson Masonluğu'nundabaşlangıcıoldu. Çünkü her ne kadar bu temel yasa "İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın TemelYasası" olarak anılıyorsa da 1815 yılında İngiltere Birleşik Büyük Locası bunu önceki yüzyılda olduğu gibi yalnızca kendi örgütü için değil, evrensel boyutta masonik otoritesini ve egemenliğini benimseyen diğer obediyansların tümü için geçerliolmak üzere hazırlamıştı.

Ancak bu yasanın dünya yüzüne yayılmış olan diğer mason örgütlerince de kabul edilmesi, kendiliğinden olamazdı. Bunun için çaba göstermek, diplomatik çalışmalar yapmak gerekiyordu. O dönemdeki İngiltere kralı aynı zamanda İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın büyük üstadı olduğu için, bu konuda dünya çapında bir girişimde bulunuldu. Fakat temel yasanın başka obediyanslara İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın genel kurulunda benimsenmiş olduğu gibi kabul ettirilmesinin zor olduğu görüldü.

Bunun üzerine, doğrudan temel yasanın değil, bu yasanın kapsamında yer almayan "örgütsel düzen ilkeleri"nin kabul ettirilmesi için çaba gösterilmesine başlandı. Bunda ise başarı elde edildi. Bu ilkeler, dönüp dolaşıp İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın dünyada **"Masonluğun asal otoritesi"** olduğu sonucuna bağlanıyordu. Böyle olunca da her obediyansın kendine özgü yasaları her ne olursa olsun, İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın Temel Yasası, Masonluğun dünya çapında genel olarak geçerliliği olan bir temel yasa niteliğini kazandı.

Aslında İngiltere Birleşik Büyük Locası temel yasanın onaylanması üzerinde pek fazla diretmedi. İlkelerin benimsenmesini yeterli buldu. Nitekim günümüzde Anglosakson Masonluğu topluluğunda yer almakla birlikte, 1723 tarihli özgün temel yasayı ya da "Ahiman Rezon" olarak da anılan 1756 tarihli temel yasayı benimsemeyi sürdüren obediyanslar vardır.

Fransa Büyük Doğusu'nun Temel Yasası:

Çağdaş Masonlukta evrensel boyutta geçerli olduğu ileri sürülen temel yasalardan biri de, 1849 yılında Fransa Büyük Doğusu *(Grand Orient de France)* adlı obediyansın genel kurulunda kabul edilerek yürürlüğe girmiş olan yasadır.

Aslında ne İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın Temel Yasası, ne Fransa Büyük Doğusu'nun Temel Yasası Masonlukta evrensel boyutta kabul görmüş değildir.

Spekülatif Masonluğun 1723 tarihli ilk temel yasası bile böyle bir başarıyı elde edememiştir. Bununla birlikte, belli bir Masonluk anlayışını benimseyen, yönetimi altında da çok sayıda loca bulunan obediyanslar, genellikle kendilerinin tüm Dünya Masonluğu'nu temsil ettiklerini ileri sürer, kendi genel kurullarında kabul edilmiş bir yasayı da sanki dünyadaki tüm mason obediyanslarınca benimsenmiş gibi gösterir.

Nitekim Fransa Büyük Doğusu'nun Temel Yasası da bunlardan biridir.

Fransa Büyük Doğusu'nun Temel Yasası'nın, diğer temel yasalardan farklı olan üç önemli özelliği vardır:

a) 1723 tarihli özgün temel yasayı yadsımamakla birlikte bunun geçerliliğini yitirmiş bölümlerini çıkarıp, birtakım değişiklikler yaparak çağdaşlaştırması;

b) Temel yasayı, çelişkili anlamlara gelebilecek ya da değişik şekillerde yorum yapılmasına yol açabilecek sözcük ve anlatımlardan arındırması;

c) Artık hiçbir uygulama alanı olmayan Operatif Masonluk öğelerini, birtakım simgesel yorum ve değerlendirmelere gerek kalmayacak şekilde kaldırması.

Spekülatif Masonluğun 18. yüzyılda düzenlenmiş temel yasalarında olduğu gibi, Fransa Büyük Doğusu'nun 1849 tarihli temel yasasında da önceleri bir takım dinsel yada inançsal nitelikli öğeler vardı.

1877 yılında yapılan bir değişiklikle, temel yasadaki dinsel ve inançsal nitelikli ya da dinsel yaklaşımlarla değerlendirilebilecek tüm öğeler ayıklandı. Bu nedenle de Tutucu Masonluk anlayışını benimseyen obediyanslar Fransa Büyük Doğusu'nu **"klandesten"** olarak niteledi.

1971 yılında Fransa Büyük Doğusu, temel yasasını görünüm bakımından da değiştirip tümüyle Fransız Masonluğu ile uyumlu bir duruma getirdi. Bu temel yasa da, diğerleri gibi, Fransa dışındaki bazı obediyanslarca benimsendi.

Thesaurensis

Latince: "Haznedar"

Bir Roma kolejinde, para işlerini yürüten görevli.

Tiyatro Yapıtları (Masonik)

Özellikle 18. yüzyılda, kısmen de 19. yüzyılın ilk yarısında, Masonluk ile ilgili, hatta doğrudan masonik bir nitelik taşıyan tiyatro yapıtları kaleme alınmış, bunlardan birçoğu zaman zaman açıkça sergilenmiştir. Toplam sayısı 40'ı bulan bu yapıtlardan çoğunun yazarı bilinmemektedir. En çok ilgi çekmiş olanları şunlardır:

- "The Generous Freemason" *(Cömert Mason)* adlı opera; Londra, 1730.
- "Les Franc-maçons" *(Masonlar)*; Paris, 1739.
- "Das Geheimniss der Freimaurer" *(Masonun Sırrı)*; Frankfurt ve Leipzig, 1741.
- "Harlequin Freemason" *(Soytarı Mason)* adlı pantomim; Londra, 1781.
- "Solomon's Temple" *(Süleyman Mabedi)* adlı oratoryo; Londra, 1781.
- "Die Tempelherren" *(Tampliyeler);* Almanya'nın çeşitli kentleri, 1788
- "Odon de Saint-Amand, Grand Maître des Templiers" *(Tapınakçıların Büyük Üstadı Odon de Saint-Amand);* Paris, 1806
- "La Mort de Jacques Molai" *(Jacques Molay'ın Ölümü);* Paris, 1812.

Ayrıca, günümüzde bile sık sık çeşitli yerlerde sergilenmesi süren Mozart'ın ünlü operası "Sihirli Flüt" de masonik nitelik taşıyan sahne yapıtlarından biridir.

Töton Şövalyeleri

Fra. Chevaliers teutoniques; *İng*. Teutonic Knights; *Alm*. Tötonische Ritter

Ortaçağ'da oluşturulmuş şövalyelik tarikatlarından biri.

Bu şövalyelik örgütü, 1190 yılında, 3. Haçlı Seferi sırasında, Suabia Dükü Friedrich tarafından kurulmuştu. Önceleri salt Germen kökenli şövalyelere özgü tutulmuştu. Bu nedenle "Germen Şövalyeleri" olarak da anılmışlardır.

Başlangıçta bu şövalyeler topluluğunun bir tarikata dönüşmesi hiç de sözkonusu değildi. Kudüs'te bulundukları sırada Tapınak Şövalyeleri'nden esinlendiler ve onları âdeta taklit ettiler. Ancak Tapınakçılar gibi Doğu'da ve kendi içlerine kapanık kalmadılar. Avrupa ülkelerinde örgütlendiler ve açık çalışmalar yaptılar.

Kudüs'ün yine Müslümanların eline geçmesi üzerine, Töton Şövalyeleri'nin merkezi 1297 yılında önce Venedik sonra Marburg kentine alındı. Etkin olarak, 14. yüzyıl başlarından 16. yüzyıl sonlarına kadar Prusya ve Polonya'da görüldüler.

Töton Şövalyeleri, birçoğunun mezhep değiştirerek Protestan olmasınedeniyle zaman içinde çözülüp dağıldı. Buna karşın bazı birimleri, 18. yüzyıl sonlarına kadar özellikle Avusturya ve Almanya'nın bazı yörelerinde varlığını sürdürdü.

Napoleon Bonaparte, 1809 yılında b örgütü tümüyle ortadan kaldırdı. Fakat bu bile tarihten tümüyle silinmelerine yetmedi. Daha sonra da zaman zaman adları duyuldu.

Töton Şövalyeleri'nin dış görünüşlerindeki en belirgin özelliği, giysilerinde, göğüslerinin üzerinde **"Tötonik Haç"** olarak anılan bir simgeyi taşımakta olmalarıydı. Ayrıca, siyah giysilerinin üzerine beyaz renkli mantomsu bir pelerin alırlardı. Nitekim bu nedenle Töton Şövalyeleri Tarikatı **"Beyaz Manto Tarikatı"** olarak da anılmıştır.

Beyaz Manto Tarikatı

Alm. Weissmantelorden; *Fra*. Ordre du Manteau blanc; *İng*. Order of the White Mantle

Ortaçağ şövalyelik tarikatlarından biri.

Bu tarikatı Töton Şövalyeleri kurmuştu. Tarikatın adı, bu şövalyelerin, göğsü üzerinde bir Tötonik Haç bulunan beyaz bir tünik ya da manto giymeleriydi.

Trinisoflar

Fra. Trinisophes; *İng*. Trinisophs

1816 yılında Fransa'da kurulmuş olan bir masonlar topluluğu.

Bu topluluk, ünlü Fransız masonik araştırıcı ve yazar **Jean-Baptiste Marie** Ragon'un önderliğinde kurulmuştu. Ritler arasında bir ayırım gütmeksizin, ritüelik ayrıntıların filozofik düzeyde yorum ve değerlendirmelerini yapmayı amaçlıyordu.

Etimolojik bakımdan Yunancadan alınma olan "trinisof" sözcüğü, "üç bilimin öğrencisi" anlamına gelir. Trinisoflar, bu üç bilimi, "Masonluğun üç simgesel derecesinin kendilerine özgü öğretimi" olarak almışlardı.

Trinisoflar, sonradan doğrudan simgesel derecelerde çalışan bir masonik araştırma locası çatısı altında toplandı. 19. yüzyılın Fransız masonik araştırıcı ve yazarlarının çoğu da bu locada yetişti.

Trismejist

Eş. Trismegiste, Trismegistus

Latince: "Üç kez bilgin" ya da "üç kez en yüce".

Tarih boyunca bu sıfat genel olarak değil, özel olarak Hermes'i nitelemek hattaonun asal niteliği olmak üzere kullanılmıştır.

Tufan Öncesi Masonluk

Fra. Maçonnerie antédiluvien; *İng*. Antedeluvian Masonry
Alm. Vorüberschw emmungische Meurerei

Masonluğun efsanesel nitelikli öykülerinden bazılarına göre, Operatif Masonluk mesleğinin Tufan'dan önceki kökleri.

Bu kapsamda özellikle iki konu vardır:

a) Enoş'un yeraltında birbiri üstüne dokuz gizli kubbe yapması;

b) Jabel'in geometriyi, Tubal-kain'in de demircilik sanatını bularak, tüm bilgilerini iki sütun üzerine işlemeleri.

Bu konu bir de "Primitif Masonluk" kavramını gündeme getirir.

Primitif Masonluk

Fra. Maçonnerie primitive; *İng*. Primitive Freemasonry; *Alm*. Primitive Fremaurerei

Bazı masonik yazında geçen bir tanımuyarınca; "Tarih Öncesi Çağların Masonluğu".

Bu terimin kullanımıyla, bir yandan OperatifMasonluğun, diğer yandan da Spekülatif Masonluğun çokeskitarihlere uzanan kökenlerinden sözedilir. OperatifMasonluğunilkel tarihi Babil Kulesi'nin yapımına kadar uzandırılırken, Spekülatif Masonluğun tarihsel kökeni de, antikçağların ezoterik nitelikli ekol ve kurumlarına bağlanır.

Bazı masonik yazarlar ise Primitif Masonluğu, antik çağlardaki Eski Misterler ile özdeşleştirir.

Kimisi de bu kökeni Tufan'dan da önce başlatır ve birtakım efsanesel nitelikli kaynaklara bağlar. Buna karşılık kimileri de çağdaş masonik düşüncenin yüzyıllar önce doğduğu görüşüyle, birtakımeski ezoterik ekollerin primitif nitelikli yani ilkel bir Masonluk olduğunu belirtir.

Turkopol

Fra. Turcopolier; *İng*. Turcopolier

Eski ve Kabul Edilmiş İskoç (Skoç) Riti'nin bazı uygulamalarında, bu ritin 30. derecesini yöneten masonik kurulun görevlilerinden birinin görev unvanı.

Tarihsel kökeni bakımından "Turkopol" olarak anılan kişiler, Tapınak Şövalyelerinin çevre halkından aralarına aldıkları ve yararlandıkları kişilerdi.

Tutulmuş Bölge

Fra. Territoire occupé; *İng*. Occupied Territory; *Alm*. Besitzendes Gebiet

Bir ülkede ya da bu ülkeyi oluşturan bağımsız ve özerk eyaletlerde, tümüyle örgütlenmiş tek bir mason obediyansının etkinlikte bulunması durumu.

Masonlukta kuramsal olarak, bir ülkede ya da bu ülkeyi oluşturan özerk eyaletlerin herhangi birinde tek bir obediyans (büyük loca ya da büyük doğu) bulunmasıgerekir. Eğer kurulmuş bir obediyans varsa, burası bundan böyle bir "tutulmuş bölge" niteliğini taşıyacağı için bir diğer obediyansın daha kurulmasına kalkışılmamalıdır.

Bu kural tümüyle kuramsal boyutta kalmış, uygulamada hemen hiçbir yerde geçerli olmamıştır. Yalnız, kısaca **A.M.I.** olarak anılan Uluslararası Masonluk Birliği'nin varlığını koruduğu sıralarda (1921-1950), bu birliğin üyesi olan masonik örgütler, ulusal nitelikli bir obediyansın bulunduğu bölgelerden çekilmeyi, orada doğrudan kendilerine bağlı localar bulundurmamayı benimsemiştir.

Bu uygulamanın dışında, birçok ülkede, masonların ya da locaların aralarında çıkan anlaşmazlıklar nedeniyle, birden çok sayıda ulusal obediyans oluşturulmuştur.Bunda, Masonluk anlayışındaki farklılıkların da önemli payı ve etkisi vardır.

Bir bölgenin tutulmasına ilişkin kural, yalnızca Masonluğun simgesel derecelerinde çalışan obediyanslar için değil, aynı ritte çalışan ileri ve yüksek derece örgütleri için de söz konusudur ama bu da yürümemiştir. Örneğin Eski ve Kabul Edilmiş İskoç (Skoç) Riti'nin Anayasası'nda, Amerika Birleşik Devletleri'nde iki, diğertümülkelerin her birinde ancak birer yüksek konsey (süpremkonsey / yüksek şûra) kurulabileceği açıkça belirtilmiş ama ritin bu anayasa kuralı bile birçok ülkede kırılmıştır.

Dolayısıyla Masonlukta bu kavramın pratikte yürümediği söylenebilir.

Tünik

Fra. Tunique; *İng*. Tunic; *Alm*. Tunika

Boğazdan dizlere kadar uzanan düz ve bol giysi.

Tünik, özellikle Antik Yunan uygarlıklarının geleneksel giyim tarzını niteler. Romalılar da bu giyim tarzını biraz değiştirerek sürdürmüş, Ortaçağ'da ise Avrupa ülkelerin geleneksel giyimleri hayli değişmiştir.

Ancak, tünik sonradan boyu diz kapağına kadar kısaltılmış olarak birçok şövalyelik tarikatının kendine özgü bir giyimöğesi olarak kullanılmıştır.

Masonluğun bazı ileri ve yüksek derecelerinde de tünik, görevlilerin ritüelikkuşanım öğelerinden biridir. Bunun geleneksel kaynağı ise şövalyeliktir.

Ulusal Masonik Araştırma Kurumu

İng. National Masonic Research Society

Amerika Birleşik Devletleri'nde, Masonluk üzerine ayrıntılı incelemelerde bulunmak üzere 1918 yılında oluşturulmuş bir kuruluş.

Bu kuruluş, bir süre için çok sayıda üye toplamış ve hayli yararlı çalışmalarda bulunmuştu. Ancak yaşamı pek uzun süremedi. 1930 yılındaki ekonomik krizin etkisiyle, gördüğü ilgiyi yitirerek dağıldı.

Umut Şövalyeleri ve Hanımları

Fra. Chevaliers et Dames de l'Espérance; *İng.* Knights and Ladies of Hope
Alm. Ritter und Damen der Hoffnung

1730'lu yıllarda Fransa'da kurularak, Batı Avrupa'da 18. yüzyıl boyunca ilgi görmüş olan, hem erkek hem de kadın üyeler kabul eden, Masonluğa benzer yanları da bulunan bir örgüt.

Uyku Dönemi (Türkiye'de)

Türkiye'deki mason locaları ve atölyelerinin kapalı kalmış olduğu dönem.

Bu dönem 1935-1948 yılları arasıdır. Teorik olarak 13 yıl sürmüştür.

Ünite Granloju

Türk Masonluğu'nda, 1954-1957 yılları arasında, Ankara, İstanbul ve İzmir'de ayrı ayrı olmak üzere kurulmuş olan bağımlı büyük locaların her biri.

Genel masonik yazında böyle bir terim yoktur. Bu terimin karşılıklarının Türkçesi "bölge büyük locası" ya da "il büyük locası" olabilir.

Bu ünite granlojları bir obediyansa bağlı olarak değil, Eski ve Kabul Edilmiş İskoç (Skoç) Riti Yüksek Konseyi'nin yönetimi altında kurulmuştu. Bunun nedenide 1935-1948 yılları arasında bir "uyku dönemi" geçirmiş olan Türk Masonluğu'nu Eski ve Kabul Edilmiş İskoç (Skoç) Riti Türkiye Yüksek Konseyi'nin uyandırmış olmasıydı.

O tarihlerde bu olgu hayli karışıklığa ve birkaç başlılığa yol açmıştı. 1957 yılında Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonları Büyük Locası kurulunca, bu terimin kullanımı ve söz konusu karışıklık sona ermişti.

Üstat Locaları

Fra. Loges de Maîtres; *İng.* Masters' Lodges; *Alm.* Meisterlogen

Spekülatif Masonluğun örgütlenmesinden sonraki yıllarda, yalnızca üstatların oluşturduğu localar.

1717 yılında Londra Büyük Locası kurulduğunda, Masonlukta çırakve kalfa olmak üzere yalnızca iki derece vardı; "üstat" ise henüz yalnızca bir locanın başkanınaözgü görev unvanıydı. Bu yöntem, Operatif Masonluktan alınmıştı. Ancak, Operatif Masonluğun diğer geleneklerinden biri değiştirilmişti. Operatif Masonlukta bir loca üstadı, önemli bir sorun çıkmadığı sürece, yaşamı boyunca bu görevde kalırdı. Londra Büyük Locası'nda ise, her loca üstadı ve locanın diğer görevlileri üyelerin oylarıyla seçiliyordu. Seçimlerin her yıl yenilenmesi öngörülmüştü. Localarında üstat olan masonlardan çoğu, bu görevde genellikle bir yıl, en çok iki yıl kalıyor, yerlerine kalfalar arasından bir başkasının seçilmesini öngörülüyordu.

Fakat bir kez locasına "üstat" olarak seçilip göreve getirilmiş olan bir mason, süresi tamamlanıp da görevi bıraktıktan sonra "üstat" unvanını yitirmiyor,bunuyaşamboyu korumak üzere taşımayı sürdürüyordu. Bu nedenle, birkaç yıl içinde Londra Büyük Locası'nda âdeta bir *"üstatlar enflasyonu"* baş gösterdi. Üstatlar,zamanzamankendi aralarında toplanmaya başladı. Bunun sonucunda, diğer localardan ayrı bir loca kurdular. Buna **"Üstatlar Locası"** dendi.

Bu locanın üyeleri kısa sürede hayli arttı. Tek bir loca yetersiz görüldü. Üstatların hangisine isterlerse katılabileceği ayrı ayrı locaların kurulmasına başlandı. İşte bu localar genel olarak "üstat locaları" adıyla anıldı. Sadece bu locaların çalışmalarında kullanılmak üzere bir de ritüel hazırlandı. Bu ritüel, günümüzdeki standart üçüncü derece ritüeliyle başlıyor ve şimdi İngiliz Masonluğu Sistemi'nde yer alan **"Royal Arş derecesi"**nin sonuna kadar olan ara derece ritüellerinin tümünü içeriyordu.

Bu uygulama çok uzun sürmedi. Daha 1730 yılına varmadan, standart locaların dışındaki üstat localarının yer yer kapatılmasına, bunun yerine herlocanın kapsamında ayrı ayrı olmak üzere "üstat locası" oluşturulmasına başlandı. Bir diğer deyişle; her gelişmiş locanın kapsamında bir de "üstatlar" aşaması kuruldu. Böylece "üstat" derecesi loca boyutuna indirgenerek "üçüncü derece" oluşturuldu.

Önceleri, localardaki üçüncü dereceye ancak daha önce herhangi bir locanın üstadı olarak görevde bulunmuş masonlar alınıyordu. Fakat bu uygulama yalnızca İngiltere'ye özgüydü. Aynı sıralarda başta Fransa olmak üzere Kıta Avrupa'sındaki localarda ise, kalfa derecesindeki bir masonun daha önce bir locada üstatolarakgörev yapmış olup olmadığına bakılmaksızın "üstat derecesi"ne yükseltilmesine geçilmişti. İngiltere'deki localardan bazıları da bu uygulamaya yöneldi. Ancak, İngiltere'de "üçüncü derece"nin kabul edilmesi başlangıçta yer yer uygun karşılanmadı; hatta tepki bile gördü. Bu yüzden de İngiltere'de üstatlığın başlı başına bir derece olarak benimsenmesi 1738 yılını buldu. İrlanda ve İskoçya'da ise, üstatlar locası şeklindeki uygulama 1770 yılına kadar sürdü.

Kimi masonik yazarlara göre, üstat localarının kurulması bir yönetsel yöntem değişikliğinin, ya da zorlamanın sonucu değildir. Bu yazarlar şöyle bir görüşü savunur: *«1717 yılındaki yenileşme eyleminden sonra, çırak ve kalfa derecelerinin ritüelik öğretimleri bakımından kapsamı, spekülatif masonlar açısından yetersiz bulunmuştu. Bu öğretim, ancak, düşünsel çalışmalar da yapmayı öngörenoperatif masonlar için yeterli olabilirdi. Yalnızca spekülatif çalışmalardabulunanmasonlar için ise, daha derin anlamlar taşıyan bir ritüelik öğretime gereksinme vardı.*

İşte bu amaçla, Süleyman Mabedi'nin Yapımı Öyküsü'nün ve dolayısıyla Royal Arş öğretisinin Spekülatif Masonluğa katılması için bir formül arandı. Üstat localarının kurulmasına da, aslında böylelikle, bir yönetsel gereksinmeden çok bir ritüelik olanağın sağlanması, fakat bunun Operatif Masonluk döneminden kalma gelenekleri pek zorlamadan yapılabilmesi için başlandı.»

İlk kuruluş nedenleri her ne olursa olsun, üstat locaları, Masonluğun tüm derecelerinin ritüelleri içinde çok önemli bir yer tutan çeşitli simgelerin ve alegorik öykülerin Spekülatif Masonluğa yerleşmesini sağladı.

Üvey Localar

Fra. Loges d'Adoption; *İng.* Adoptive Lodges; *Alm.* Adoptionslogen

Yalnızca erkeklerin Masonluğa alınabileceğini kesin bir kural olarak savunan mason kuruluşlarınca; kadınları da Masonluğa kabul eden bir sistemi uygulayan localara verilmiş genel nitelik.

Bu localara *"üvey"* denilmiş olmasının nedeni, özellikle ilk kuruluşları sırasında tam birer "kardeş loca" olarak kabul edilmemeleri, ancak bazı düzenli localar ve büyük localar tarafından korunup bu loca ve büyük localardan destek aldıkları için *"Masonluk ile hiçbir ilgisi olmayan birtakım kuruluşlar"* olarak nitelenmelerinden de kaçınılmış olmasıdır.

Kimi masonik yazında bu terim yalnızca kadınların mason oldukları localar, kimisinde ise hem kadın hem de erkeklerin bir arada üye oldukları **karma localar** ile eş anlamlı olmak üzere kullanılmıştır.

Bazı kaynaklara göre, üvey locaların tarihsel geçmişi 1730 yılına kadar uzanır. 18. yüzyılın ilk yarısında, Fransa'da kadınları da üyeliğe kabul eden birtakım ezoterik örgütlerin kurulmuş ve bunların mason localarının yöntemlerine benzer şekilde çalışmış olduğu bilinmektedir. Ancak bu örgütlerin mason localarınca korunmuş ya da desteklenmiş olduğuna ilişkin herhangi bir kanıt yoktur. Bu dönemde kurularak çalışmış olan örgüt ve birimler, daha çok **paramasonik** bir nitelik taşımıştır.

Bir mason locasının ritüel ve çalışma şeklini olduğunca uygulamış olduğu bilinen ilk üvey loca 1760 yılında Paris'te Bernouville kontu tarafından kurulmuştur.

Bu locaların etkin bir şekilde çalışmaya başlaması ise, 1774 yılında Fransa Büyük Doğusu *(Grand Orient de France)* bu locaları koruması ve denetimi altına almasıyla başlar. Bourbon düşesi, birçok soylu hanımın da kendisine yardımcı olmasıyla, bu locaların büyük bir gelişim içine girmesini sağlamıştır.

Aynı yıl Fransa'da **Adopsiyon Riti** kurulmuştur.

Büyük Fransız Devrimi sırasında, diğer birçok örgütle birlikte ortadan kalkan üvey localar, Fransa'dan başka ülkelerde ya doğrudan doğruya kadınların ya da hem kadın ve hem erkeklerin birlikte üye oldukları birçok paramasonik örgütün kuruluşunda esin kaynağı olmuştur. Bunların arasında tüm dünyaya yayılmış olmakla birlikte özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde çok etkin olan **Doğu Yıldızı Örgütü** de, temel kaynağını Fransa'daki üvey localardan almıştır.

Fransa'daki üvey locaların 1805 yılında İmparatoriçe Josephine'in önderliğinde yeniden canlandığı görülür. Ancak 19. yüzyılın ilk yarısında bu localar pek bir varlık göstererememiş, 1870 yılından sonra, *"dünyadaki en ünlü kadın mason"* niteliğini kazanmış **Maria Déraismes**'in çabalarıyla büyük bir atılım göstermiştir. Déraismes, bu locaları *"üveylik"* niteliğinden kurtararak bağımsızlaştırmayı başarmıştır.

Kadınların da mason olabileceğinin kanıtlanmasına çalışılan Fransa'da, 20. yüzyıla gelindiğinde *"üvey loca"* kavramı tümüyle ortadan kalkmıştır.

İngiltere Birleşik Büyük Locası kadınların da mason olabilmesine şiddetle karşı çıkarken, Fransa Büyük Locası *(Grand Loge de France)*, bu kez Fransa Büyük Doğusu'ndan atak davranarak, kadınların da üye olduğu ya da yalnızca kadın masonların oluşturduğu localara kapılarını açmıştır.

Fransa'da, yalnızca kadınların üye olabildiği locaların büyük çoğunluğu, 1952 yılında bir araya gelerek, önce Fransa Masonik Kadınlar Birliği adı altında bir dernek, hemen ardından Fransa Kadınlar Büyük Locası'nı kurmuştur. Böylelikle Fransa'da *"üvey localar"* kavramının hiçbir anlamı kalmamıştır. Benzer örgütler Avrupa'nın diğer ülkelerinde ve Amerika'da da kurulmuştur. İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın bu konudaki olumsuz tutumunu sürdürmesine karşın, günümüzde İngiltere'de bile kadın mason locaları vardır.

Masonlukta üvey localar, çeşitli mason obediyanslarının dünya çapında uzlaşamamalarının nedenlerinden biri olmuştur. Erkeklerle birlikte kadınları da Masonluğa alan ya da yalnızca kadınları üyeliğe kabul eden locaları sinesinde barındıran obediyanslar hatta bu tür obediyanslarla dostluk ilişkileri kuran diğerleri, başka İngiltere Birleşik Büyük Locası olmak üzere, dünyadaki birçok büyük loca tarafından *"Masonluk dışı"* ya da *"düzensiz"* olarak nitelendirilmiştir.

20. yüzyıl, -artık "üvey localar" diye bir terim kullanılmakta olmasa da- bu sorun çözümlenemeden kapanmıştır. Gelecek yıllar içinde, mason örgütlerinin, daha anlayışlı olmaları beklenmektedir. (2013)

Vasi

Fra. Tuteur; *İng.* Tutor; *Alm*. Vormund

Masonluğun tarihinde, **"üvey localar"** kurulurken, bu localara yolgösteren ve masonik çalışma yöntemlerini öğreten masonun niteliği.

Vehme Örgütü

Alm. Sankt Vehme; *Fra*. Sainte Vehme

13. yüzyılda Almanya'da, suçluları yakalayıp yargılayarak cezalandırmak üzere kurulmuş bir gizli halk örgütü.

1371 yılında İmparator 4. Karl, ülkedeki kargaşalıkları gideremeyince bu örgütün suçluları yargılama yetkisini onaylamak zorunda kalmıştı. Vehme Örgütü'nün üyeleri, dolayısıyla yargıçları bilinmez, bu kişilerin kimlikleri çok gizli tutulurdu. Dolayısıyla Vehme Örgütü, her ne kadar devlet tarafından tanınmış ve suçluları cezalandırarak toplumsal düzenin sağlanması amacıyla çalışan bir kurum niteliği taşımışsa da, bir "gizli örgüt" sayılırdı. Varlığı 18. yüzyıl sonlarına kadar süren bu örgütün bazı ilkeleri, Spekülatif Masonluğun kimi ileri ve yüksek dereceleri için bir esin kaynağı olmuştur.

Winterthur'un Beş Noktası

Fra. Cinq Points de Winterthur; *İng*. Five Points of Winterthur
Alm. Fünf Punkten von Winterthur

İsviçre'nin ünlü obediyansı **Alpina Büyük Locası**'nın benimsemiş olduğu temel masonik düzen ilkeleri.

Bu ilkeler, 1949 yılında bu büyük locanın Winterthur kentinde yapılan genel kurul toplantısında kararlaştırılmış olduğu ve beş maddeden oluştukları için bu adla anılır.

Bu beş nokta şöyledir:

1. İsviçre Alpina Büyük Locası, çalışmalarında **Evrenin Ulu Mimarı**'nı tanır ve ona sığınır.
2. Masonluğun eski gelenekleri uyarınca locaların çalışmaları sırasında Ant Kürsüsü üzerinde **"Kutsal Kitap"** bulundurulur.
3. İsviçre Alpina Büyük Locası, Masonlukta **"yurt ve ulus bağlılığı"**nı zorunlu sayar.
4. İsviçre Alpina Büyük Locası ve tüm locaları, **din ve politika** konusundaki çatışmaların hiçbirine karışmaz. Localarda her mason bu konular üzerinde görüşlerini belirtebilir; fakat üyelerin bireysel özgürlüklerine dokunabilecek herhangi bir karar alınamaz ve ortak bir görüş belirlemek üzere oylama da yapılamaz.
5. İsviçre Alpina Büyük Locası, yukarıda belirtilen ilkelerle uyumlu olmayan diğer konularda **Masonluğun Eski Yükümlülükleri**'ni uygular.

İsviçre Alpina Büyük Locası, daha önce Liberal Masonluk cephesinde yer almış ve kısaca A.M.I. olarak anılan Uluslararası Masonluk Birliği'nin kurulması için büyük çaba göstermiş olmasına karşın; bu kez böylelikle, **İngiltere Birleşik Büyük Locası**'nın 1929 tarihli ünlü **"Tanıma Koşulları"**na yaklaşım sağlamaya çalışmıştır. Ortaya koymuş olduğu bu beş ilke, **Gelenekçi Masonluk** anlayışıyla uyumludur.

Yapıcılar

Fra. Constructeurs; *İng.* Builders; *Alm*. Bauern

İnsanlık tarihinin çeşitli dönemlerinde, inşaatçılığı meslek edinmiş olan kişilerin oluşturduğu kurum ve topluluklar.

Bu ya da eş anlamda olmak üzere "inşaatçılar ve bunların birlikleri terimiyle "Operatif Masonluk" aynı şey değildir. Yapıcılık, daha geniş kapsamlı bir kavramdır.

Fenike ve Antik Yunan uygarlıklarındaki Dionysos İşçileri, yapıcıların tarihte bilinen ilk örneklerindendir. Onları, Roma İmparatorluğu dönemindeki Kolejler izler. Kolejlerin Masonluk bakımından önemli olanları şunlardır: Collegium Artificum (Mimarlık Koleji), Collegium Fabrorum ya da Collegium Caementariorum (Bina Yapıcılığı Koleji) ve Collegium Latomorum (Taşçılık Koleji).

Bunların hepsi, Operatif Masonluğun kökleri olan kuruluşlardan sayılmıştır ama hiçbiri tam birer operatif mason kuruluşu değildir.

Roma İmparatorluğu döneminde bir de Collegium Pontificum (Yol ve Köprü Yapıcılığı Koleji) vardır. Bu kolej, adının benzerliği nedeniyle "Rahipler Koleji" ile karıştırılmıştır. Yol ve köprü işleriyle uğraşan yapıcılar, sonradan "Pontifices" olarak anılmış, 16. yüzyıla kadar operatif masonlardan apayrı bir şekilde örgütlenerek çalışmışlardır. Ekonomik krizlerin baş gösterdiği 16. yüzyıl sonlarında varlıklarını koruyamamış, 17. yüzyıl başlarında operatif mason localarına katılmışlardır.

Öte yandan, Ortaçağ'da Türk-İslam toplumunda da gelişmiş yapıcı birlikleri vardır. Bunların arasında, bina yapıcılığı ile uğraşmış olan Ahiler başta gelir. Osmanlı Devleti'nin parlak dönemlerinde, bunları inşaatçı loncaları izlemiştir.

York Efsanesi

İng. York Legend; *Fra*. Légende du York; *Alm*. Yorkishe Legende

İngiltere'de, 926 yılında Operatif Masonluğun günümüzde bilinen ilk yasalarının oluşturulmasına ilişkin tarihsel öykü.

Aslında bu olayın "efsane" olarak nitelendirilebilecek bir yanı yoktur. Buna karşın, bu konudaki bilgiler ancak bazı Eski El Yazmaları'ndan öğrenilebildiği ve genel tarihe de yansımamış olduğu için, masonik yazında bir "efsane" olarak nitelenmiştir. Olayın karanlıkta kalmış ya da iyice anlaşılamamış yanları da vardır.

Bu efsane, İngiltere'nin kuzeyinde yer alan York kentinde geçer. Prens Edwin, İngiltere Kralı Athelstan'ın masonların kendi yasalarını yapmalarına izin vermesini sağlar.

Bu nedenle bu kısa öykü yer yer **"Edwin Efsanesi"** ya da **"Athelstan Efsanesi"** olarak da anılmıştır.

York Masonları

18. yüzyılın ikinci yarısında İngiltere'de, kısaca **"Eskiler"** *(Antients)* olarak anılan masonların bir süre için taşımış oldukları takma ad.

Bu takma ad, bir bakıma, 18. yüzyılın ilk yarısında ortaya çıkmış olan "Londra Masonları" takma adının karşıtıdır.

Ortaçağ boyunca York kenti, Operatif Masonluğun İngiltere'deki merkezi gibiydi. Bazı masonik yazında mason kardeşliğinin ilk kez York'ta doğmuş olduğu bile ileri sürülmüştür. İngiltere'deki Masonluğun 18. yüzyılda ikiye bölünmüş olduğu dönemde "Eskiler" olarak anılan obediyansın üyelerinin kendilerini "York Masonları" olarak adlandırışı da bundan kaynaklanır.

York Yasaları

İng. York Constitutions; *Fra.* Ordonnances du York; *Alm.* Konstitutionen von York

Operatif Masonluğun 926 yılında İngiltere'nin kuzeyindeki York kentinde oluşturulduğu söylenen yasaları.

Bu yasaların oluşturulmasına ilişkin olay, bazı masonik yazında "York Efsanesi" olarak geçer. Gerek yasalar, gerekse bunların nasıl oluşturulduğu, ***"Regius"*** adlı bir eski el yazmasında ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

Buna göre York Yasaları 15 madde ve 15 noktadan oluşmuştur. Maddeler, mason localarının yönetsel kurallarını, masonların meslekî yükümlülüklerini ve birbirleriyle ilişkilerinin nasıl düzenleneceğini belirler. Noktalar ise, masonların dinsel yükümlülüklerini ve uymaları gereken töresel kuralları anlatır.

York Yasaları'na "**Gotik Yasalar"** dendiği de olur. Ancak, "Gotik Yasalar" terimi, aslında Ortaçağda oluşturulmuş diğer operatif mason yasalarını da kapsar.

Kıta Avrupa'sında oluşturulmuş Gotik Yasalar arasında en önemlisi, ilki 1275 tarihini taşıyan Strazburg Yasaları'dır. York Yasaları ile aralarında büyük benzerlikler oluşu, bunların oluşturulmasında ya York Yasaları'ndan yararlanıldığını ya da hepsinin birden günümüze kadar bulunamamış bir başka ortak kaynağının olduğunu gösterir.

Edwin Yükümlülükleri

İng. Edwin Charges

"York Yasaları"nın yükümlülüklerine kimi masonik yazında verilen bir ad.

MASON SÖZLÜĞÜ ÜZERİNDEKİ GEZİNTİLERİMİZ BURADA SONA ERDİ.